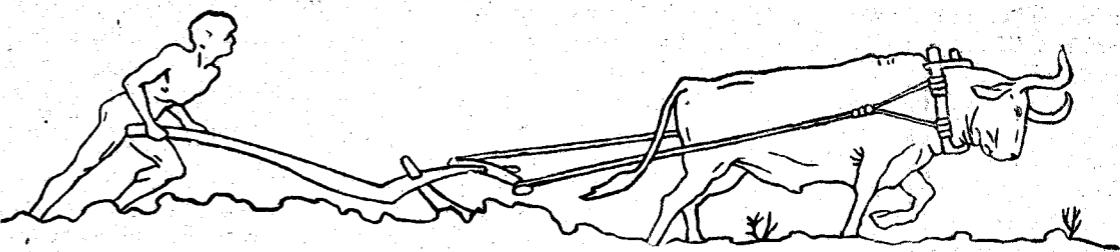

ΛΑΤΟΣ

ΤΟ ΘΥΜΑ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
ΥΠΟ ΒΙΤΣΕΝΤΖΟΥ ΒΕΛΑ

ΠΑΝΔΘΗΝΑΙΔΑ

ΕΤΟΣ Η' 15-30 ΣΕ-
ΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1908

ΤΟ ΧΕΛΙΔΟΝΙ—ΔΡΑΜΑ ΕΙΣ ΤΡΙΑ ΜΕΡΗ

Τοῦ Ἀλεξάνδρου Χ. Καστριώτη

Ἀγαπητέ μου φίλε,

Σοῦ χαρίζω τὸ δρᾶμα τοῦτο, γιατὶ ἀτ' τοὺς πρώτους παραστάθηκες στὴ γέννησί του καὶ γιατὶ ἡ ἐκλεκτή σου ψυχὴ τοῦφερε τὰ πρῶτα δῶρα μᾶς συγκινητικές ἔγαπτης. "Ἐτοι δικαιωματικά σοῦ ἀνήκει.

Στοὺς ἡσυχους περιπάτους μας, γύρω στὴν πιὸ θλιμένη ἀκτὴ τῆς Ἀττικῆς, συχνὰ τὸ σκοτεινὸ κύμα ρύθμισε κάποιους λογισμούς μας, ποὺ περίμεναν τὸ βασιλεῖα τοῦ Ἡλίου νὰ φανερωθοῦν, μοιάζοντας μὲ κάποιες βαθειές ἀγάπτες, ποὺ φοβοῦνται καὶ φεύγουν τὸ μεγάλο καὶ χαρούμενο φῶς. "Ἐτοι συχνὰ στὴν ὥρα, ποὺ καὶ ἡ σκέψις γίνεται ἀγάπη, ἡ Μοῖρα τοῦ Ἀνθρώπου ἔγινε δική μας Μοῖρα καὶ ἡ τραγῳδία του τραγῳδία μας, γιατὶ ἡ ψυχὴ μας, μέσα στὴν ἡσυχηνὴ ἐρημία, πονοῦσε δλοὺς τοὺς ἐκλεκτοὺς καὶ ἀπόκρυφους πόνους τῆς ἀνθρωπότητος. Λιγοστά καὶ διακριτικά μέσα στὴν νύχτα ἀνέβαιναν πρὸς τὸν οὐρανὸ τὰ παράπονα τῶν ἀγρυπνημένων ψυχῶν. Τὸ τραγούδι ἐνὸς γρύλλου, ὃ ἀναστεναγμὸς ἐνὸς κούκου, τὸ μακρὺν τραγούδι ἐνὸς ναύτη. "Ολοὺς τοὺς ὅλλους πόνους τοὺς εἶχε κοιμίσει τὸ σκοτάδι καὶ τοὺς εἶχε βαλσαμώσει ὃ ὑπνος. Καὶ τότε νοιῶθαμε, πῶς οἱ βαθύτεροι πόνοι εἶναι οἱ πόνοι ποὺ μοιάζουν μὲ τὶς ἡσυχες καὶ δειλές μελῳδίες.

Σὲ μιὰ τέτοια στιγμὴ ἡ τραγῳδία τῶν καινούργιων ψυχῶν, ποὺ τὶς δάμασε ἡ σκέψις καὶ ἡ ἐπιστήμη, σφύννοντας κάποια τους ὄνειρα, χωρὶς νὰ σφύσῃ μαζὶ καὶ τῇ λαχτάρᾳ τους, ὑψωθῆκε σπαρακτικὴ μπροστά μας. Καὶ σὲ μιὰ τέτοια στιγμὴ σοῦ παρουσίασα, κάτω ἀπ' τὴ βουβὴ θλιψὶ τῶν ἀστρων, τὸν Ἀνδρέα Λώρη. Ἡ Ἀγάπη, ποὺ κυβερνάει τὸν κόσμο, εἶχε φανερωθῆ σὲ μιὰ λαμπρὴ θεωρία, μπροστά στὰ μάτια τοῦ νέου σοφοῦ. Κι' ὁ νέος ποὺ μελετοῦσε τὰ βαθειά προβλήματα τῆς φύσεως καὶ τῆς ζωῆς, ζήτησε νὰ ξεδιαλύῃ τὰ μυστήρια καὶ νὰ σπουδάσῃ τοὺς νόμους, ποὺ κυβερ-

νοῦν τὸ ὠραιότερο τους φανέρωμα. Κ' ἔφεξε τὴ σκέψι του μὲ τὸ ἵερὸ λυχνάρι τῆς ἀγάπης. Πρὸν μελετήσῃ τὴ ζωὴ, τὴν ἀγάπησε. Τὴν ἀγάπησε στὰ φυτά, στὰ ζῶα, στὸν ἀνθρώπο, στὰ πιὸ βαθειά καὶ στὰ πιὸ θαυμάτια φανερώματά της. Ζήτησε νὰ προχωρήσῃ ὡς τοὺς ἔβδομους οὐρανοὺς τῆς Ἀγάπης καὶ νὰ τὴν ἀντικρύση πρόσωπο μὲ πρόσωπο.

Μὰ οἱ Θεοὶ παιδεύουν τοὺς τολμηροὺς καὶ ἡ Φύσις κρατεῖ μὲ ζήλεια κρυμμένα τὰ μυστικά της. "Ενας ἀετός ἐκδικητὴς τινάζει πάντα τὶς φτερούγες του ἀπάνω ἀπὸ ἔναν Καύκασο, περιμένοντας τοὺς κάταδικους τῆς θείας δργῆς.

Ο νέος σοφὸς ἔσκυψε μιὰ μέρα καὶ αὐτὸς κάτω ἀπ' τοὺς νόμους, ποὺ θέλησε νὰ ξεδιαλύῃ. Καὶ τὴ στιγμὴ ποὺ μέθυσε ἀπὸ τὸ δολερὸ πιοτό, ποὺ τὸν κέρασε ἡ Ἀγάπη, ξέχασε τὴ σοφία του καὶ ἀλήθεια κρύφθηκε ἀπὸ μπροστά του. Ἀπ' τὴν πραγματικότητα πέρασε μέσα στὸ ὄνειρο. Καὶ μέσα στὸ ὄνειρό του λάτρεψε δλα τὰ φαντάσματα καὶ δλα τὰ εἰδωλα ποὺ λατρεύουν οἱ ἀγαπητές.

Μὰ ἡ Μοῖρα ἥρθε σιληρὰ νὰ τὸν ξυπνήσῃ. Ἡ Ἀγάπη ποὺ τοῦ εἶχε φίξει στὴν ἀγκαλιά του ἔνα δημορφό εἰδωλο, ἡ Ἀγάπη τοῦ τὸ ξαναπήρε πάλι. Γιατὶ ἡ Ἀγάπη δρύζει τὸν ἑαυτό της. Τότε ἡ σοφία του ξύτησε πάλι τραγικά μέσα του. Τότε είδε τὴ γυναικα του θῦμα ἐνὸς νόμου τυφλοῦ. Τότε είδε τὸν ἑαυτό του παίγνιο ἐνὸς ὄνειρου. Τότε θυμήθηκε πῶς ἡ Φύσις δὲν νοιάζεται παρὰ μόνο γιὰ τὸ εἴδος καὶ πῶς τὸ ἀτομο τῆς εἶναι ἀδιάφορο. Τότε ἀντίκρυσε τὴν τραγικὴ μοῖρα τοῦ ἀνθρώπου μέσα στὸν κόσμο. Είδε τὴν ματαύτητα τῆς ἐκδικήσεως, τὴν ἀδικία τῆς τιμωρίας, τὴν εἰρωνεία τῆς ἐλπίδας, τὴν τυραννία τοῦ ἀνεπανόρθωτου.

Τὸ δημορφό καὶ γοητευτικὸ πλάσμα, ποὺ εἶναι δικό του ἀκόμα ἀπ' τοὺς νόμους τῆς κοινωνίας καὶ ξένο γιὰ

πάντα ἀπ' τοὺς νόμους τῆς ζωῆς, βρίσκεται ἐκεῖ μπροστά του. Ἡ ἔνοχη κλαιέι καὶ μετανοεῖ, ίσως μετανοεῖ καὶ ἀληθινὰ γιὰ τὴν ἀμαρτία τῆς. Γιὰ ἔναν ἄνθρωπο σὰν ὅλους, ή μετάνοια ἀντὴ θὰ ἥταν μιὰ παρηγοριὰ κ' ἔνα ξαναπόκτημα ίσως τοῦ χαμένου θησαυροῦ. Μὰ ὁ ἄνθρωπος, ποὺ μελέτησε καὶ ξεδιλλυνε τὸν νόμους τῆς ζωῆς, βλέπει πώς ἀμαρτία δὲν ὑπάρχει καὶ πώς ή μετάνοια δὲν διορθώνει τίποτε. Βλέπει ἀκόμα πώς ή ἀγάπη πεθαίνει δύτος πεθαίνουν δλα τὰ πράγματα καὶ δὲν ἀνασταίνεται πιά. "Ολη ή τραγῳδία τῆς καινούργιας αὐτῆς ψυχῆς συγκεντρώνεται σ' αὐτὸ τὸ σημεῖον. Ὁ ἄνθρωπος ποὺ ἔχασε τὴν εὐτυχία του γιὰ πάντα συγχωρεῖ ἐκεῖνη ποὺ τοῦ τὴν ἔκλεψε. Γιατὶ δὲν εἶναι αὐτὴ η πλέξη. Αὐτὴ εἶναι τὸ τυφλὸ καὶ μοιραῖο θῦμα μιᾶς ἄλλης Θελήσεως, μὲ τὴν δούσια πανένας δὲν μπορεῖ νὰ τὰ βάλῃ.

Σκέψει τότε τὸ κεφάλι στὸν σκληρὸ νόμο τῆς ζωῆς καὶ φεύγει μακριά. Ποὺ πηγανεῖ; Ἐκεῖ ποὺ τὸν

σπρώχνει ὁ ἄνεμος. Κι' αὐτὸς δὲν ξέρει. Τὸ χελιδόνι τὸ περσούν θὰ ξαναχτίσῃ πάλι τὴ φωλιά του, ἀπάνω ἀπ' τὸ παραθύρο του. Ἰσως κ' ἔνας ἄνθρωπος ποὺ θάμπιοις μὲ τὸ χελιδόνι, θὰ τὴν ξαναχτίσῃ πάλι. Αὐτὸς δὲν θὰ τὴν ξαναχτίσῃ πιά. Ζήτησε νὰ ξεδιαλύῃ τὰ μυστήρια του "Ἐρωτος" καὶ νὰ πιάσῃ μὲ τὰ χέρια του τὸν ἄποκρυφον νόμον του. Ὁ "Ἐρως" τὸν τιμωρεῖ. Ἐνας ἀετὸς τινάζει πάντα τὶς φτερούγες του ἀπάνω ἀπ' τὸ βράχο ἐνὸς Κανκάνου, τιμωρὸς τῶν ἀποτόλμων πνευμάτων, καὶ τὸν περιμένει.

"Ετοι, ἀγαπητὲ μου φύλε, ἔτοι, ὅπως θυμᾶσαι, γεννήθηκε στὸ πιὸ θλιψμένο ἀκρογάλι τῆς Ἀττικῆς, τὸ δράμα αὐτό, ποὺ τ' ὀνειρευθήκαμε μαζὶ σὰ μιὰ τραγῳδία τῆς καινούργιας ἀπότολμης ψυχῆς. "Ητανε, τὸ καταλαβαίνω, ἔνα ἔργο ἀνάτερο ἀπ' τὴ δύναμι μου. "Οπως εἶναι, σοῦ τὸ χαρᾶς, γιὰ νὰ σου θυμιμῇ τὴν τραγῳδία, ποὺ ἀντικρύσαμε μὲ τὴν ψυχὴ μας, καὶ ποὺ δὲν μπόρεσε νὰ πλασθῇ ἀπὸ τὴν τέχνη μου.

Φρεατίδα, 12 Σεπτεμβρίου 1908.

Μὲ ἀγάπη
ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

ΠΡΟΣΩΠΑ

ΑΝΔΡΕΑΣ ΛΩΡΗΣ φυσιολόγος ὁς 32 χρόνων.—ΛΙΛΗ ΛΩΡΗ γυναίκα του.—ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣ ΛΑΟΥΔΑΡΗΣ γέρος καθηγητής.—ΕΥΔΟΚΙΑ ΛΑΟΥΔΑΡΗ γυναίκα του.—ΠΕΤΡΟΣ ΜΑΡΗΣ νέος ὁς 25 χρόνων, ἀνεψιός του Λαούδαρη.—ΛΥΣΑΝΔΡΟΣ βοηθός του Ἀνδρέα.—ΜΑΡΙΑ Καμαριέα.

"Η σκηνὴ σύγχρονη στὰς Ἀθήνας

Παίχθησε γιὰ πρώτη φορὰ στὸ «Πανελλήνιον», 24 Ιουλίου 1908

ΛΙΛΗ ΛΩΡΗ — ΚΥΒΕΛΗ ΑΔΡΙΑΝΟΥ

ΑΝΔΡΕΑΣ ΛΩΡΗΣ — ΝΙΚΟΣ ΠΑΠΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

Γραφεῖο του Ἀνδρέα Λώρη, κομψὰ καὶ λιτὰ ἐπιπλωμένο. Στὸ βάθος θύρα ἔξωστη ποὺ βλέπει στὸ περιβόλι. Δεξιά καὶ ἀριστερά θύρες πρὸς ἄλλα δωμάτια. Στὸ προσκήνιο δεξιὰ γραφεῖο, μὲ πολλὰ βιβλία καὶ χαρτιά ριγμένα μὲ ἀταξία. Πλάι μικρὸ βιβλιοθήκη. Ἀριστερά παναπὲς μὲ καρέκλες σιμά καὶ μπροστὰ ἕτερες καρέκλες μὲ βάζο ἀπὸ λουλούδια. Στὸν τοίχο προσωπογραφίες του Δάρθιν, του Λαμάρκ, του Χαϊκελ καὶ ἄλλων σοφῶν. Θύρες καὶ παράθυρα εἶναι ἀνοιχτά. "Ανοιχτά.

ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ

ΑΝΔΡΕΑΣ, ΛΥΣΑΝΔΡΟΣ

"Ο Ἀνδρέας κάθεται μπροστά στὸ γραφεῖο του. Τακτοποιεῖ κάποια χειρόγραφά καὶ φάνεται ἀτασχολημένος. "Ἐνῷ σβύνει, μ' ἔνα νευρικὸ κίνημα τὸ τσιγάρο του σ' ἔνα τασάκι, μπαίνει μέσα ἀπὸ τὴν δεξιὰ θύρα ὁ Λύσανδρος καὶ προχωρεῖ πρὸς τὸ γραφεῖο του, ντυμένος μὲ μιὰ μπλούζα ἔργασίας ἀπὸ πάνω ὡς κάτω. "Ο Ἀνδρέας τὸν κυττάζει συμπαθητικά.

ΑΝΔΡΕΑΣ, [ἀνάβει ἔνα σιγαρέττο].—Λοιπόν, ἀγα-

πτέ μου κύριε Λύσανδρε... Τί κάνουν σήμερα οἱ ἔφωτεν μένεινοι μας; Περιμένω τὰ νέα τους.

ΛΥΣΑΝΔΡΟΣ — Δὲν κατεβήκατε τὸ ἀπόγεια στὸ περιβόλι. Σᾶς περίμενα ὡς τώρα. Κ' ἔχομαι νὰ σᾶς δώσω τὴν ἀναφορά μου, μιὰν ἀδιάκριτη ἀναφορὰ—δὲν εἰν' ἔτοι, κύριε Λώρη;

ΑΝΔΡΕΑΣ — Δὲν κατέβηκα. Ναί. Εἴχα νὰ τελειώσω αὐτὸ τὸ κεφάλαιο, γιὰ τὰ Ἐφήμερα. Οἱ ἔφωτες τῶν μικρῶν αὐτῶν πτερωτῶν μὲ εἶχαν παρασύρει. Καὶ φοβοῦμαι μῆπως ἔβαλα στὸ κεφάλαιο αὐτὸ περισσότερη ποίησι ἀπὸ ὅση δέχεται ἔνα ἐπιστημονικὸ βιβλίο.

ΛΥΣΑΝΔΡΟΣ — Σ' ἔνα βιβλίο, ποὺ ἔχει θέμα τὸν ἔφωτα, ή ποίησις παραμονεύει πάντα στὰ περιθώρια, κύριε Λώρη...

ΑΝΔΡΕΑΣ — Καὶ ὁ Πόνος, κύριε Λύσανδρε. Η Ποίησις εἶναι παιδὶ τῆς Θμορφιᾶς καὶ τοῦ Πόνου. Η ἀλήθεια εἶναι πώς αἰσθάνθηκα πολὺ αὐτὸ τὸ κεφάλαιο τοῦ βιβλίου μου. "Ἄς εἶναι. Τί νέα ἔχομε λοιπόν; "Ἐσημεώσατε καμιὰ νέα παρατήρησι στὴν ἀποσύνα μου;

ΛΥΣΑΝΔΡΟΣ — Ἀκριβῶς. "Ἐλαβα τὴν εὐκαιρία νὰ πιστοποιήσω τὴν παρατήρησι τοῦ Φάμπτο γιὰ τὸν νέφωτες τῶν ὑμενοπτέρων. Παρακολούθησα τὸν πόλεμο—ἔναν αἰματηρὸ πόλεμο, κύριε Λώρη—μερικῶν ἀρρένων γιὰ τὴν κατάκτησι μιᾶς ὥραιας νύμφης. Η ὥραια παρακολούθησε τὸν ἀγῶνα ἀνυπόμονη, μὰ ἀδιάφορη.

ΑΝΔΡΕΑΣ — Ἀκριβῶς ὅπως τὸ σημειώνει ὁ θαυμάσιος αὐτὸς παρατηρητής... Κ' ἔπειτα;

ΛΥΣΑΝΔΡΟΣ — "Ἐπειτα... ή ὥραια ἔφυγε μὲ τὸν νικητή. Τὸν ἐπῆρε κ' ἔφυγαν.

ΑΝΔΡΕΑΣ — Ἐφύγε μὲ τὸν νικητή. Τὸν δυνα-

τώτερο. "Ε; Πόσο λυποῦμαι ποὺ δὲν βρέθηκα νὰ παρακολουθήσω ἔνα Τοικίδων Πόλεμον μέσα σὲ μιὰν ἀκτῆ ήλιου. Ποιὸς ξέρει ἀν δὲν ἔχουν καὶ τὰ φτωχά μας ὑμενόπτερα ἔναν Ὄμηρον.

ΛΥΣΑΝΔΡΟΣ — "Υποθέτω, ἀγαπητέ μου διδάσκαλε, πώς δὲν ἔχουν καιρὸν νὰ ἔξιστοροῦν τὸν θρωτές των. Οὔτε αἰσθάνονται τὴν ἀνάγκη.

ΑΝΔΡΕΑΣ — "Ἐχεις δίκαιοι. Οἱ ἄνθρωποι μόνο μυστιάζουν τὴν ζωὴν στὴν ιστορία. Τί ἀλλο;

ΛΥΣΑΝΔΡΟΣ — Δὲν θὰ κατέβετε δὲν θέλετε στὸν κῆπο; "Ολα τὰ κλουβιά μας εἶναι γεμάτα ἔφωτα.

ΑΝΔΡΕΑΣ — "Ισως ἀργότερα. Τώρα θὰ ἔνασχοληθῶ μὲ τὰ Ἐφήμερα.

ΛΥΣΑΝΔΡΟΣ — Τότε ἔγω θὰ πάω στὸ μεταξὺ στὸ ἐργαστήριο. Θὰ ἔξαπολουθήσω τὶς μικροσκοπικές μου ἐργασίες γιὰ τὴν ψυχικὴν ζωὴν τῶν μικροοργανισμῶν. Θέλω νὰ συλλάβω τὸν στοιχειώδεις ἔφωτες τῶν μικροβίων.

ΑΝΔΡΕΑΣ — Θὰ ἔρθω κ' ἔγω ἀργότερα στὸ ἐργαστήριο. "Αν ἀνακαλύψετε κανένα πόλεμο μέσα σὲ μιὰ σταγόνα ὑγροῦ εἰδοποιῆστε με. Πρέπει νὰ παρευρεθῶ.

ΛΥΣΑΝΔΡΟΣ — Χωρὶς ἀλλο, κύριε Λώρη.

[Ο Λύσανδρος ἀποσύρεται. "Ο Ἀνδρέας σκύβει ἀπάνω στὰ βιβλία του. Ἐν φὸ ο Λύσανδρος βγαίνει, ἀπαντάει τὴ Λιλὴ ποὺ μπαίνει σιγὰ μὲ τοναλέτα περιπάτου καὶ τὴ χαιρετάει μὲ κλίσι τὸν κεφαλοῦν. "Ἐκεῖνη τοῦ γνέφει νὰ σωπάσῃ καὶ προχωρεῖ μὲ τὶς μύτες τῶν παπούτσιών πίσω ἀπὸ τὸ γραφεῖο. Κάθεται μιὰ στιγμὴ ἀπάνω ἀπὸ τὸν Ἀνδρέα, ύστερα ἀπλόνει προφυλακτικὰ τὰ χέρια καὶ τοῦ κλείνει τὰ μάτια μὲ τὶς παλάμες της].

ΣΚΗΝΗ ΔΕΥΤΕΡΑ

ΑΝΔΡΕΛΣ, ΛΙΛΗ

ΑΝΔΡΕΑΣ, [μὲ στόμφο, ἐνόσφη η Λιλὴ τοῦ κρατᾷ τὰ μάτια]. "Τίνα χώραν ἀφίγμεθα η τίνων ἀρδών πόλιν];

ΛΙΛΗ — Γιὰ νὰ σου πῶ! [Βγάζει τὰ χέρια της]. Τί τραγικότητες εἰν' αὐτές; Ξέρεις πώς δὲν μ' ἀρέσουν τὰ τραγικά. Τὸν «Οἰδίποδα» θὰ κάνης τώρα;

ΑΝΔΡΕΑΣ, [γυρίζει καὶ τὴν κυττάζει]. Περίεργο ἀλήθεια, ἀγάπη μου. "Ἐνῷ ἐσύ βοῆκες τὸν γλυκύτερο τρόπο νὰ μὲ τυφλώσῃς, ἔγω θυμῆθηκα τὸν τραγικώτερο ρόλο τῆς τυφλότητος. Κ' ἔγω δὲν έρω πώς συμβαίνουν μερικὰ πρόγματα.

ΛΙΛΗ — Γιατὶ κάνεις πάντα ἀνοησίες... Κουνήσους ἀπὸ τὸν τόπο σου. "Αφισέ με νὰ κτυπήσω ξύλο. [Χτυπᾷ μὲ τὸ δάχτυλό της τὸ τραπέζι. Τὸν ἀγκαλιάζει καὶ σκύβει κοντά του τὸ πρόσωπό της]. Γιὰ πές μου, ἀλήθεια, κατάλαβες πώς ήμουν ἔγω; Πῶς μὲ κατάλαβες;

ΑΝΔΡΕΑΣ — Δὲν τὸ ξέρεις πώς είσαι τὸ μόνο πρόγμα ποὺ βλέπω καὶ μὲ κλειστὰ μάτια; Δὲν τὸ ξέρεις;

ΛΙΛΗ — Τί ψεύτης ποὺ είσαι! Δὲν θυμᾶσαι ποὺ

μούλεγες, πώς δταν μ' ἀγαποῦσες, ξεχονοῦσες συγχά το πρόσωπο μου; "Η μνήμη σου λιποψχοῦσε κάποτε καὶ θύμωνες μὲ τὸν ξαντό σου.

ΑΝΔΡΕΑΣ — Ναί, αὐτὸ εἶναι πρᾶγμα περίεργο ποὺ μᾶς συμβαίνει μὲ τὰ κατηγορητά μας πρόσωπα. "Ισως εἶναι δὲ φύσιος, δτι θὰ τὰ χάσωμε μιὰ μέρα. Δὲν θυμᾶσαι δμως καὶ κάτι ἀλλο ποὺ σου είπει.

ΛΙΛΗ — Τί;

ΑΝΔΡΕΑΣ — Πώς δταν ηθελα νὰ σ' ἀναπολήσω, ἔκλεινα τὰ μάτια μου καὶ σ' ἔβλεπα μπροστά μου σὰν εἰκόνα. Σὰ φωτεινή εἰκόνα μέσα στὸ σκοτάδι.

ΛΙΛΗ — Καὶ τὸ ἔξηγησες αὐτό, σοφέ μου φύλε;

ΑΝΔΡΕΑΣ — Δὲν θέλω νὰ ἔξηγήσω τίποτε ἀπὸ δσα συμβαίνουν μεταξύ μεταξύ μας. "Η ἐπιστήμη δὲν ἔχει καμιὰ δουλειὰ ν' ἀνακατέβεται στὴν ἀγάπη μας. Μόνον η ποίησις... "Ακουσε, ἀγάπη μου. Κλείσε μου πάλι τὰ μάτια μὲ τὰ χεράκια σου. Κλείσε μου τα.

ΛΙΛΗ — "Οχι, δὲν σου τὰ κλείω. Τὸ σκοτάδι θὰ σὲ κάμη πάλι τραγικό.

ΑΝΔΡΕΑΣ — Δὲν υπάρχει λόγος. Τὸ σκοτάδι εἶναι δημόρεα τοῦ ὄνειρου. Τὸ φῶς εἶναι ἡ πραγματικότης, ἡ ἀλήθεια καὶ η... τραγῳδία. Κλείσε μου τὰ μάτια μου. Καλύτερα.

ΛΙΛΗ — "Οχι. Θὰ μοῦ πῆς γιατί πρῶτα.

ΑΝΔΡΕΑΣ — Μήν ἀνησυχῆς. Δὲν εἶναι μεταφυσικοὶ λόγοι. Θέλω ἀπλούστατα νὰ αἰσθανθῶ τὰ κρύα σου χεράκια στὸ μέτωπό μου. Είμαι ζαλισμένος καὶ μ

σελίδα τη σημείωσι ποὺ βρῆκες. Δὲν ἔγραψά τίποτε ἄλλο ἐκεῖνο τὸ βράδυ. Μόνο σ' ἐπιθυμοῦσα δῆλη τὴ νύχτα, μιὰ νύχτα ἀτέλειωτη.

ΔΙΛΗ — "Ελα νὰ σὲ φιλήσω. Μὲ συμφιλίωσες μὲ τὴν ἐπιστήμη σου. [Τὸν φιλεῖ].

ΣΚΗΝΗ ΕΚΤΗ

Οἱ παραπάνω, ΜΑΡΙΑ

ΜΑΡΙΑ — "Ο κύριος καὶ ἡ κυρία Λαουδάρη. ΑΝΔΡΕΑΣ — "Ἄς ἔλθουν. [Φεύγει ἡ Μαρία].

ΣΚΗΝΗ ΕΒΔΟΜΗ

ΑΝΔΡΕΑΣ, ΛΙΛΗ

ΑΝΔΡΕΑΣ — Τί τραγικὸς ἀνθρωπος αὐτὸς δάσκαλός μου. Τραγικὸς χωρὶς νὰ τὸ καταλαβαίνῃ. Μὲ μιὰ γυναικα ποὺ γνώρισε δλους τοὺς ἀνδρες τῆς Ἱερουσαλήμ. Πῶς τὴν ἀντιπαθῶ αὐτὴ τὴ γυναικα. Μιὰ Σαμαρίτιδα ποὺ δὲν θὰ τὴ συγχωροῦσε ποτὲ ὁ Ἰησοῦς.

ΔΙΛΗ, [ἀστεῖα]. Λὲς πῶς δὲν θὰ τὴ συγχωροῦσε; Γιατί εἶσαι τόσο κακός;

ΑΝΔΡΕΑΣ — Ναί. "Ο Ἰησοῦς συγχώρεσε τὴ Σαμαρίτιδα, «ὅτι πολὺ ἥγάπησε». Εἶναι μιὰ ωραία συγγνώμη ποὺ τὴν ἔννοιω ἡ ἔγω. Τὴν κυρία Εὐδοκία δὲν θὰ τὴ συχωροῦσε ποτὲ «ὅτι πολλοὺς ἥγάπησε». Παραπολούν.

ΔΙΛΗ — "Ἐκεῖνος δῆμος τὴ λατρεύει.

ΑΝΔΡΕΑΣ — "Ἐνας ἰδεολόγος δ καῦμένος. Γεμάτος πίστι γιὰ ὅλα τὰ πράγματα, γιὰ ὅλες τὶς ἴδεες, ἀκόμα καὶ γιὰ τὴ γυναικα του. Τὴν ἔκαμε κι' αὐτὴν ἴδεια γιὰ νὰ πιστεύῃ σ' αὐτήν. Καὶ ἔχει πίστιν ὡς... στατῆρας συνάπτεως. Καὶ δῆμος δχι τὸ δρός δὲν μπορεῖ νὰ μετακινήσῃ, ἀλλὰ οὔτε τὴν καρδιὰ τῆς γυναικας του. Ή πίστις του μὲ συγκινεῖ καὶ ἡ εὐτυχία του μοῦ φέρνει δάκρυα. Δὲν ἔρω. Αὐτὸς δ ἀνθρωπος μοῦ κάνει κακό. Δείχνει μιὰ δυστυχία πού...

ΔΙΛΗ — Σού! Σιωπή. Ἀνεβαίνουν.

[Ο Ἀνδρέας καὶ ἡ Λιλή προχωροῦν πρὸς τὴ δεξιὰ θύρα. Ἀκούεται ἡ φωνὴ τοῦ Λαουδάρη ἀπαγγέλλοντος ἀπὸ τὸν Πλάτωνα].

ΣΚΗΝΗ ΟΓΔΟΗ

Οἱ παραπάνω, ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣ ΛΑΟΥΤΑΡΗΣ κρατῶν ἔνα βιβλίο καὶ ἔνα ποῦρο φεύτικο, ΕΥΔΟΚΙΑ ΛΑΟΥΔΑΡΗ

[Χειραψίες καὶ καλησπερίσματα]

ΑΝΔΡΕΑΣ — Τὶ εὐτυχία! Κυρία Εὐδοκία, καθίστε. Διδάσκαλέ μου, ἔλλατε ἐδῶ κοντὰ στὸ γραφεῖο μου. Πάντα μὲ τὸν Πλάτωνα. Δὲν ἔχει φεύματα ἐδῶ.

[Η κυρία Λαουδάρη φιλούνται μὲ τὴ Λιλή, ἡ δοῖα τὴν δηληγεῖ νὰ καθίσῃ. Ο κ. Λαουδάρης καί-δενει στὸν δῆμο τὸν Ἀνδρέα.]

Ο κ. ΛΑΟΥΤΑΡΗΣ — Τὸ καλὸ παιδί. Ξέρει τὴν ἀδυνατία μου. Τὰ φεύματα. Σ' εὐχαριστῶ. [Κάθεται].

ΑΝΔΡΕΑΣ — Δὲν ἀνάβετε;

ΛΑΟΥΔΑΡΗ — "Οχι, εὐχαριστῶ, εἶνε φεύτικο! Μοῦ τὸ χάρισε ἡ γυναικα μου γιὰ τοὺς βρόγχους.

ΑΝΔΡΕΑΣ — "Α! εἶναι Πλατωνικόν.

ΛΑΟΥΤΑΡΗ — Οὐ! τὶ χαρτιά, τὶ χαρτιά. Τὸ σύγγραμμα ἔ; τὸ σύγγραμμα!

Ο κ. ΛΑΟΥΤΑΡΗ — Πάντα ἔργατικὸς δ κ. Ἀνδρέας. Τὸν θυμοῦμαι ἀπὸ παιδί...

ΔΙΛΗ, [μὲ ἀδιόρατη ἀνησυχία]. Τὸν ἔγγνωρίζατε ἀπὸ καιρό, κυρία Λαουδάρη; Δὲν τὸ ἔχεια... Ἀνδρέα, δὲν μοῦ εἴχες πῆ;

Ο κ. ΛΑΟΥΤΑΡΗ — "Οχι, δὲν εἴχα αὐτὴ τὴν εὐτυχία. Τὸν θυμοῦμαι δῆμος ποὺ περνοῦσε πάντα φορτωμένος μὲ βιβλία ἀπὸ τὸ σπίτι μας.

Ο κ. ΛΑΟΥΤΑΡΗ — "Επειτα τῆς τὸν ἔσυστησε δ ἀνδρας τῆς καὶ δ δάσκαλός του. Φαντάζεσθε πῶς!

ΑΝΔΡΕΑΣ — "Ο ἀγαπημένος μου δάσκαλος, τοῦ δποίου εἶμαι πάντα θαυμαστής.

Ο κ. ΛΑΟΥΤΑΡΗ — Στὴ διδασκαλία τοῦ δποίου δῆμος κάνεις ἀπιστίες. "Ἐνας μονιστῆς ἔκει, φοροφρισμένος μὲ ἀρκετὸ σκεπισκισμὸ καὶ ἄλλον τόσο πεσσιμόσ. Ἀλλ' ἀς εἶναι. Ἐγὼ τὸν ἀγαπῶ πάντα τὸν Ἀνδρέα.

Ο κ. ΛΑΟΥΤΑΡΗ — Καλὲ δὲν ἀφίνετε αὐτοὺς τοὺς γρίφους, τοὺς μονισμούς, τοὺς πεσσιμούς.

Ο κ. ΛΑΟΥΤΑΡΗ — Τοὺς ἀφίνομε, τοὺς ὀφίνομε. Μὰ δὲν μᾶς ἀφίνονταν.

ΔΙΛΗ — "Η κυρία Εὐδοκία δὲν χωρατεύει, κύριε Λαουδάρη. Τὴν τρέμετε.

Ο κ. ΛΑΟΥΤΑΡΗ, [ἀστεῖα]. — Ναί, μοῦ ἔβαλε τὰ δύο μου ποδάρια μαζὶ μὲ τὸν Πλάτωνα, σ' ἔνα παπούτσι.

Ο κ. ΛΑΟΥΤΑΡΗ [ὑπερηφανη]. — "Αμέ τι! Οἱ ἀνδρες θέλουν αὐτηρότητα. Ἀπορῶ μάλιστα πῶς ἡ Λιλή ἐπιτρέπει στὸν κύριον Ἀνδρέα νὰ παιδεύεται ὅλη τὴν ἡμέρα μ' αὐτὰ τὰ κουρέλια, σκυμένος ἀπάνω στὰ βιβλία.

ΔΙΛΗ — Γράφει ἔνα βιβλίο γιὰ τὸν ἔρωτα, γι' αὐτὸ τὸ συγχωρῶ.

Ο κ. ΛΑΟΥΤΑΡΗ — "Α! βέβαια, τὴν περιφήμη «Φυσιολογία, Ψυχολογία κ' Αἰσθητικὴ τοῦ Ἐρωτος...».

Ο κ. ΛΑΟΥΤΑΡΗ — Τότε ἀλλάζει. Θὰ περιμένωμε νὰ διαβάσωμε τὸ βιβλίο του. Μολονότι λίγο ἀργά, γιὰ μένα τούλαχιστον.

ΔΙΛΗ — Τί λέτε, τί λέτε!...

ΑΝΔΡΕΑΣ — Ποτὲ δὲν εἶναι ἀργά, κυρία Λαουδάρη.

Ο κ. ΛΑΟΥΤΑΡΗ, [πρὸς τὴ γυναικα του]. — Ξέρεις δῆμος, γυναικα, δτι αὐτὸ τὸ βιβλίο δὲν θὰ σε ἐνδιαφέρῃ. Εἶναι παραπολὺ ἐπιστημονικό. Πραγματεύεται γιὰ τοὺς ἔρωτες τῶν φυτῶν, τῶν ζώων...

Ο κ. ΛΑΟΥΤΑΡΗ, [σὰν ἀπογοητευμένη]. — "Α! Δὲν τὸ ἔχεια...

ΑΝΔΡΕΑΣ — "Οχι, διδάσκαλέ μου. Θὰ φθάσωμε καὶ στοὺς ἔρωτες τῶν ἀνθρώπων. "Ολα τὰ τελευταῖα κεφάλαια ἀφιερόνονται στὸν ἔρωτα τοῦ ἀνθρώπου.

Ο κ. ΛΑΟΥΤΑΡΗ, [αὐθητρά]. — Νὰ σου πῶ, Ἀνδρέα. Θὰ εἶναι μεγάλο λάθος νάκολουνθήσῃς τὴ μέθοδο ποὺ ἀκολουθεῖς γιὰ τὴ μελέτη τοῦ ἀνθρώπουν ἔρωτος, στὸ ἵδιο βιβλίο ποὺ μελετᾶς τὰ ζῶα.

ΑΝΔΡΕΑΣ — Γιατί; "Ο ἔρωτς εἶναι ἔνας. Εἶναι τὸ ἵδιο αἰσθημα σὲ δῆλη τὴ φύσι. Δὲν ξέρετε τί δραιστητες...

Ο κ. ΛΑΟΥΤΑΡΗ — "Ως ἔκει! Ως ἔκει! Δὲν θὰ κάμωμε ἔνα τὸ τυφλὸ ἔνστικτο μὲ τὸ ἥθικο μεγαλεῖο τῶν ἀνθρώπων αἰσθημάτων, τῶν μεγάλων θυσιῶν, τῶν αὐταπαρνήσεων... "Ως ἔκει, ὃς ἔκει.

Ο κ. ΛΑΟΥΤΑΡΗ — Μὰ αὐτὸ εἶναι ἔξευτελιστικό, κύριε Ἀνδρέα. Μᾶς κάνετε ἔνα μὲ τὰ ζῶα; Αὐτὸ δὲν τὸ περίμενα.

ΔΙΛΗ — Δὲν σου τῷλεγα κ' ἔγω, Ἀνδρέα;

ΑΝΔΡΕΑΣ — Μὰ δάσκαλέ μου, μὰ κιρίες μου... "Αν εἶχατε ἀντιμετωπίσει τὸν ἔρωτα ἔτσι, ἀντικρύζατε τὴ δύναμι του καὶ τὸ μεγαλεῖο του, θὰ βλέπατε πῶς δ ἀνθρωπος δὲν πρόσθεσε..."

Ο κ. ΛΑΟΥΤΑΡΗ — Τίποτε, τίποτε. Δὲν ἀκούνω. Δὲν θὰ γράψῃς αὐτὸ τὸ κεφάλαιο. Δὲν θὰ μολύνης ποτὲ τὰνώτερα αἰσθημάτα τοῦ ἀνθρώπου σὲ μιὰ ἔξετασι πλάι-πλάι μὲ τὰ τυφλὸ ἔνστικτα. Εἶναι ιεροσυλία. Περιορίσουν στὰ ζῶα. Δὲν θὰ γράψῃς τὸ τελευταῖο κεφάλαιο.

Ο κ. ΛΑΟΥΤΑΡΗ — Ναί, κύριε Ἀνδρέα. Νὰ μὴν τὸ γράψετε. Νὰ γράψετε ἔνα ξεχωριστὸ βιβλίο.

ΔΙΛΗ — Ναί, ναί. "Ἐνα ξεχωριστὸ βιβλίο.

ΑΝΔΡΕΑΣ — "Ἄς ταφίσωμε αὐτά. Δάσκαλέ μου, ξοχεσθε μιὰ στιγμὴ στὸ ἔρωτήριο νὰ σᾶς δεῖξω κάτι τι στὸ μικροσκόπιο;

Ο κ. ΛΑΟΥΤΑΡΗ — "Ολα τὰ μικροσκόπια τοῦ κόσμου δὲν θὰ μ' ἀλλάξουν. "Ερχομαι δῆμος, ξεχομαι.

Ο κ. ΛΑΟΥΤΑΡΗ, [στὴ Λιλή]. — Καλὲ δὲν τοὺς ἀφίνεις, Λιλή μου. Οι ἀνδρες θέλουν νὰ σᾶς δεῖξω κάτι τι στὸ μικροσκόπιο.

ΔΙΛΗ — Σιωπή. "Ερχονται. [Δυνατώτερα]. Νὰ ιδοῦμε τί καινούργιες ἀνοησίες θὰ μᾶς φέρουνε ἀπ' τὸ ἔρωτήριο. [Γελάει].

[Μπαίγουν δ Ἀνδρέας καὶ δ κ. Λαουδάρης μὲ χειρονομίες].

ΔΙΛΗ — Αξίζει τὸν κόπο, κυρία Λαουδάρη;

Ο κ. ΛΑΟΥΤΑΡΗ — Εκεῖνος δὲ εἶναι ἐνθουσιασμένος μαζί σου. Τὸ ξέρεις πῶς συμφωνούσαμε.

ΔΙΛΗ — Δὲν θὰ εἰδει ἀκόμη καμιὰ ἄλλη, φαίνεται.

Ο κ. ΛΑΟΥΤΑΡΗ — Καλὲ τί λές. "Ολες εἶναι ξετρελαμένες μαζί του ἀπ' τὴν ήμέρα που τούπανε ἐντύπωσι στὰς Ἀθήνας;

ΔΙΛΗ — Δὲν θὰ εἰδει ἀκόμη καμιὰ ἄλλη, φαίνεται.

Ο κ. ΛΑΟΥΤΑΡΗ — Καλέ τί λές. "Ολες εἶναι ξετρελαμένες μαζί του ἀπ' τὴν ήμέρα που τούπανε ἐντύπωσι στὴν Ακρόπολι;

ΔΙΛΗ, [μελαγχολική]. — "Α! Κυρία Λαουδάρη. Δὲν θὰ ηθελα νὰ πάμε. Δὲν πρέπει νὰ πάμε ποτέ.

Ο κ. ΛΑΟΥΤΑΡΗ, [έκπληκτη]. — Τ' εἰν αὐτὰ ποὺ λέσ, Λιλή, Λιλή; Γιατί;

ΔΙΛΗ — Ναί, κυρία Λαουδάρη. Δὲν θὰ ηθελα νὰ πάμε. Δὲν πρέπει νὰ πάμε ποτέ.

ΔΙΛΗ, [στενοχωρεμένη]. — Ναί, κυρία Λαουδάρη, δὲν πρέπει νὰ πάμε ποτέ τὸν κύριο Πέτρο... Κάτι μοῦ λέει.

Ο κ. ΛΑΟΥΤΑΡΗ, [ξαφνισμένη]. — Τί παίδι ποὺ εἶσαι. Δὲν σὲ καταλαβαίνω: Τί λόγια εἶναι αὐτά;

ΔΙΛΗ, [στενοχωρεμένη]. — Ναί, κυρία Λαουδάρη, δὲν πρέπει νὰ πάμε ποτέ τὸν κύριο Πέτρο... Κάτι μοῦ λέει.

Ο κ. ΛΑΟΥΤΑΡΗ, [γελάει]. — Πῶς φαίνεται πῶς εἶσαι παιδί ἀκόμα, Λιλή. "Ελα, έλα πές μου. Σὲ καταλαβαίνω. Ο Ἀνδρέας δὲν σούπανε χάδια σήμερα καὶ σο... Παιδί, παιδί... Πές μου, δὲν εἶναι ἀλήθεια;

ΔΙΛΗ — "Οχι, κυρία Λαουδάρη. Δὲν πρέπει νὰ πάμε...

Ο κ. ΛΑΟΥΤΑΡΗ — Σιωπή. "Ερχονται. [Δυνατώτερα]. Νὰ ιδοῦμε τί καινούργιες ἀνοησίες θὰ μᾶς φέρουνε ἀπ' τὸ ἔρωτήριο. [Γελάει].

Ο κ. ΛΑΟΥΤΑΡΗ — Μὲ κατετροπόσατε.

ΣΚΗΝΗ ΕΝΑΤΗ

Ο κ. ΛΑΟΥΔΑΡΗΣ — Στὴν ἡλικία μου, ἀγαπητέ μου Ἀνδρέα, εἶναι δύσκολο νῦν λάξη κανένας ἰδεές. Ἐγὼ θὰ πεθάνω ἰδεολόγος.

Η κ. ΛΑΟΥΔΑΡΗ — Σ' αὐτὸν εἴμαι σύμφωνη κ' ἐγὼ μὲ τὸν ἄνδρα μου. Μὴ σᾶς κακοφανῆ, κύριε Ἀνδρέα.

Ο κ. ΛΑΟΥΔΑΡΗ — Βλέπετε, φίλοι μου, ὅτι εἰχα τὴν εὐτυχία νὰ βρῶ μιὰ γυναῖκα σύμφωνη μὲ τὶς ἀρχές μου. Στὰ πενήντα πέντε χρόνια ποὺ παντρεύτηκα, τὸ πρᾶγμα εἶναι λίγο ἐπιυπόντον. Καὶ ἔρετε. "Οσο γερνᾷ κανένας τόσο γίνεται πνευματικώτερος..."

Η κ. ΛΑΟΥΔΑΡΗ — Καλὲ ἐγὼ ἀπὸ μικρὴ ἥμουν ἔτσι.

ΑΝΔΡΕΑΣ — Ζητήματα ἴδιοσυγκρασίας.

Ο κ. ΛΑΟΥΔΑΡΗ — Δὲν τὸ ἀρνοῦμαι. Μὲ τὰ χρόνια ὅμως ὁ ὑλικὸς ἀνθρώπος ἀρχίζει νὰ ὑποχωρῇ στὸν πνευματικόν. Γίνεται πνεῦμα. Νά. Ἐγὼ ἔγινα πνεῦμα τώρα. Πλησιάζει κανένας πρὸς τὴν θεότητα. Τὸ σῶμα του ἀρχίζει νὰ δυστροπῇ πλέον στὶς χυδαίες ἀπαιτήσεις, τῶν ὅδοιών τὰ κατάλοιπα μένουν στὴ ψυχή μας. "Ἐπρεπε λοιπὸν νὰ βρῶ ἐκεῖνο, ποὺ μοῦ χρειάζοταν. Μιὰ γυναῖκα ἰδεολόγον. Καὶ τὴ βρῆκα.

ΛΙΛΗ — Αὐτὰ εἶναι τυχερά, κύριε Λαουδάρη.

Ο κ. ΛΑΟΥΔΑΡΗ — Δόξα σοι ὁ Θεός. Ἐγώ γυναῖκα μου δὲν τάραξε ποτὲ τὴ σκέψη μου μὲ τὴ χυδαίότητα τῆς ζωῆς.

Η κ. ΛΑΟΥΔΑΡΗ — "Ο ἄνδρας μου μὲ κάνει νὰ κοκκινίζω.

Ο κ. ΛΑΟΥΔΑΡΗ — Ἀλλὰ πολὺ ἐφιλοσοφήσαμε. Δὲν ἔτοιμά εσθε νὰ κατεβαίνωμε στὸ Φάληρο. Οἱ ἵπποι ἀγῶνες ὑδράχίσουν στὶς 4 μ. μ. Καὶ εἶναι ἡδη [βγάζει τὸ φολόγι του] τρεῖς.

ΛΙΛΗ — Ἐγὼ εἴμαι ἔτοιμη.

Η κ. ΛΑΟΥΔΑΡΗ — "Ο κ. Ἀνδρέας;

ΛΙΛΗ — Δὲν θέλει νὰ ἔρθῃ. Εἶναι, λέει, κακοδιάθετος. "Ἔχει τὴ νευρασθένεια του.

Ο κ. ΛΑΟΥΔΑΡΗ — Αὐτὸν δὲν γίνεται, Ἀνδρέα. Μᾶς χαλᾶς τὴ διασκέδασι.

ΛΙΛΗ — Εἶρετε τί πεῖσμα ἔχει. Τώρα μάλιστα μ' αὐτὸν τὸ βιβλίο του...

Η κ. ΛΑΟΥΔΑΡΗ — Θὰ κακοφανῆ καὶ τοῦ Πέτρου. "Υστερὸς" ἀπὸ ἐξη̄ χρόνια στὴν ἐπευτικὴ σχολὴ τῆς Μόδενας, όμως δεῖξῃ τὶς μπραβούρες του. Πρέπει νῦρθητε νὰ τὸν χειροκροτήσετε.

ΑΝΔΡΕΑΣ — Θὰ μὲ δικαιολογήσετε στὸν ἀνεψιό σας. Προχθὲς τὸ βράδυ, ποὺ εἶμεθα στὴν Ἀκρόπολι μὲ τὴν πανσέληνο...

Η κ. ΛΑΟΥΔΑΡΗ — Τί τρέλλα! Θυμᾶσθε; Ἐγὼ δὲν ἀφίνω πανσέληνο, ξέρετε.

ΑΝΔΡΕΑΣ — Γνωρίζετε τὴν Ἀκρόπολι καλύτερα ἀπὸ τοὺς ἀρχαιολόγους. Πάντα ὅμως μὲ τὸ φεγγάρι... Ἐ;

Η κ. ΛΑΟΥΔΑΡΗ — Ρεμβάζει κανένας ὁραιότερα. Δὲν εἶναι ἔτσι;

Ο κ. ΛΑΟΥΔΑΡΗ — "Ἡ γυναῖκα μου εἶναι φορμαντική.

ΛΙΛΗ — Τοῦ Ἀνδρέα δὲν τοῦ ἀρέσει μὲ τὸ φεγγάρι ἢ Ἀκρόπολις.

ΑΝΔΡΕΑΣ — Ναί. Τὸ φεγγάρι κάνει φορμαντικὰ ὅλα τὰ πράγματα. Καὶ δὲν μ' ἀρέσει νὰ βλέπω τὸ κλασικότερο μνημεῖο σ' ἓνα φορμαντικὸ φῶς. Προτιμῶ τὸν Ἡλιο, τὸ μεσημέρι.

Ο κ. ΛΑΟΥΔΑΡΗ — "Ολες οι κυρίες ὅμως...

ΑΝΔΡΕΑΣ — Οι κυρίες δὲν ἔνδιαφέρονται κυρίως γιὰ τὰ μάρμαρα. Ξέρουν ἔξι ἐνστίκτου διὰ πάθησης, καθέτης θαυμασμός, καθέτης λατρεία, καθέτης κατάνυξης καὶ ἡ θλῖψις ἀκόμη, μεταμορφόνονται σὲ ἔρωτα. Δὲν μένει κατόπιν παρὰ ζήτημα διοχετεύσεως τοῦ νέου αἰσθήματος.

Η κ. ΛΑΟΥΔΑΡΗ — Κύριε Ἀνδρέα, ἔχετε ἐσφαλμένες ἰδέες γιὰ τὶς κυρίες. Τί λέγατε ὅμως, σᾶς διέκοψα.

ΑΝΔΡΕΑΣ — "Α! ναί." Ελεγα διὰ προχθὲς στὴν Ἀκρόπολι είχα ὑποσχεθῆ στὸν ἀνεψιό σας πῶς θαυμοῦμε νὰ τὸν θαυμάσωμε μὲ τὴ Λιλή. Λυποῦμαι ποὺ δὲν θὰ κρατήσω τὸν λόγο μου. Θὰ μὲ ἀντιπροσωπεύσῃ ὅμως ἡ γυναῖκα μου. Καὶ εἶναι φοβερὸς ἱππεύς, δύπος ἀκούω, δὲν ἀνεψιός σας.

Ο κ. ΛΑΟΥΔΑΡΗ — Σωστὸς ἐπικένταυρος.

Η κ. ΛΑΟΥΔΑΡΗ — Δὲν εἴδατε στὴν Ἀκρόπολι τὴν ἀλλή φορά, ποὺ δὲν ξεκολλοῦσε ἀπὸ τὰ μαρμαρένια ὄλογα, στὰ ἀνάγλυφα... Θυμᾶσαι, Λιλή, τί ὁραιὰ ποὺ μᾶς τὰ ἔξηγοῦσε.

ΛΙΛΗ — Ναί, μᾶς ἔκαμε κ' ἔνα μάθημα γιὰ τὴν ἀρχαία ἐπευτική.

Η κ. ΛΑΟΥΔΑΡΗ — Σᾶς βεβαιόνω διὰ τὴν ἀλλήνικὸς στρατὸς νὰ τὸν πάρῃ στὰς τάξεις του. Τί ὁραιὸς ἀξιωματικὸς ποὺ θὰ εἶναι! "Ἐνα σῶμα, κατὶ μάτια, τὸ χρῶμα του τὸ μελαχροινό, τὸ ἥλιοκαμένο. Τ' ὁραιὸς τού τὸ μουστάκι..."

Ο κ. ΛΑΟΥΔΑΡΗ — Αὐτὰ δὲν ἔνδιαφέρουν τὸ στρατό, γυναῖκα.

Η κ. ΛΑΟΥΔΑΡΗ — Πῶς δὲν ἔνδιαφέρουν. Ο ἀξιωματικὸς πρόπει νὰ εἶναι γεννημένος γιὰ τὴ στολή. Ἐγὼ δὲν ἔμουν ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν, δὲν θὰ δεχόμουν ποτὲ ἔναν ἀσχημό ἀξιωματικό.

ΑΝΔΡΕΑΣ — "Ἡ κυρία Λαουδάρη ἔχει δίκαιο. Θὰ ἔκαμε τὸν στρατὸ τῶν μεγάλων καταστήσεων. Κ' ἐγὼ δὲν ἔμουν ὑπουργὸς τῆς Παιδείας δὲν θὰ δεχόμουν ποτὲ στὰς τάξεις μιὰν ἀσχημή δασκάλα.

Ο κ. ΛΑΟΥΔΑΡΗ — "Ο κ. Ἀνδρέας φροντίζει, βλέπεις, γιὰ τὸ ἔχθρικὸ στρατόπεδο.

ΛΙΛΗ, [πρὸς τὸν Ἀνδρέα]. — "Ἐσύ νὰ μήν ἀνακατεύεσαι μὲ τὶς δασκάλες.

ΑΝΔΡΕΑΣ — "Ἄς ἀφίσωμε τὰστεῖα. "Ἡθελα καμιὰ μέρα νὰ μίλησω μὲ τὸν ἀνεψιό σας γιὰ ὄλογα, εἶναι ἡ ἀδυναμία μου, ἐπειδὴ δὲν ἔπιηρε

ποτέ μου καλὸς καβαλάρης. "Εσπασα πολλὲς φορὲς τὰ μοῦτρα μου. "Όλα τὰλογα μὲ πετοῦσαν κάτω.

Η κ. ΛΑΟΥΔΑΡΗ — Τὸ ἄλλο γ καταλαβαίνει τὸν καβαλάρη.

Ο κ. ΛΑΟΥΔΑΡΗ — "Ἐνας φίλος μου ἀστεῖος ἔλεγε, πῶς σ' αὐτὸν μοιάζει μὲ τὶς γυναῖκες.

ΑΝΔΡΕΑΣ — "Ο φίλος σας ἡτονούστατης;

Ο κ. ΛΑΟΥΔΑΡΗ — "Οχι. Ἀπλούστατα γυναικοδαμαστής. [Γελάει μ' αὐταρέσκεια].

Η κ. ΛΑΟΥΔΑΡΗ — "Ο ἄνδρας μου ἔχει πολὺ πνεῦμα ἀπόφεως. Ἀλήθεια δὲν ἔλθει ἀκόμα δὲν Πέτρος νὰ μᾶς πάρῃ.

ΛΙΛΗ — Θὰ περάσῃ ἀπόδω;

Η κ. ΛΑΟΥΔΑΡΗ — Ναί. "Εστειλε τὸ ἄλλογό του ἀπὸ νωρὶς στὸ Φάληρο. Θὰ κατέβῃ μαζί μας.

ΑΝΔΡΕΑΣ — Τότε θὰ δικαιολογηθῶ μόνος μου.

Η κ. ΛΑΟΥΔΑΡΗ — Δὲν πιστεύω νὰ ἔχῃ τὸν καὶ φαίδη νάνεβη ἐπάνω. Πλησιάζει ἡ ὁδα.

ΣΚΗΝΗ ΕΝΔΕΚΑΤΗ

Οι παραπάνω, ΜΑΡΙΑ

ΜΑΡΙΑ — "Ο κ. Μαρῆς περιμένει κάτω. Μοῦ είτε νὰ σᾶς εἰδοποιήσω.

ΑΝΔΡΕΑΣ — Πές στὸν κύριο, πῶς τὸν παρακαλοῦμε νάνεβη μιὰ στιγμή. [Η Μαρία φεύγει].

ΣΚΗΝΗ ΔΩΔΕΚΑΤΗ

Οι παραπάνω, ἔκτος τῆς Μαρίας.

Η κ. ΛΑΟΥΔΑΡΗ — Δὲν πιστεύω νὰ θελήσῃ νάνεβη. Εἶναι ἔνα ἀγρίμη. Δὲν τὸν έρετε.

ΑΝΔΡΕΑΣ — Μεταξύ μας τώρα. Μήπως εἴμαστε ξένοι;

ΛΙΛΗ — Θὰ είναι νευρικὸς βέβαια γιὰ τὸν ἀγῶνας.

Ο κ. ΛΑΟΥΔΑΡΗ — Νάτος έρχεται.

[Ο Ἀνδρέας προχωρεῖ στὴ θύρα νὰ τὸν δεχθῇ]

ΣΚΗΝΗ ΔΕΚΑΤΗ ΤΡΙΤΗ

Οι παραπάνω, ΠΕΤΡΟΣ ΜΑΡΗΣ

[Ο Πέτρος φαίνεται στὴ θύρα μὲ ροῦχα περιπάτου κ' ἔνα μαστίγιο στὸ χέρι. Δίνει τὸ χέρι του στὸν Ἀνδρέα].

ΠΕΤΡΟΣ — Κύριε Λάρη, μὲ συγχωρεῖτε. "Ημουν βιαστικὸς καὶ δὲν θέλησα νάνεβω. Δὲν μποροῦσα δόμως νὰ παρακούσω στὴν πρόσκλησί σας. "Ἐπειτα ἀφοῦ είσθε δῆλοι ἔτοιμοι. Θὰ πάμε μαζί.

ΑΝΔΡΕΑΣ — Παρακαλῶ, παρακαλῶ.

[Ο Πέτρος προχωρεῖ καὶ καρφεῖ τὶς κυρίες καὶ τὸν θεῖο του].

Ο κ. ΛΑΟΥΔΑΡΗ — Είχαμε δὲν είχαμε σ' ἀνεβάσαμε. "Έλα νὰ σὲ καμαρώσωμε.

ΛΙΛΗ — Είσθε συγκινημένος, κύριε Μαρῆ; Εγὼ δὲν ἔμουν στὴ θέση σας... Θυμοῦμαι δταν ἔδινα εἶται μέσα στὰς καρδιὰς του. "Η Λιλὴ ἐπιστρέφει βιαστικὰ σὰ νὰ ζητῇ κατὶ.

ΠΕΤΡΟΣ — Κυρία μου, δὴ τὴ ζωὴ μας δίνομε εἶται σεις. Ἡ ἀγωνία αὐτὴ δὲν παύει ποτέ. Αὔτες ποὺ θὰ δώσω σήμερα μὲ ὀντησίου λιγότερο. Σᾶς βεβαιόνω πῶς οὔτε μ' ἔνδιαφέρουν κάνν. "Ἔγινα τόσο ἀδιάφορος τελευταῖα γιὰ δλα τὰ πρόγματα.

Η κ. ΛΑΟΥΔΑΡΗ — "Αφισέ τα αὐτά. Ἡ καρδιά σου θὰ χτυπᾷ. Πῶς θὰ χτυπᾶ.

ΑΝΔΡΕΑΣ — Δὲν κάθεσθε, κύριε Μαρῆ;

ΠΕΤΡΟΣ, [κυττάει τὸν Ἀνδρέα]. — Εύχαριστω. Εἶναι ωρά. Πῶς; Εσεῖς δὲν έρχεσθε;

ΑΝΔΡΕΑΣ — Δὲν ξέρετε πόσο λυπούμαι. Εἶμαι κακοδιάθετος καὶ φοβούμαι τὸν ήλιο τοῦ Ποδηλατοδρομίου.

ΠΕΤΡΟΣ — Κρῦμα, κρῦμα. Καὶ είναι τόσο σπάνιοι έδω οἱ ἵπποι τὰς σκέψεις. "Ημουν τυχερὸς νὰ τύχουν στὸν ἔρχομό μου.

Η κ. ΛΑΟΥΔΑΡΗ — "Ἀκοῦς ἔκει! Σὲ ζηλεύω. Τόσα ὁραιαία μάτια γυρισμένα ἀπάνω σου. Τόσα φασαμὲν συγκεντρωμένα. Τόσα καρδιοχύπια ποὺ θὰ παρακολουθοῦν τὸν καλπασμό σου. Στὶς ἵπποδρομίες δῆλες οἱ καρδιὲς χτυποῦν δυνατά, μὲ ἀγωνία, μὲ ἀνυπομονησία. Σὲ κάθε στήθος μέσα νομίζεις πῶς τρέχει ἔνα ἀλογάκι. Κ' ἐπειταὶ δικητής, ποὺ φθάνει κουρασμένος, ἀλλὰ θριαμβευτής. "Ολα τὰ ὁραιαία μάτια πέφτουν ἀπάνω του, τὸν χαίδενουν, τὸν ξεκουρ

ΑΝΔΡΕΑΣ — Τρελλή κούκλα! [Φιλιοῦνται βιστικά].

ΛΙΔΗ, [ένθ φεύγει]. Γι' ἄκουσε, Ἀνδρέα. Δὲν σοῦ φαίνεται περίεργος αὐτὸς ὁ νέος; Τί περίεργος ποὺ εἶναι!

ΑΝΔΡΕΑΣ — Ἐλα. Πήγαινε τώρα. Μὴ λέσ αἴνοησίες. Αἰωνίως παιδιαρίζεις. [Η Λιλή φεύγει εύθυμος].

ΣΚΗΝΗ ΔΕΚΑΤΗ ΠΕΜΠΤΗ

ΑΝΔΡΕΑΣ [μόνος]

ΑΝΔΡΕΑΣ — «Περίεργος αὐτὸς ὁ νέος». [Συλλογίζεται]. Τί θὰ πῇ αὐτό;

[Πηγαίνει πρὸς τὸ γραφεῖο του, χτυπάει τὸ κουδούνι. Ερχεται ὁ Λύσανδρος].

ΣΚΗΝΗ ΔΕΚΑΤΗ ΕΚΤΗ

ΑΝΔΡΕΑΣ, ΛΥΣΑΝΔΡΟΣ

ΛΥΣΑΝΔΡΟΣ — Μὲ ζητήσατε, κύριε Λώρη;

ΑΝΔΡΕΑΣ, [στενοχωρημένος]. Ναί. Σὲ ήθελα.

Κάθισε μαζί μου.

ΛΥΣΑΝΔΡΟΣ, [κάθεται]. Θέλετε νὰ ἔξακολουθήσωμε τήν...

ΑΝΔΡΕΑΣ — Ὁχι, όχι. Σὲ φάναξα νὰ μοῦ κάνηται συντροφιά. [Σὲ λίγο]. Είμαστε ἀνόητοι, κύριε Λύσανδρε. Τὸ ξέρεις πῶς είμαστε ἀνόητοι.

ΛΥΣΑΝΔΡΟΣ — Γιατί τὸ λέτε αὐτό;

ΑΝΔΡΕΑΣ, [στενοχωρημένος]. Ποὺν φροβοῦμαι πῶς εἴμαστε ἀνόητοι. Ὁ κόσμος τρέχει ἔξω, στὸν ἥλιο, στὸν κάμπο. Κ' ἐμεῖς καθόμαστε σκυρμένοι ἀπάνω στὰ βιβλία, ἀπάνω στὰ μικροσκόπια. Ὁ κόσμος ζῇ, κύριε Λύσανδρε. Θέλετε νὰ πᾶμε περίπατο;

A Y L A I A

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

ΛΥΣΑΝΔΡΟΣ — Περίπατο; Λὲν θὰ ἔξακολουθήσετε;...

ΑΝΔΡΕΑΣ — Νὰ ἔξακολουθήσω; Βέβαια θὰ ἔξακολουθήσω. Ἐχομε καιρό. Αὔριο. Ἔ; [Σὲ λίγο]. Ἐπὶ τέλους τὶ μᾶς ἐνδιαιφέρουν οἱ ἔρωτες τῶν ζώων; Δὲν τάφινομε ἴσυχα;

ΛΥΣΑΝΔΡΟΣ — Φαίνεσθε στενοχωρεμένος, κύριε Λώρη. Πρώτη φορὰ μοῦ μιλεῖτε ἔτσι.

ΑΝΔΡΕΑΣ — Στενοχωρεμένος; Ὁχι. Ἐπληξα μόνο. Δὲν ξέρω γιατί ἔπληξα σήμερα. Ετοιμασθῆτε νὰ πᾶμε περίπατο. Εἶναι στενόχωρα ἐδῶ μέσα.

ΛΥΣΑΝΔΡΟΣ — Πῶς δὲν πήγατε μαζὶ μὲ τὴν κυρία στὸ Φάληρο;

ΑΝΔΡΕΑΣ — Ἀλήθεια. Ἐπρεπε νὰ πάω. Τώρα τὸ μετανοῶ. Ἐπρεπε νὰ πάω.

ΛΥΣΑΝΔΡΟΣ — Είσθε σὲ καιρό, κύριε Λώρη. Θὰ τοὺς προφθάστε.

ΑΝΔΡΕΑΣ — Ναί, τὸ καταλαβαίνω. Μὰ βρήκα μιὰ πρόφασι. Εἴπα πῶς εἴμαι κακοδιάθετος. Δὲν μοῦ ἔρχεται τώρα νὰ πάω. Αἰωνίως κάνω ἀνοησίες. Πᾶμε, κύριε Λύσανδρε. Πᾶμε περίπατο. Πλήττω μέσα σ' αὐτὸς τὸ σπίτι. Δὲν ξέρω τὶ ἔχω καὶ πλήττω σήμερα.

[Σηκώνονται. Ο Ἀνδρέας πλησάζει στὸ γραφεῖο του. Άνοιγει νευρικά τὸ συρτάρι καὶ πετάει μέσα τὰ χειρόγραφα].

[Μόνος του]. Ἐπρεπε νὰ πάω μαζί. Αἰωνίως κάνω ἀνοησίες. [Πρὸς τὸν Λύσανδρο]. Πᾶμε, κύριε Λύσανδρε, πᾶμε.

ΛΥΣΑΝΔΡΟΣ — Ποὺ θέλετε νὰ πᾶμε;

ΑΝΔΡΕΑΣ — Οπου θέλετε. Ἐξω, μακριά, στὸν ἔλαιωνα. Ξέρω κ' ἐγώ; Θέλω νὰ περπατήσω. Νὰ περπατήσω. [Φεύγουν].

ΑΠΟ ΤΗΝ ΛΗΚΥΘΟΝ

I

Αγάπη, πῶς μ' ἐκούρασες καὶ πῶς ποδῶ ἀκόμα

Νὰ μὲ λικνίσῃς 'ς τὰ φτερά σου ἐπάνω,

Απ' τῆς ζωούλας σου νὰ πῶ τὸ μυροβόλο στόμα

Φαρμακεὸ χυμὸ γιὰ νὰ πεθάνω.

Γνωρίζω πόσον ὑπουλος εἶναι γιὰ μέρα ὁ χρόνος

Κι' ὁ ἄνεμος ποὺ γλυκοπένει τώρα.

Καὶ τὴν γαλήνη ποὺ μεδᾶ θὰ συνεπάρῃ ὁ πόρος,

Ο στεναγμός, η τρικυμία καὶ η μπόρα.

Μὰ τὶ μὲ νοιάζει η ἀπαίσια η γρῦσις τῶν πραγμάτων

Ποὺ γοητεύει με καιροὺς καὶ χρόνια;

Μ' ἀρκεῖ ποὺ ζῶ σὰν ὅνειρο σὲ κόσμους ὀραμάτων

Καὶ τραγουδῶ μὲ κύκνους καὶ μ' ἀηδόνια.

II

Πουλάκι γλυκούλαδο, ποὺ φτερογύζεις πλάνο

Ἀνάμεσα 'ς τὰ ἔρεπτα μὲ τὸ ύγρο τους χροῦδι

Καὶ κάποτε συντροφιαστὸ 'ς τὰ κυπαρίσια ἐπάνω

Τονίζεις τόσο ρυθμικὰ τὸ ἐρωτικὸ τραγοῦδι,

Οταν η χειμωνιάτικη πνοὴ σιμά σου φτάνει

Κι' οι κάμποι κοίτονται βουβοὶ κάτω ἀπ' τὸ κρύο χρόνι,

Σὲ ποιὰ φωλίτσα ἀπάνεμη θὰ σβήσῃ, θὰ πεθάνῃ.

Αὐτὸς τὸ θεῖο τραγοῦδι σου ποὺ τώρα μὲ σκλαβώνει;

III

Μέσα 'ς τὸν κῆπο ἀβρότατο μὲ πέταλα ἀνοιγμένα

Τὸ ήδονικό σου ἀρωμα γεμίζει τὸν αἰθέρα

Καὶ δὲν προσέχεις, ποὺ περγῶ 'ς τὸ πλάγι σου, κ' ἐμένα,

Μόνο ἀναπνέεις ηρεμο τὸν αὐγινὸν ἀγέρα.

Μά, ὡρόδον, κάποια μνησικὰ μᾶς ἔχοντα ἐνωμένα.

Σὰν οὐ μαραίναν, μὴ ξεχγᾶς, τοῦ φθινοπώρου οἱ λύπες

Καὶ τὰ κλωνιά σου ἔγερναν χλωμὰ καὶ μαραμένα

Τὸ ώραῖο σου παράπονο μόνο σ' ἐμὲ τὸ εἶπες.

IV

Τώρα, ποὺ τὸ φθινόπωρο σιγά-σιγά προβαίνει
Κί αἰσθάνομαι βαθύτερα μὲς 'ς τὴν ψυχή τὸν πόνο,
Τώρα, ποὺ βλέπω ὁ οὐρανὸς ὀλόμανδος νὰ φαίνη
Μὲ τὴν ἔανθη βροχοῦλα τὸν κάθε δεντρὶ καὶ πλῶνο,

Τώρα κένω βαθύτερα σὲ τοιώθω 'ς τὴν ψυχή μου
Καὶ σ' ἀγαπῶ σὰν ὄντειρο, ποὺ δὲν τὸ παίρνει ἡ λήθη,
Γιατὶ τὰ ρόδα ποὺ ἔδρεψες τὰ ἐμάρανε ἡ πνοή μου,
Μὰ ἡ εὖωδιά τους μοῦ ἔμεινε βαθειὰ μέσα 'ς τὰ στήθη.

V

Σὰν ἔνα θεῖον ὄντειρον ὁ νοῦς μου τριγυρίζει
Στὴν κλίνη σου ποὺ ἀνόντειρη κοιμᾶσαι ἀγαπημένη,
Ο ὑπνος σου εἶνε·ἀτάραχος γιατὶ σὲ νανουρίζει
Τὸ μυστικὸ παράπονο ποὺ ἀπ' τὴν ψυχή μου βγαίνει.

"Ετσι, 'ς τὰ χρόνια τὰ παληά, ἡ Δάφνη ἀπεκοιμᾶτο
Σ' ἔνα κρεββάτι ἀνθόσπαρτο 'ς τοῦ Παρνασσοῦ τὰ πλάγια
Καὶ γύρω τῆς σὰν ὄντειρο μαγευτικὸ ἐπλανᾶτο
Τοῦ Φοίβου τὸ παράπονο μεστὸ ἀρμονία καὶ μάγια.

VI

Ο πόνος μου δὲν μὲ λυπεῖ, τῶχε γραφτό μου ἡ μοῦρα
Νὰ λυώνω μές 'ς τὰ ἐγκόσμια σὰν τὸ χλωμὸ κεράκι,
Ποὺ ἐμπρὸς σὲ κάπιο εἰκόνισμα σκορπάει τὸ φῶς τὸν γύρα
Καὶ δίνει χάρι ἀνέλπιστη καὶ 'ς τὸ φτωχὸ ἐκκλησάκι.

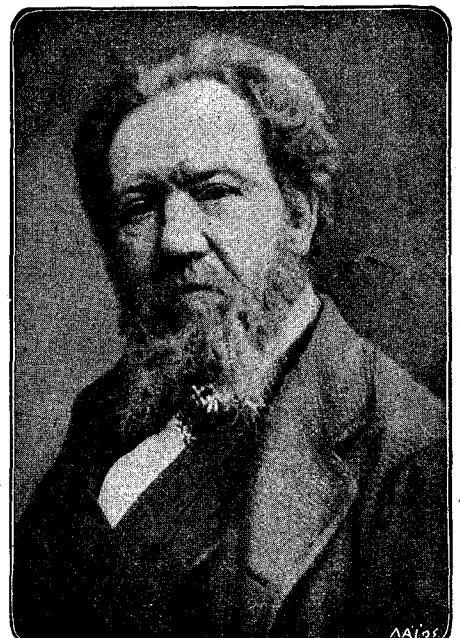
Τ' δι τι μοὺ θλίβει τὴν ψυχή εἶναι ποὺ ἔχω χάσει
Τὴ μυστικὴ πεποίθησι καὶ 'ς τὴν φιλίαν ἀκόμα·
Κί ἀν βλέπετε τὸ χεῖλι μου κ' ἔμένα νὰ γελάσῃ
Εἶνε ἡ χαμένες μους χαρὲς ποὺ μὲ φιλοῦν 'ς τὸ στόμα.

ΠΕΤΡΟΣ ΖΗΤΟΥΝΙΑΤΗΣ

ΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΒΕΛΑ

Τῇ σεβαστῇ μου κ. Βιργινίᾳ Μπενάκῃ

ΒΙΤΣΕΝΤΣΟΣ ΒΕΛΑΣ

Τὸ Λιγκορνέττο κεῖται εἰς τοὺς πρόποδας τῶν μετὰ τὰ σύνορα τῆς Ἰταλίας ἐλβετικὸν χωρίον. Κατάφυτον... δροσερὸν... πλῆρες φωτὸς καὶ γαλήνης, τὸ Λιγκορνέττο εἶναι ἀληθῶς χαριτωμένον χωρίον. Οἱ κάτοικοι του περίπου 1000 φιλήσυχοι καὶ καλοὶ ἐργάζονται σχεδὸν δῆλοι εἰς τὰ μάρμαρα, διότι ἐκεῖ πλησίον ενδίσκονται τὰ περίφημα λατομεῖα τοῦ Μπεζάτοιο. Καὶ πράγματι... τὴν ἀπειρον γαλήνην τοῦ χωρίου, μόνον τὸ ἐργαλεῖον τοῦ μαρμαρᾶ ταράττει, διότι τὰ ἐργαστήρια αὐτῶν ενδίσκονται ἐσπαρμένα εἰς τοὺς λόφους καὶ εἰς τοὺς κήπους τοῦ Λιγκορνέττου. Πολλοὶ δὲ ἐκ τῶν ἀπλῶν αὐτῶν λαξευτῶν γίνονται ἔπειτα καλλιέχναι ἀπὸ μόνου τοῦ ἐνστάτου των, καὶ εἰς τὰ ἐργαστήρια αὐτῶν ενδίσκει κανεὶς σταυροὺς μητιμάτων, δεξαμενὰς... δοχεῖα... καὶ καμιὰν «Madona dei monti». Τὰ ἔργα ταῦτα, ἀρκετὰ καλά, οἱ ἔμποροι τοῦ Μιλάνου ἀπαξ ἡ δις τοῦ ἔτους διερχόμενοι ἐκ τῶν χωρίων τούτων τῶν μαρμαράδων ἀγοράζουν κατὰ δωδεκαδάς. Οὕτω, ἡ ζωὴ τῶν καλῶν ἐκείνων ἀνθρώπων παρὰ τὰς Ἀλπεις, διέρχεται ἐντὸς τῶν δένδρων, τῆς ἡσυχίας καὶ τοῦ μαρμάρου... τοῦ μαρμάρου, τὸ δποῖον, φαίνεται, διτὶ ἀγαποῦν πολὺ.

Μίαν ἡμέραν τοῦ Μαΐου τοῦ 1820, εἰς τὸ Λιγκορνέττο ἔγενην ἡ ἐπίσης μαρμαρᾶς εἰς τὰ λατομεῖα τοῦ Μπεζάτοιο καὶ ὠνομάζετο Βέλας. Ο Βέλας λοιπὸν οὗτος, μόλις ὁ υἱός του ἔφθασεν εἰς ἡλικίαν ἐννέα ἔτῶν, τὸν ἔστειλεν ἔπισης νὰ ἐργασθῇ εἰς Μπεζάτοιο. Τὸ ἐπάγγελμα τοῦ «tagliapietra» εἶς τὰ χωρία αὐτὰ τῶν ἐλβετικῶν Ἀλπεων εἴναι πολὺ ἀγαπητόν. Αἴφνης χάνεται ἀπὸ τὰ λατομεῖα ὁ μικρὸς Βιτσέντσος Βέλας. Φεύγει... τρέχει εἰς τὸ Μιλᾶνον... ἔργαζεται ἀπαρατήρητος πολλὰ ἔτη... μελετᾷ... προσδεύει, ὀνειρεύεται... ἀπογοητεύεται... ὑποφέρει τὰ πάνδεινα... καὶ εἰς ἡλικίαν 22 ἔτῶν ὁ tagliapietra τοῦ Λιγκορνέττου παρουσιάζει εἰς τὸν κόσμον ἕνα «Σπάρτακον»... καὶ ὁ κόσμος αὐτὸς... ὁ κόσμος τῆς Τέχνης, ὁ δποῖος πρότερον τὸν ἀπεγοήτευσε καὶ τὸν παρεγγάρισε, τὸν ἀναγνωρίζει τώρα ὡς μέγαν καλλιέχνην. Καὶ ὁ καλλιέχνης αὐτὸς ἀφ' οὗ ἔφθασεν εἰς τὸν ὑψηλότερον βαθμὸν τῆς δόξης, ἀφίνει τὴν ταραχὴν τῶν μεγάλων πόλεων καὶ ἐπιστρέφει εἰς τὴν Πατρόβια, τὸ ἀγαπημένον του Λιγκορνέττο. Ἐκεῖ ἔνδοξος καὶ εὐτυχῆς ἐν τῇ οἰκογενειακῇ ἐστία ἐργάζεται, ἐργάζεται ἀκόμη, καὶ ἐκεῖθεν πέμπει εἰς τὸ κέντρον τῆς Τέχνης, τὸν καρποὺς τῆς μελέτης καὶ ἐργα-

σίας του καὶ διέρχεται τὴν ζωὴν δπως εἶνε δυνατὸν νὰ τὴν ὀνειρευθῇ ἔνας μεγάλος, ἔνας ἀληθῆς καλλιέχνης.

Δὲν πρόκειται σήμερον νὰ γράψω περὶ τῆς ιδιωτικῆς ζωῆς τοῦ Βέλα, ἡ δποία ὑπῆρξε μεγάλη, δσον καὶ τὸ ἔργον του θέλω μόνον νὰ εἰπω ὅλιγας λέξεις διὰ τὸ μουσεῖον του, τὸ δποῖον ἔκτισε μόνος, καὶ ἐντὸς αὐτοῦ ἔθεσεν δλα τὰ ἔγγου πρότυπα τῶν ἔργων του, ἵνα ἐκ τῶν ἔξ αὐτοῦ εἰσοδημάτων πέμπωσι κατ' ἔτος ἐν παιδίον ἐκ Λιγκορνέτου εἰς Μιλᾶνον, διὰ νὰ σπουδάσῃ μίαν δποιανδήποτε τέχνην ἡ ἐπιστήμην. Ἐκεῖ λοιπόν, εἰς τὸν πρώτον λόφον τοῦ ωραίου χωρίου, ἔγείρεται μεγαλοπρεπὲς λευκὸν ἀνάκτορον ἐντὸς μεγάλου κήπου, καὶ ἀπὸ πολὺ μακρῶν δ παρατηρῶν πείθεται διτὶ οἱ λευκοὶ ἐκεῖνοι τοῖχοι φιλοξενοῦσι μεγάλα «Ἐργα καὶ μεγάλας Ίδεας.

Ίδου κατωτέρω δι τι ἡ ἀσθενής μου γραφὶς ἔγραψε, μίαν ὥραιαν ἡμέραν τοῦ Αὐγούστου ὅτε διὰ πρώτην φορὰν ἐπεστέφθη ἐφέτος τὸ Μουσεῖον Βέλα, τὸ δποῖον ιδιαιτέρως ἀγαπῶ καὶ θαυμάζω, διότι ἐντὸς αὐτοῦ αἰσθάνομαι πολὺ τὴν «Ἄγαπην», ἡ δποία κατὰ πολὺ ἐβοήθησε τὸν γλύπτην εἰς τὸ ἔργον του, καὶ ἡ δποία

κάμνει τὸν ἐπισκέπτην νὰ ἀπολαμβάνῃ καὶ αἰσθάνεται καλλίτερον τὴν Τέχνην.

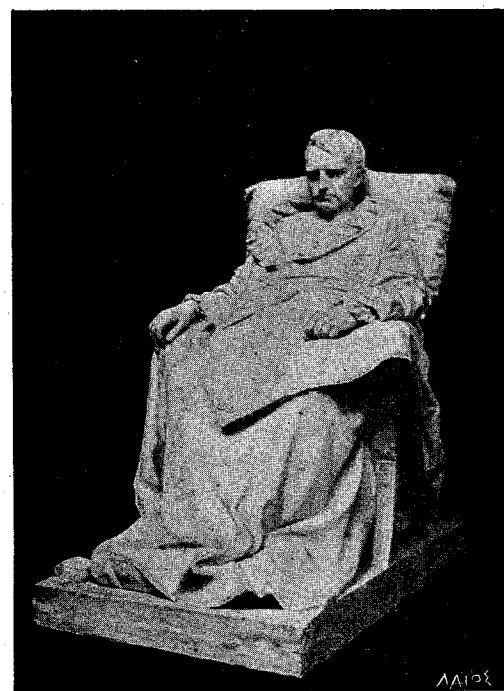
12 Αύγουστου 1908

Ligornetto

Ἐκ τοῦ Ἡμερολογίου μου.

«Καθημαὶ εἰς τὸ θρανόν μιᾶς κλίνης... μιᾶς μεγαλοπρεποῦς κλίνης ἐκ μαρμάρου... ἡ μᾶλλον ἐκ γύψου. Ἐπὶ τῆς κλίνης αὐτῆς ἀναπαύεται ἡ κόμισσα D'Addu. Μία ὁραιοτάτη γυναικα, παραδίδουσα τὰς τελευταῖς τῆς στιγμὰς εἰς τὸν "Υψιστὸν ἐν πλήρει γαλήνῃ. Τὸ βλέμμα ἥρεμον, ἄγιον καὶ προσηλωμένον ἐκεῖ ὑψηλὰ πρὸς τὸν Θεόν, παρακαλεῖ, ἐν ᾧ εἰς τὰς χεῖρας τῆς κρατεῖ ἔνα σταυρόν. Τὸ ἔργον αὐτὸν μὲ κάμνει νὰ ὀνειρεύωμαι τὸν θάνατον τῆς καλῆς καὶ ἐναρέτου γυναικός, ἵτις φεύγουσα ἀπὸ τὸν κόσμον ἀκούει εὐχάς... καὶ βλέπει δάκρυα εὐγνωμοσύνης πλησίον τῆς. — Πλήσιον αὐτοῦ ἄλλο ἔργον μεγάλο, πολὺ μεγάλο ἐπίσης. Ἀπέθανε, φαίνεται, εἰς μέγας σοφὸς... εἰς μέγας ἐπιστήμων... καὶ οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι του, ἀνέθεσαν εἰς τὸν Βέλαν τὴν ἐκτέλεσιν ἐνὸς μνημείου διὰ τὸν τάφον του. Ὁ γλύπτης κάμνει μίαν ὁραιαν κόρην, ὀλίγον ἀδύνατον, ἀλλὰ μὲ τὴν σοφίαν ἡσωγραφισμένην εἰς τὸ μέτωπον, ἀκουμβησμένην ἐπὶ τῆς μιᾶς χειρός, ἐν ᾧ ἀπὸ τῆς ἄλλης κρατεῖ τὸ μέγα τῆς Ἐπιστήμης βιβλίον. Ὁ Βέλας ὀνομάζει τὸ ἔργον του «La scienza dolente», καὶ ἔχει δίκαιον. Κλαίει βεβαίως ἡ Ἐπιστήμη καὶ πονεῖ ἐπὶ τοῦ τάφου ἐνὸς τέκνου, ἐνὸς ὀπαδοῦ τῆς, κλαίει δπως ἡ κόρη τοῦ καλλιτέχνου μὲ τὴν μεγάλην Ἰδεαν ἡσωγραφισμένην εἰς τὸ μέτωπον. — Ὁ Καρβονᾶς ἔπειτα. Μέσα εἰς τὸ ἀπλετὸν φῶς τῆς αἰώνισης, καθισμένος, μὲ τὴν γραφιδὰ εἰς τὰς χεῖρας, σκέπτεται ὁ μέγας πολιτευτής, σκέπτεται καὶ ὀνειρεύεται τὸ μεγαλεῖον, τὸ ὄποιον ἔδωκεν εἰς τὴν Πατρίδα του, καὶ ὁ Γαριβαλδης πλησίον του μὲ τὴν σπάθην ὑψωμένην δρμῇ, νομίζει κανεὶς διὰ τῆς σωματικῆς δυνάμεως του νὰ βοηθήσῃ τὸν Καβούρη, δ ὄποιος ἔργαζεται διὰ τὸν αὐτὸν σκοπὸν μὲ τὴν Σκέψιν.

Ὁ Βέλας αἰσθάνεται ὑπερβολικὴν τὴν Ἰδεαν καὶ τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν Πατρίδα, διότι ὁσάκις ἔργαζεται τὸ μνημεῖον ἐνὸς μεγάλου πατριώτου, τότε δίδει ὅλην τὴν ψυχήν του, ὅλην τὴν δύναμίν του, ὅλην τὴν τέχνην του. — Τὸν Ναπολέοντα π.χ., τὸν κάμνει κατὰ τὰς τελευταῖς αὐτοῦ στιγμάς. «I ultimi giorni». Ἀλλὰ τοῦ δίδει ἀκόμη ζωὴν, καὶ ὁ ἐπισκέπτης ἔμπροσθεν τοῦ ἔργου τούτου, αἰσθάνεται τὴν συγκίνησιν τὴν ὄποιαν εἶνε δυνατὸν νὰ αἰσθανθῇ τις δταν βλέπῃ ἔνα μέγα ὃν νὰ χάνεται ἀπὸ τὸν κόσμον, ἀφίνον εἰς αὐτόν, τὸ ἔργον του, τὴν ψυχήν του, τὴν Ἰδεαν του. Κατ' ἐμὲ δὲ Ναπολέων εἶνε τὸ ὁραιότερον καὶ συγκινητικότερον ἔργον τοῦ Μουσείου. Ὁ αὐτοκράτωρ, ἀποδημήσκων, βλέπει εἰς τὸ ἀπειρόν, σχίζει τοὺς αἰθέρας, καὶ ἔκει μακρὰν δ ἔξ-

ΑΙ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑΙ ΗΜΕΡΑΙ ΤΟΥ ΝΑΠΟΛΕΟΝΤΟΣ Ι
ΥΠΟ ΒΙΤΣΕΝΤΖΟΥ ΒΕΛΑ

ριστος τῆς Ἄγιας Ἐλένης εὑρίσκει τὴν Γαλλίαν... καὶ τὸ βλέμμα του σταματᾷ... ἡ ψυχὴ του πέμπει ἐκεῖ τὸν τελευταῖον τῆς ἀσπασμὸν... καὶ ἡ χειρὶς του πίπτει ἐπὶ τοῦ χάρτου, δ ὄποιος εὑρίσκεται ἐπὶ τῶν γονάτων του... πίπτει ἐπὶ τῆς Εὐρώπης, διότι καὶ κατὰ τὰς τελευταῖς στιγμάς του δ ὄπιοντος καρδιαχεῖ, μέτων ὑπὸ τὴν χειρὰ δλον τὸν κόσμον. Είδον πολλάκις τὸ θεῖον αὐτὸν ἔργον εἰς τὰς Βερσαλλίας, ἀλλὰ ἔδω, ὑπὸ τὸν γλυκὺν τῆς πατρίδος τοῦ καλλιτέχνου οὐρανόν, φαίνεται μεγαλοπρεπέστερον.

Ἡ Ἀπελπισία.— Ὁ Βέλας ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὸν γάμον του μετὰ τῆς κόρης τὴν ὄποιαν ἀπὸ παιδίον ἐλάτρευεν, εἰσέρχεται εἰς τὸ δωμάτιον τῆς συζύγου καὶ «γλήγορα-γλήγορα» τῆς λέγει: «Ἔτοιμασε τὰς ἀποσκευάς μου διότι ἐντὸς μιᾶς ὡρᾶς ἀναχωρῶ. Ἐσπευσμένως δὲ κυβέρνησις μὲ στέλλει δι ἔργασίαν εἰς τὴν Ἀμερικήν». Ἡ νεαρὰ γυναικα πίπτει λιπόθυμος εἰς τοὺς βραχίονας τοῦ συζύγου της, παρακαλεῖ νὰ τὴν πάρῃ μαζί του ἡ νὰ μείνῃ ἀκόμη μίαν ἐβδομάδα, μίαν ἡμέραν. Τίποτε δὲλα ἀδύνατα... καὶ ἀφίνει τὴν γυναικα του δ καλλιτέχνης διὰ νὰ ἐτοιμάσῃ τὰς ἀποσκευάς του. Ἐντὸς ὀλίγου διμώς εἰσέρχεται καὶ πάλιν εἰς τὸ δωμάτιον. Ἡ ὡραία Ἰταλίς, ἡμίγυμνος, μὲ τὴν κόμην ἔρριψμένην εἰς τοὺς ὄμους, μὲ τὰς χειράς εἰς τὸ πρόσωπον, κλαίει...

κλαίει πικρὰ... διὰ τὸ μέγα κακὸν... διὰ τὸν ἀποχωρισμόν, τὸν ὄποιον φαντάζεται αἰώνιον... καὶ νομίζει... δτι ὅταν τῆς πάρῃ τὴν ζωὴν... Ὁ Βέλας σταματᾷ εἰς τὴν θύραν, θαυμάζει τὸν πόνον τῆς γυναικός του, τὴν ἔκφρασιν τῆς, τὴν στάσιν τῆς. Ἐλειτα τρέμων τὴν πλησιάζει... τὴν φιλεῖ... καὶ «Ἐνχαριστῶ... εὐχαριστῶ» τῆς λέγει «μὴν ηλαῖς... μὴ... δὲν φεύγω... ἥθελα μόνον νὰ δοκιμάσω ἀν μὲ ἀγαπᾶς... ἀν ὅταν λυπηθῆς διὰ τὸν ἀποχωρισμόν μας... μὴν ηλαῖς... διότι εἶναι ἀδύνατον νὰ ζῆσο μακράν σου...». Οὕτω μετὰ παρέλευσιν δλίγων ἡμερῶν οἱ θαυμασταὶ καὶ οἱ φίλοι του τὸν Βέλα ἔχαιρετων ἔνα ἀκόμη ἀριστούργημα «la desolazione»... καὶ τὸ ἀριστούργημα τοῦτο ἐνέπνευσεν ἡ ἀπελπισία μιᾶς γυναικός, τῆς δοπιάς ἡ καρδία ἥγαπα.

Τὸ θῦμα τῆς ἔργασίας. — Εἰς τὸ ὑπόγειον ἐνὸς λατομείου, ἐνὸς λατομείου ὃς ἐκεῖνο εἰς τὸ ὄποιον ὁ Βέλας εἰργάσθη ὡς tagliapietra, ἐσκοτώθη ἐνας ἔργατης, τίς οἰδε πῶς. Τσως μία πέτρα, ἐν τεμάχιον μαρμάρου ἔπεσεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του, ἐν ᾧ εἰργάζετο, ἐν ᾧ ἔκαμεν τὸ καθῆκον του. Οἱ σύντροφοί του λοιπὸν καὶ οἱ φίλοι του ἔθεσαν τὸ σῶμα του ἐπὶ ἐνὸς ξυλίνου φορείου, τὸν ἐσκέπασαν διὰ τὸν χονδροειδοῦς φρορέματός του, καὶ σκυθρωποί, δ ἔνας κρατῶν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τὸ φορεῖον, δ ἀεύτερος ἀπὸ τὸν ποδῶν, καὶ οἱ δύο ἄλλοι κρατοῦντες δῆδας καὶ φωτίζοντες τὸν σκοτεινὸν ὑπόγειον δρόμον, ἐκίνησαν πρὸς τὴν θύραν λατομείου. Σκηνὴ γεμάτη πικρία, γεμάτη πόνον, γεμάτη ἀλήθεια... Ολίγοι εἶναι οἱ εὐτυχεῖς θητοί, οἱ δρόμοι, οἱ φαριτές τον εἰνας πορεία, διότις τὰ σπλάγχνα τῆς γῆς ἔργαζεται διὰ τὴν εὐκολίαν καὶ εὐτυχίαν δλης τῆς ἀνθρωπότητος. Ὁ Βέλας διμώς, ἐν δλῃ τῇ αἴγῃ του ἐνθυμεῖται τὸν ἔργατην... τὸν φίλον τῶν παιδιών του χρόνων... τὸν ἀγαπᾶ ἀκόμη... τὸν ἐννοεῖ... καὶ διὰ τὸν ἔργον του, τὸν ἀπαθανατίζει παρουσιάζων τὸν ἀδικον καὶ σκληρὸν θάνατον του.

Ὁ Σπάρτακος.— Ὁ περίφημος Ρωμαῖος ἥρως σπάζει εἰς τὴν εἰσιτήν του τὰς ἀλύσεις του καὶ δρμῇ πρὸς τὴν κλίμακα τῆς ἔξοδου σφίγγων τὰς πυγμάς ἐναντίον τῆς «σκλαβιᾶς» μὲ τὴν πρόθεσιν νὰ φύῃ, νὰ καταστρέψῃ κάθε ἐμπόδιον, διὰ δωσητὴν εἰς τὸν θεῖον τοὺς συντρόφους του τὴν ἐλευθερίαν. Ὁ Σπάρτακος εἶναι τὸ πρῶτον ἔργον, τὸ ὄποιον ἀνέδειξε τὸν Βέλαν, καὶ εὑρίσκεται εἰς τὸ Μιλάνον.

Τὸ μημεῖον τοῦ Maestro Donizetti, παριστῶν τὴν ἀρμονίαν κλαίουσαν ἐπὶ τὸν τάφον τοῦ τέκνου της. Τὸ ἔργον τοῦτο ὁραιόν ἐπίσης καὶ

λεπτὸν εὑρίσκεται εἰς Πέργαμον, τὴν προσφιλῆ τοῦ συνθέτου πατρόβιδα.

Ἢ Ιδε δ Ἀγριθοπος.— Ὁ Χριστὸς τοῦ Βέλα, δ ὄποιος κοσμεῖ τὸν τάφον του εἰς τὸ νεκροταφεῖον τοῦ Λιγκορονέτου. Τί αἰσθάνεται τις ἐνώπιον τοῦ ἀριστούργηματος τούτου; Αἰσθάνεται δτι ὁ Χριστὸς εἶναι ἀνθρωπός, αἰσθάνεται τὸ αἷμα του, τὰς φλέβας του, τὸν πόνον του εἰς τὴν ἔκφρασιν τοῦ πλησιάζει... τὴν φιλεῖ... καὶ «Ἐνχαριστῶ... εὐχαριστῶ» τῆς λέγει «μὴν ηλαῖς... μὴ... δὲν φεύγω... ἥθελα μόνον νὰ δοκιμάσω ἀν μὲ ἀγαπᾶς... ἀν ὅταν λυπηθῆς διὰ τὸν ἀποχωρισμόν μας... μὴν ηλαῖς... διότι εἶναι ἀδύνατον νὰ ζῆσο μακράν σου...». Οὕτω μετὰ παρέλευσιν δλίγων ἡμερῶν οἱ θαυμασταὶ καὶ οἱ φίλοι του τὸν Βέλα εἶναι καὶ Θεός, εὑρίσκει ἐκεὶ τὴν θυσίαν καὶ τὴν ἀγάπην του πρὸς τὸν ἀνθρωπότητα. Εὗτηρις δ ὑπηρητὸς δ θυηρητὸς δ δυνάμενος ἀπαξ τοῦ ἔτους νὰ ἐπισκεφθῇ τὸ μόνοεν αὐτὸν καὶ ν' ἀναπαύσῃ τὸ βλέμμα καὶ τὴν ψυχὴν ἐπὶ τοιούτων ἔργων.

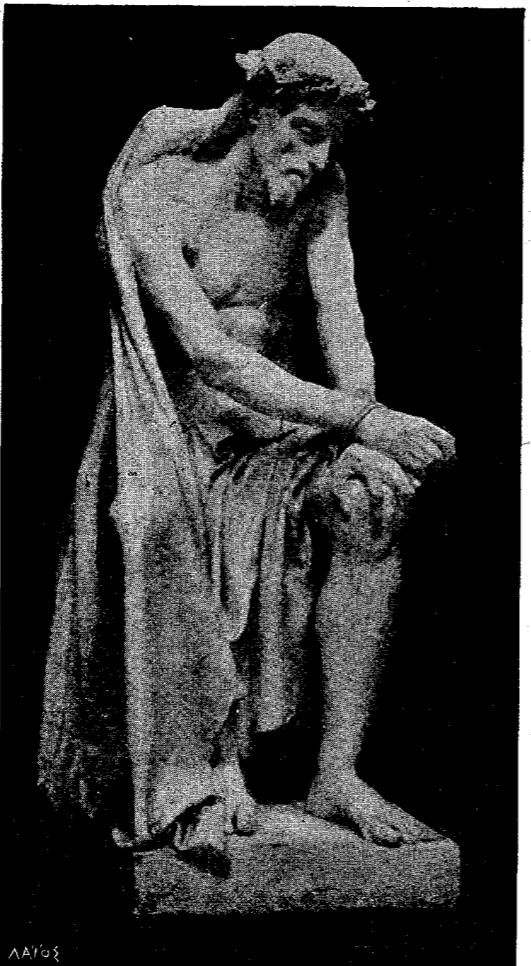
Η ΑΠΕΛΠΙΣΙΑ — ΥΠΟ ΒΙΤΣΕΝΤΖΟΥ ΒΕΛΑ

ΛΑΙΟΣ

τερον τὸν ἀσπασμόν, τὸν δποῖον ὡς ἄγνη κόρη
ἡ Ἰταλία πλήρης εὐγνωμοσύνης δίδει εἰς τὴν
ἀδελφήν της Γαλλίαν. Τί λεπτή, τί ὠραία ίδέα.

Ἡ ψυχὴ. — Ἐπὶ ἐνὸς μεγάλου μνημείου, ὑπὸ μορφὴν νέας κόρης, ἡ ψυχὴ φεύγει μεγαλοπρεπῶς ἀκολουθῶντα τὸν πρὸς τὴν αἰωνιότητα δρόμον τῆς.

‘Ο Δάντης. — Ἡ προτομὴ τοῦ μεγάλου τῆς Ιταλίας ποιητοῦ εἶναι θεία. Νομίζει κανεὶς ότι δύναται βλέπει ἐκεῖ εἰς ἓν ὡρισμένον σημεῖον, ενδιόσκει τὴν Βεστιόνην, τὴν φύλην του καὶ λέγει ἡ ἔνφρασίς του: «Si... amor mi mosse che mi fa parlare». Ἐχει δίκαιον διαβάσεις. «Ολα τὰ μεγάλα ἔργα, δῆλας τὰς μεγάλας ἐμπνεύσεις καὶ δίδασκας πάντοτε ἐνέπτευσεν ἡ μεγάλη τῆς Υπάρχειας δύναμις, ἡ Ἀγάπη. Καὶ διαβάσεις συμφωνεῖ μὲ τὸν ποιητήν, διότι εἰς τὴν Ἀγάπην καὶ αὐτὸς ὀφείλει κατὰ πολὺ τὸ ἐμπνεύσμένον ἔργον του, καὶ διότι αὐτὴ εἶναι ἡ Μοῦσα τῶν μεγάλων πνευμάτων δῆλων τῶν αἰώνων...»

ΙΔΕ Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ — ΥΠΟ ΒΙΤΣΕΝΤΖΟΥ : ΒΕΛΑ

La bambina che prega, μὲ κάμνει νὰ πιστεύω
ὅτι ὁ ἐκτελέσας τὸ ἔργον τοῦτο ἐπίστευεν εἰς
τὸν Θεόν... ναι... ἐπίστευεν εἰς Ἐκεῖνον, ὁ
ὅποιος τὸν ἐγέννησε μέγαν καὶ ἐμπινευσμένον
καλλιτέγγυν.

Ο Βέλας ειργάσθη πολύ. Τὸ μουσεῖον του μᾶς παρουσιάζει 190 έργα, δλα μεγάλα, δλα δυνατά, και διὰ τοῦτο δικαίως ὁ Βέλας θεωρεῖται ὁ μεγαλύτερος γλυπτης τῆς Ἰταλίας κατὰ τὸν παρελθόντα αἰώνα μετὰ τοῦ περιφρήμου Κανόβα. Ο ταξιδεύων μέχρι τῆς Λομβαρδίας ή τῆς Ἰταλικῆς Ἐλβετίας δύσκολον να θυσιάσῃ μίαν ήμέραν διὰ νὰ ἐπισκεφθῇ τὸ μικρὸν ἀλλὰ γλυκύτατον Αιγαϊονέντο, τὸν μικρὸν ναὸν τῆς Τέχνης, ὁ δποῖος κρύπτεται μέσα εἰς τὰ μεγάλα δένδρα τοῦ αἵπου, ὅπως ὁ Βέλας ἐκρύπτετο εἰς τὸ ἄγαπημένον του χωρίον, διὰ νὰ ἔργασθῃ ἐκεῖ ἡ σύνχως και δώσῃ ἔπειτα εἰς τὴν ἀνθρώποτητα ἐν μέγα^τ Εργον.

ΣΠΑΡΤΑΚΟΣ — ΥΠΟ ΒΙΤΣΕΝΤΖΟΥ ΒΕΔΑ

ΕΛΠΙΣ ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΟΥΛΟΥ

ΤΟ ΟΘΩΜΑΝΙΚΟΝ ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΚΑΙ ΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΑΙ ΠΡΟΝΟΜΙΑΙ

Πολὺς ἔναγχος ἐγένετο λόγος ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἐπαναφορᾶς τοῦ ὅθωμανικοῦ συντάγματος περὶ τῶν προνομιῶν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἢ μᾶλλον τῆς ὑπὸ τῷ ὁδμανικὸν σημεῖον βιούστης μεγάλης μερίδος τοῦ Ἑλληνικοῦ "Ἐθνους"¹. Ὅσον εὐνόητος εἶναι ἡ ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ τύπου εἰς τὸ σπουδαιότατον τοῦτο ζῆτημα ἀποδοθεῖσα σημασίᾳ, τόσον ἀδικαιολόγητοι εἶναι οἱ περὶ ἐνδεχομένης προσβολῆς αὐτῶν διατυπωθέντες φόροι, προδίδοντες ἄγνοιαν ἢ ἐλλιπῆ ἐκτίμησιν τῶν ἴστορικῶν καὶ νομικῶν βάσεων, ἐφ' ᾧ στηρίζονται αἱ προνομίαι².

Δύο τινά δὲν κατήργησεν οὐδὲ εἶναι δυνατὸν νὰ καταργήσῃ ποτὲ ὁ συνταγματικὸς χάρτης τοῦ 1876, ἀλλὰ καὶ πᾶς ἄλλος πολὺ τούτου φιλέλευθερότερος καὶ οἰκοσπαστικώτερος.

Ταῦτα δὲ είναι αἱ προνομίαι τῶν ἔξιν, αἱ διομολογηθεῖσαι μεταξὺ τῆς Υψηλῆς Πύλης καὶ τῶν εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων ἀπὸ τῆς ΙΣ' ἐκ-
τονταετηρίδος καὶ ἔτης (capitulations) καὶ αἱ προνομίαι τῶν Ἑλλήνων, αἱ διομολογηθεῖσαι ἐν ἔτει 1453 μεταξὺ τοῦ Κατακτητοῦ καὶ τῶν ὑπο-
ταγέντων, μετὰ σεβασμοῦ δὲ — ὑπὸ τοῦ Κορα-
νίου ἐπιβαλλομένου — τηρηθεῖσαι ἔκπτοτε ὑπὸ πάντων τῶν κατόχων τοῦ θρόνου τοῦ Ὀσμάν.

Είναι παντελῶς ἐσφαλμένη ἡ γνώμη ἐκείνων,
ὅσοι νομίζουν διτὶ αἱ προνομίαι στηρίζονται
μόνον ἐπὶ μιᾶς ἀμνημονεύτου συνηθείας (con-
suetudo immemorialis), λαβίουσης καρδος νόμου
διὰ τῆς μονομεροῦς ἀναγνωρίσεως αὐτῆς ἐκ
μέρους τῆς τουρκικῆς πολιτείας ἢ τῶν ἐκάστοτε
Σουλτάνων, οἵτινες ἔξεπροσώπευον μέχρι τοῦδε
τὴν ἀπόλυτον ἐν τῷ κοάτει ἀρχὴν καὶ ἔξουσίαν.

Αἱ προνομίαι δὲν εἶναι μόνον νόμος, δυνάμενος νὰ καταργηθῇ καθ' ὃν τρόπον ἐθεστισθῇ, εἶναι κάτι ideoτερον, εἶναι συνήκη, τὸν δὲ πρὸς τὰς συνήκας τυφλὸν σεβασμὸν ἐπιβάλλει αὐτῷ τὸ Κοράνιον.

"Οτι δε αι προνομιαι είναι σύμβασις κυροι ή

¹ Έν μελέτῃ περὶ τοῦ δόθωμανικοῦ συντάγματος, δημοσιευμένῃ εἰς τὸ προσεχὲς τεύχος τῆς Zeitschrift f. v. Rechtswissenschaft, ἔγραψα καγώ παρέργως περὶ τῶν προνομῶν. Ἀπό τῶν στηλῶν τοῦ ἐγκρίτου ἐπι- στημονικοῦ ὅργάνου δὲν ἥδυνάμην βεβαίως παρὰ εἰς γενικωτάτας γραμμάτων νὰ ἔχω τὸ ζήτημα, τοῦτο μὲν διότι δὲν ἔσκοπευσον νὰ πραγματευθῶ αὐτὸν ἐκεῖ εἰς professo, τοῦτο δὲ διότι διὰ τὸν κύκλον τῶν ἀναγνω- στῶν τοῦ γερμανικοῦ συγγράμματος ἐκτὸς τοῦ ξηροῦ ἐπιστημονικοῦ ἔνδικαφέροντος οὐδὲν ἄλλο παρουσιά- ζονται αἱ προσονοί.

² Κατακριτέον κατὰ ταῦτα ἡ τελευταία στάσις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἀπερισκέπτως κατελθόντος εἰς συγῆτήσεις περὶ τῆς ὑποστάσεως τῶν προδομιῶν καὶ δὴ μὲν ἀτύχων τῆς νεοτουρκικῆς ὅμάδος, δῶν αἱ γνῶμαι καὶ αἱ ἀντεπέμψεις ὑποσχέσεις οὐδεμίαν ἔχουν συνταγματικὴν σημασίαν.

ίστορια καὶ δὴ αὐταὶ αἱ τουρκικαὶ ίστοριαι πηγαὶ, αἱ πλεῖσται δυστυχῶς ἀγένδοτοι. Εἶναι ἀναμφισβήτητον δὲ τὸ μέγας ἐκεῖνος νοῦς, εἰς τὸν δόποιον δὲ Ἰσλαμισμὸς ὁφείλει τὴν κατάκτησιν τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων, δὲν εἶχε πρόθεσιν νὰ καταλύσῃ τὸ Βυζάντιον διὰ νὰ ἰδρύσῃ νέαν αὐτοκρατορίαν ἐπὶ καθαρῶς μουσουλμανικῶν βάσεων, ἀλλ᾽ ἐθεώρει ὡς ἴδαινικόν, μὴ πραγματοποιηθέν, νὰ συνεχίσῃ τὸν χιλιετῆ βίον τοῦ ἔξιηντηλημένου κράτους, ἐμψυσῶν εἰς τὸν δργανισμὸν αὐτοῦ νέον σφρύγος καὶ ἑδραιῶν μίαν μεγάλην Ἀνατολικὴν Αὐτοκρατορίαν, ἀνεξαρτήρως τῶν ἐθνικῶν καὶ θρησκευτικῶν διαιρέσεων τῶν ἐθνοτήτων, αἱ δοποῖαι θὰ τὴν ἀπετέλουν, ἀντίταλον τῆς Δυτικῆς Γερμανικῆς Αὐτοκρατορίας, ἡς οἱ ἡγεμόνες ἐθεώρουν ἔαυτοὺς νομίμους διαδόχους τῶν φωμαίων αὐτοκρατόρων (*Sacrosanctum romanum imperium nationis germanicae*).

Πρὸς τοῦτο Μεχμὲτ ὁ Β' ἐθεώρησεν ἀπαράτητον πρῶτον μὲν νὰ ἔγκολπωθῇ τὸν διοικητικὸν δργανισμὸν τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας καὶ δεύτερον νὰ ἔξασφαλίσῃ τὴν ὑποταγὴν καὶ τὸν μὴ ἐκπατρισμὸν τοῦ ἐλληνικοῦ στοιχείου, τῆς ἐκπολιτιστικῆς δυνάμεως τοῦ ὅποιου εἶχεν ἀπόλυτον ἀνάγκην.

Αμφότερα ἔγενοντο. Ο κατακτητής ἀνεγνώ-
ρισε τὸν ἡγέτην τῶν κατακτημένων ὃς προνο-
μιοῦχον αὐτόνομον ἐθνάρχην, ἀνεγνώρισεν Ἰδίᾳ
πάσας τὰς ἔξουσίας, δις οὗτος εἶχε πόρτερον, τὴν
δικαστικήν, τὴν ἐκπαιδευτικήν, τὴν ἐκκλησιαστι-
κήν, ὃς καὶ τινα κυριαρχικὰ δικαιώματα, οὐσια-
στικά τε καὶ τιμητικά, ἐν οἷς καὶ τὸ φέρειν τὴν
αὐτοκρατορικὴν στολὴν καὶ τὸ στέμμα, οἱ δὲ
ἀρχηγοὶ τοῦ ἐλληνικοῦ ἔθνους ἥγγυνθῆσαν διὰ
τὴν ὑποταγὴν καὶ διαμονὴν αὐτοῦ εἰς τὴν
πάτοιον γρύον.

Τουρκικαὶ μάλιστα πηγαὶ βεβαιοῦσιν ἀσφαλῶς ὅτι πρὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως μυστικὴ συνθήκη ἔγγραφος περὶ παραδόσεως τῆς πρωτευούσης ὑπὸ δρούς συνήρφη μεταξὺ Μεχμέτ τοῦ Β' καὶ τῶν ἀρχηγῶν τοῦ ἐν Βυζαντίῳ ἀνθενωτικοῦ κόμματος, φοβουμένων ἐθνικὴν ἔξιντωσιν διὰ τῆς ὑπὸ τοῦ ἐνωτικοῦ κόμματος προτεινομένης ὑποταγῆς εἰς τὴν Ρώμην τῶν Πατῶν καὶ ἐκ πεποιθήσεως προτιμώντων ὡς ἐθνικῶς μᾶλλον ἀκίνδυνον τὴν ἐπικυριαρχίαν τῶν Σουλτάνων ἀπὸ τὴν παπικὴν τιάραν.

Εἰς τὴν μυστικὴν ταύτην συνθήκην, διὸ ἡς ἔξησφαλίσθησαν ἐσαεὶ πάντα τὰ προνόμια τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐδυνους, ἀναφέρεται πρὸς τοῖς ὄλλοις διτὶ ἐκτὸς τῆς Ἀγίας Σοφίας οὐδένεντα ὄλλον ναὶὸν θὰ θέξωσιν οἱ κατακτηταί, δυνάμει δὲ τῆς συν-

θήκης ταύτης, ἵστορος πρωτότυπον ἐκάη ἐπὶ Πατριάρχου Ιωαννικίου, ἐπανειλημμένως διεμάρτυρη θῆσαν οἵ κατὰ καιροὺς Πατριάρχαι, δοσάκις δρυδόδοξός τις ἐκαλητίᾳ διητρᾶτο καὶ μετεβάλλετο εἰς μυοσουλμανικὸν τέμενος¹. Κατὰ ταῦτα δὲ ἰσχυρισμὸς τῶν Τούρκων ὅτι οἱ «Ἐλληνες ὑπετάγησαν μπίλα σὰρτ βὲ μπίλα κάηδ» (ἄνευ δοῶν καὶ πεφιορισμῶν) προδίδει ἄγνοισιν, ἐὰν γράφεται ἀσκόπως, εἶναι δὲ πλαστογράφησις τῆς ἴστορίας, ἐὰν προβάλλεται ἐν ἐπιγνώσει τῆς ἀληθείας.

Αλλὰ καὶ ἀνὸκόμη δεχθῶμεν ὅτι ή ἐν λόγῳ συνθήκῃ δὲν περιεβλήθη εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τὸν τύπον τῆς ἑγγράφου συμβάσεως, τοῦτο οὐδαμῶς ἀλλοιοῖ τὴν οὐσίαν τῶν πραγμάτων, διότι οὔτε ὅλαι αἱ συνθῆκαι, καὶ μάλιστα αἱ εἰς προγενεστέρας ἐποχὰς γενόμεναι, ὑπῆρχαν ἔγγραφοι, οὔτε δὲ τύπος οὗτος εἶναι ἀναγκαῖον συστατικὸν μιᾶς συνθήκης. Τὰ ἔνθη καὶ αἱ πολιτεῖαι σέβονται τὰς ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς τιμῆς γενομένας σπονδὰς ὅπως καὶ τὰ ἄτομα.

Κατὰ ταῦτα αἱ προνομίαι τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου στηρίζονται ἐπὶ κοινῆς καὶ ἀπαραβιάστον συνεννοήσεως μεταξὺ πολιτείας καὶ ἔθνους ἔχουσαι χαρακτῆρα οἷονεν διεθνοῦς συνθήκης (*quasitRACTATUS JURIS inter gentes*), ὡς καὶ αἱ διοικογήσεις (*capitulationes*), στηρίζομεναι ἐπὶ συνεννοήσεων μεταξύ δύο πολιτειῶν φέρουσι τύπον διεθνοῦς συμβάσεως. Αἱ συμβάσεις καὶ αἱ οἰονεὶ συμβάσεις αὗται δὲν δύνανται νὰ καταργηθῶσι διὰ μονομεροῦς διοικητικῆς ἢ νομοθετικῆς πράξεως τοῦ ἐτέρου τῶν συμβληθέντων μερῶν. Ἐὰν μὲν συνήφθησαν δι’ ὁρισμένον χρονικὸν διάστημα, καταργοῦνται αὐτοδικαίως ἀμα τῇ παρελεύσει τῆς ταχθείσης ἀρχῆθεν προθεσμίας, ἀλλως μόνον τῇ κοινῇ ἐκατέρωθεν συνεννοήσει². Ἐπομένως δπως δὲν δύνανται νὰ καταργηθῶσιν αἱ διεθνεῖς διοικογήσεις ἀνευ τῆς συναινέσεως τῶν ἐνδιαφερο-

¹ Τὰς πολυτίμους ταύτας πληροφορίας δόφειλω εἰς τὸν διακεκομένον φιλίστορα Ἰωάννην Χώτζην ἐφέντην, μέλος τοῦ Συμβουλίου τοῦ Κράτους, εἰδίκως ἐπ̄ ἔχαρτων ἀσχοληθέντα εἰς τὸ ζήτημα τῶν προνοιαὶ καὶ κεκτημένον τὴν πλησιωτάτην ἐν Κωνσταντινουπόλει μεσαιωνικῶν βιβλιοθήκην. Ἐγχαράστως ἥκουσα δῆτι οἱ κ. Χώτζης ἑτοιμάζει εἰδίκην μελέτην, ἵτις πρόκειται νὰ διαφωτίσῃ πολλὰ σκοτεινά σημεῖα τῆς ἀλώσεως, ίδιᾳ τοῦ ἀνεξηγήτου ἐπεισοδίου τῆς Κερκύρατος καὶ τοῦ ξητήματος τῶν προνοιῶν, νὰ βεβαιώσῃ δὲ τὰ δίκαια τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ ἐκ πολυτίμων ἀνεκδότων καὶ μητῷ χρησιμοποιηθεισῶν τουρκικῶν πηγῶν.

² Τὴν ἀρχὴν ταύτην ἀνήγαγον εἰς ἀξιωματοῦ διεθνοῦς δικαιου αἱ εὐρωπαϊκαὶ δυνάμεις, κατὰ τὴν ἐν Λονδίνῳ γενομένην (1871) περὶ Εὐξείνου Πόντου συνδιάσκεψιν, διὰ τῶν ἔξης: *Les puissances reconnaissent que c'est un principe essentiel du droit des gens qu'aucune d'elles ne peut se délier des engagements d'un traité ni en modifier les stipulations qu'à la suite de l'assentiment des parties contractantes.*

μένων κρατῶν, οὗτοι καὶ αἱ προνομίαι τοῦ ἐλληνικοῦ ἔθνους ἀνευ τῆς συγκαταθέσεώς αὐτοῦ εἰναι ἀπαραβίαστοι. Ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου οὐδεμίᾳ γωρεῖ ἀντίροησις.

Τάπαρχουν δῆμοις — θ' ἀντείπη τις ίσως — καὶ ἄλλοι τρόποι καταργήσεως τοιούτων συμβάσεων, ώς ή αὐθαίρετος αὐτῶν καταπάτησις ή ή χρήσις πολεμικῆς βίας. Βεβαίως πρὸ τῆς αὐθαιρεσίας ὑποχωρεῖ φαινομενικῶς καὶ ή ἡθικὴ καὶ τὸ δίκαιον, διὰ τοῦτο δὲ ἀκριβῶς πολλοὶ σοφοὶ τῶν νόμων διδάσκαλοι, ἐν οἷς ὁ Lorimer, ὁ Zorn καὶ ἄλλοι ἥρηγχοι θῆσαν καὶ αὐτὴν τὴν ὑπόστασιν τοῦ διεθνοῦς λεγομένου δικαίου, τοῦ ρυθμίζοντος τὰς ἐννόμους σχέσεις τῶν πολιτειῶν πρὸς ἀλλήλας, ἀτε μὴ γνωρίζοντος τρόπον ἐπανορθώσεως τῆς ὑπὸ μιᾶς πολιτείας αὐθαιρέτως γενομένης προσβολῆς τῶν κεκτημένων δικαιωμάτων ἔτερας.

³Αλλ' αἱ πολιτεῖαι ἀνέκαθεν ἥσθιάνθησαν τὴν ἀνάγκην τῆς ὑπάρχεως τῆς σκιᾶς τοῦλάχιστον τοῦ διεθνοῦς δικαίου καὶ ὡς ἐκ τούτου ἀποκηρύξεασαι ἐντελῶς τὴν αὐθαίρεσίαν, περιώρισαν τὸ δικαίωμα τῆς χρήσεως πολεμικῆς βίᾳς μόνον εἰς τὰς δλίγας περιπτώσεις, καθ' ὃς ἐπιβάλλεται τοῦτο ὑπὸ ἐπιτακτικῶν περὶ ὑπάρχεως συμφερόντων (vitale Interessen) τῆς ἐνδιαφερομένης πολιτείας.

“Αλλ’ ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει οὐδὲν
ζωτικὸν σιμφέρον τῆς Ὁθωμανικῆς πολιτείας
δικαιολογεῖ τὴν προσβολὴν τῶν ἐξ ἴερᾶς συν-
θήκης ἀπορρεόντων δικαιωμάτων τοῦ μεγάλου
Ἐλληνισμοῦ. Τούναντίον μάλιστα. Πᾶσα τοιαύτη
προσβολή, ὡς σώφρονες καὶ δι’ ὀλίγης ἔξυδερ-
κείας πεπροικισμένοι πολιτικοὶ ἄνδρες εὐκόλως
θὰ δυνηθῶσι νὰ προΐδωσι, θὰ εἶναι ἐπιζή-
μιος εἰς τὴν Τουρκίαν πρώτην, ἥτις δέον νὰ
κατανοήσῃ τὴν ἐπιπολιτιστικὴν δύναμιν τοῦ Ἐλ-
ληνισμοῦ, τοῦ διδάξαντος τὴν ἐλευθερίαν καὶ
τὸν πολιτισμὸν καὶ εἰς αὐτὴν τὴν γηραιὰν
Εὐρώπην.

Τῆς δυνάμεως ταύτης τοῦ ἐλληνικοῦ στοιχείου, ἡτὶς μόνον διὰ τῆς διατηρήσεως τῶν προνομιῶν δύναται ἀπροσκόπτως ν' ἀναπτυχθῆ, ἔχει ἀπόλυτον ἀνάγκην ἡ Τουρκία, ἡ μήπω ἀναπτύξασα ἴδιαίτερον πολιτισμόν. Οὐδὲν ἄλλο ἔθνος, γράφει διακεκριμένος γερμανὸς νομομαθῆς καὶ πολιτικὸς ἀνήρ, δύναται νὰ δράσῃ ἐκπολιτιστικῶς ἐν Ἀνατολῇ δοσον τὸ ἐλληνικόν, ἔτερος δὲ σοφὸς συγκρίνων τοὺς χαρακτῆρας Τούρκων καὶ Ἑλλήνων ἀποκαλεῖ τοὺς πρώτους Γερμανούς, τοὺς δὲ δευτέρους Γάλλους τῆς Ἀνατολῆς.

Ἡ παρομοίωσις εἶναι προσφυεστάτη, δεικνύει δὲ ὅποια ἀγαθὰ δύνανται νὰ προκύψωσιν ἐκ τῆς εἰλικρινοῦς συνεργασίας τῶν δύο τούτων μεγάλων λαῶν τοῦ παρελθόντος, οὓς συνδέουσι κοινὰ συμφέροντα τοῦ μέλλοντος.

Τοὺς χρυσοῦς τούτους λόγους δέον νὰ ἔχωσιν ὡς ὑπογραμμὸν οἱ νεώτεροι πολιτικοὶ ἀνδρες τῆς Τουρκίας καὶ νὰ μὴ διανοθῶσι ποτὲ τὴν προσβολὴν τῶν ἀπαραγγάπτων δικαιωμάτων τοῦ Ἑλληνισμοῦ, διστις ἀποτελεῖ πλέον τοῦ τετάρτου τῶν ὑλικῶν δυνάμεων τῆς πατρίδος των. Εἳν δὲν θέλουν ν' ἀποβῶσι φρούδα τὰ ὄνειρά

των δέον νὰ σεβασθῶσι τὰς προνομίας, ὅς ἐσε-
βάσθησαν οἱ αἰῶνες καὶ διὰ τῆς διατηρήσεως
τῶν δποίων θὰ ἀναπτύξῃ ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς τὴν
ἐκπολιτιστικὴν καὶ πνευματικὴν ὑγιείαν τῆς μεγά-
λης ὅθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, ἦν δνειροπο-
λοῦσι καὶ ἥσ τὴν σωματικὴν εὐρωστίαν θὰ ἔξα-
σφαλίσῃ ὁ τουρκικὸς λαός.

[Βερολίνων]

Π. Κ. ΒΙΖΟΥΚΙΔΗΣ

ΠΛΑΤΑΝΟΥ ΚΗΔΕΙΑ

Είταν ἔνας πλάτανος ἐκεῖνος ὁ Πλάτανος στὸ κεφάλι τοῦ μεγάλου χωραφιοῦ μας, ποῦ δὲν εἶχε ταίρι στὴν ὀμορφιὰ καὶ στὴν μεγαλοπρέπεια ἀτ' ὅλα τὰ δέντρα, ποῦ βρίσκονταν στὸ ἄλλα τὰ χωράφια γύρα του. Στέκονταν στὴν ἄκρη τοῦ χωραφιοῦ σᾶν γίγαντας, σᾶν ἀληθινὸς νοικοκύρης του, κι' ὅταν πηγαίναμε, ἡ μάντα μου, ἡ ἀδελφή μου κι' ἐγώ, μᾶς φαίνονταν σᾶν νὰ μᾶς προστάτευε, σᾶν νὰ μᾶς μιλοῦσε . . .

Απ' ὅσα μᾶς ἔλεγε ἡ μάννα μας γι' αὐτὸν τὸν
Πλάτανο, εἶχε σχηματισθῆ μιὰ ίδεα μέσα στὸ
μυελό μου, μιὰ πεποίθηση μέσα στὴν καρδιά
μου καὶ στὴν ψυχή μου, διτὶ ἐκεῖνο τὸ δέντρο
εἴταν μέλος τῆς δυντυχισμένης οἰκογενείας μας,
εἴταν δὲ πρῶτος μας, δὲ μεγάλος μας, δὲ . . . πά-
πους μου! Ἡ ἀλήθεια εἶναι, διτὶ τὸ ἄγαπημένο
μας καὶ σεβαστό μας δέντρο εἶχε καὶ κάτι τὸ
γεροντικὸ ἀπάνω του, γιατὶ δὲ κορυμός του εἴταν
κουφαλιασμένος, καὶ πολλὰ χοντρὰ κλωνάρια του
εἴταν γεροντιασμένα ἢ ξερά.

Καθόμαστε στὸν ὄραιον καὶ καταδρόσεον
ἴσκιο του, κι ἀκούμε νὰ κελαρύζῃ στὴ ρίζα
του ἡ πανώρια βρυσούλα, νὰ βουτίζῃ ἡμερα-
ῆμερα παραπέρα, στὴν κάτω ἄκρη τοῦ χωρα-
φιοῦ, τὸ ησυχο ποτάμι, ἡ Γερομήτσανη, νὰ χου-
χλακίζῃ ἀπάνω ἀπὸ τὸ χωράφι δ κεφαλάρης,
νὰ κελαδοῦν τὰ ποιλιὰ στὰ ἀπέραντα φυλλώ-
ματά του, ποῦ τὰ πλειότερα φώλιαζαν μέσα
στὲς κουφάλες του, καὶ νὰ τσιντζιρίζουν μέσα
στὰ κλωνάρια τὰ τσιντζιρια... "Ολα. αὐτὰ μᾶς
προξενοῦσαν μιὰ εὐχαρίστησι, ἔναν ἀναγυλλι-
σμό, ποῦ νομίζαμε, δτι βρισκόμαστε μέσα στὰ
πεοιβόλια καὶ στοὺς κάπους τοῦ Παραδείσου.

Δέν μιπορῶν γάρ απαστήσω πόσο τὸν ἀγαποῦσα γιὰ δὲλ ἀντὰ αὐτὸν τὸν Πλάτανο, πόσο τὸν εἰχα μέσα στὴν καρδιά μου, πόσο τὸν πονοῦσα . . . “Οταν βρισκόμουν στὸν ζυγίο του, μοῦ φαίνονταν, δτι βρίσκομαι σὲ κάποιο ἄλλοιωτικο σπίτι μου, σὲ κάποια ἄλλοιώτικη ἐκκλησιά μου καὶ χαιρόμουν καὶ χαιρόμουν, κι' ἄγκαλιαζα τὸ κουφαλιασμένο κορού του κι' αἰσθανό-

μουν μιὰ γλύκα, σᾶν ν' ἄγκαλιαζα τὸν καημένον τὸν πάππου μου, ποῦ τοῦ πῆρα τ' ὄνομα, γιατ' εἶχα γεννηθῆ ὑστερα ἀπὸ τὸν πεθαμό του... Κι' ὅταν τὰ μεσάνυχτα καμμιανῆς κακοχινόπωρης βραδυνᾶς μὲ ἔνπναγαν τ' ἄγρια καὶ φοβερὰ ὁστραπόβροντα στὴ μυρόβιολη ἄγκαλιὰ τῆς μάννας μου, ἥ ὁ τρομερὸς Βοριᾶς, ἥ ὁ ἀναποδογυριστής Νότος βουύζαν κι' ἔκαναν τὸ τρίπατο σπίτι μας νὰ τρέμῃ συθέμελο μὲ βροχὴ

κι' ἀλαλαγμὸν μεγάλον, κι' ἡ μάννα μου πετάζονταν ἀπὸ τὸ στρῶμα κι' ἔπειφτε μπροστὰ στὸ εἰκόνισμα καὶ παρακαλοῦσε τὴν Παναγιά, ποὺ κόνευε μέσα στὸ εἰκονοστάσι, περίφανη σᾶν οὐράνια βασίλισσα, μὲ τὸ λαμπερὸ καντήλι, ποὺ τῆς ἔφεγγεν ἀστραφτερά, νὰ πάψῃ τὸν τρομερὸ Βοϊδά ἥ τὸν ἀναποδογυριστὴ Νότο, ὃ νῦν μου πετάζονταν σᾶν ὀγριοπούλλι στὸν Πλάτανο τοῦ χωραφίου μας κι' ἔλεγα μέσα μου, κι' ἔλεγα στὴν γλυκύτατη μαννούλα μου μὲ φόβο καὶ μὲ παράπονο:

— Κι ὁ καημένος ὁ Πλάτανός μας, μάννα,
τί νὰ κάνη μ' αὐτὸν τὸν κακὸν παιρό;

Καὶ λυπώμονν γιατὶ νὰ μὴν είχε κι' ὁ Πλάτανός μας σπίτι νὰ τὸν σκεπάζῃ καὶ νὰ μὴν κρυόνη ἀπὸ τὴν παγωνιὰ καὶ νὰ μὴ βρέχεται ἀπὸ τὴν βροχή, καὶ νὰ μὴ φοβᾶται τὸ ἀστροπελένια, τὸν Βορᾶ καὶ τὸν Νότο!

Εἶχαμε κι' ἄλλα χωράφια μὲ δέντρα μεγάλα
καὶ ψηλά, ἄλλο μὲ πουντάρι, ἄλλο μὲ καρυά,
ἄλλο μὲ φτελιᾶ, ἄλλο μὲ βαλανηδιά, ἄλλα κανένα
δὲν ἀγαποῦσα τόσο, ὅσο ἀγαποῦσα τὸν Πλά-
τανο! Τὴν ἀγάπη μου πρὸς αὐτὸ τὸ δέντρο τὴν
αἰσθανόμουν πολύ - πολύ, γιατὶ μοῦ τὴν εἶχε
ψυσήσει μέσα στὴν καρδιά μου καὶ στὴν ψυχή
μου ἡ μάννα μου, κι' ὅτι φυσάει ἡ μάννα στὴν
ἄπαλή καρδιά τοῦ παιδιοῦ οἵζοντει βαθυά - βαθυά,
καὶ δὲν ξερρίζονται ποτέ. Καὶ τώρα ὀκόμα,—
δὲν ἐντρέπομαι νὰ τὸ εἰπῶ, — τώρα ποῦ ἀρχίζουν
ν' ἀστρίζουν οἱ τρίχες μου, καὶ βλέπω γύρα μου
τὰ παιδιά μου πολὺ μεγαλύτερα ἀπ' ὅτι εἴμουν
ἐνώ τότε. ὅταν μνιωῦσαι τὸν Γεοοπλάτανό μου.

αἰσθάνομαι ὅτι αἰσθάνεται κανεὶς γιὰ ἔναν πεθαμένο πάππου του.

Κάθε φορὰ ποῦ πηγαίναμε στὸ ἀγαπημένο μας χωράφι, ποῦχε γιὰ φλάμπουρό του τὸν σεβαστό μας Πλατάνο, ή μάννα μου, ή ἀδερφή μου κι' ἔγω, ή μάννα μου πρῶτα-πρῶτα ἀναστέναζε, ὑστερα τὴν ἔπαιρε τὸ παράπονο, ὑστερα ἀπὸ τὸ παράπονο τὴν μᾶζεναν τὰ δάκρυα καὶ μὲ κλαμένη φωνῇ μᾶς ἔλεγε:

— Παιδιά μου! ἀφόντας πέθανε ὁ πάππους σας, μοῦ φράίνεται, δτι ἡ ψυχὴ του μπῆκε μέσα στὸ κορμὸν αὐτοῦ τοῦ Πλατάνου καὶ ζῇ ὁ σωρεμένος καὶ πολυαγάπητος πεθερός μου καὶ μᾶς βλέπει μὲς ἀπ' ἀντὸ τὰ κλωνάρια καὶ μᾶς βλογάει. "Ἄχ! τί πάππου εἶχετε, παιδιάκια μου! Τί ἄγιον ἀνθρωπὸν εἶχετε πάππου! . . .

Κι' ἔκλαιγε ἡ μάννα μου, κι' ἔκλαιγε ἡ ἀδερφή μου, ποῦ τὸν εἶχαν γνωρίσει κι' εἶχαν ζῆσει μᾶζυ του, κι' εἶχαν γενθῆ τὰ χάιδια του καὶ τὰ φιλιά του καὶ τὴν καλωσύνη του, κι' ἔκλαιγα κι' ἔγω, ποῦ δὲν τὸν ἥξερα καθόλου, ἀλλὰ μόνον ἀκουστὰ τὸν εἶχα... Κι' ἔκλαιγα κι' ἔγω, ποῦ εἶχα γεννηθῆ δυὸς χρόνια ὑστερα ἀπὸ τὸν θανατό του, καὶ γι' αὐτὸ μῶδωκε ὁ νουνός μου τ' δνομα τοῦ πεθαμένου πάππου μου.

Χάριν αὐτοῦ τοῦ ἀγαπημένου μας Πλατάνου, ἀγαπούσαμε καὶ τὸ χωράφι του πλειότερο ἀπὸ τ' ἄλλα μας τὰ χωράφια. Αὐτὸ τὸ δέντρο εἴταν γιὰ μᾶς κατί πολὺ πολύτιμο. Μᾶς φαίνονταν σᾶς ζωντανὸ πρᾶγμα, . . . μᾶς φαίνονταν, δτι εἶχε ψυχὴ καὶ μᾶς αἰσθάνονταν, δταν πηγαίναμε κοντά του, δτι εἶχε μάτια καὶ μᾶς ἔβλεπε, δτι εἶχε καρδιὰ καὶ μᾶς ἀγαποῦσε . . . καὶ σ' ἔκεινες τες μοῦσες μέρες τῆς καταδρομῆς τοῦ σπιτιοῦ μας, ποῦ δ πατέρας μου βρίσκονταν σὲ μακρινὴ ξενιτειά, πότε στὰ σύνορα τῆς Περσίας, πότε στὰ σύνορα τῆς Ἀραπιᾶς καὶ πότε ἀλλοῦ, αὐτὸ τὸ δέντρο τὸ θεωρούσαμε σᾶν προστάτη μας, σᾶν ἀρχηγὸ τῆς οἰκογενείας μας.

Τὸν χειμῶνα δὲν πηγαίναμε στὸ χωράφι καὶ στὸν σεβαστό μας καὶ πολυαγαπημένο μας τὸν Πλατάνο, τὸν ἀγαντεύαμε δμως ἀπὸ τὸ παραθύρι ξεψυλλιασμένον καὶ χωρὶς τὴν μεγαλόπερη ὀμορφιά, ποῦχε τὸν ἄλλον καιρό. Τόσο μάλιστα τὸν πονοῦσα, ἐπειδὴ δὲν πηγαίναμε κοντά του τὸν χειμῶνα, ποῦ ἔβγαινα στὸ παραθύρι πολλὲς φρέσες τὴν ἡμέρα καὶ τοῦ φώναζα:

— Ωωωωῶρε Πλάτανεεεε! Ούουουου! "Ελα ἀπάνω νὰ φᾶμεεεεε!

"Άλλ' ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ Ἀρριλιοῦ, ποῦ ἀρχιζεις ἡ δουλειὰ τοῦ χωραφιοῦ, ὡς τὸν Ἀη-Δημήτρῃ, ποῦ τέλειονε τὸ μᾶζεμα τοῦ ἀραποσιτιοῦ καὶ τῶν φασουλιῶν καὶ τῶν κολοκυνθιῶν, δὲν ἔλειπαμε ἀπὸ μέσα, μάλιστα δυὸς-τρεῖς φρέσες τὴν

ἔβδομάδα, τὸ μεσημέρι τρώγαμε κάτω ἀπὸ τὸν ίσκιον τοῦ Πλατάνου μας. Ἀλλὰ μιὰ φορὰ τὸν χρόνο, κατὰ τὰ πρωτοβρόχια, ποῦ κάναμε μημόσυνο τοῦ πάππου μου, καὶ καλούσαμε πολλοὺς παπᾶδες στὴν ἐκκλησιά, καὶ μοιράζαμε φωμιὰ καὶ νεκρόσταρο, ἡ μάννα μου γέμιζε ἔνα ἀπλάδι νεκρόσταρο, μᾶς ἔπαιρνε κι' ἐμᾶς τὰ παιδιά, κατεβαίναμε ἀπὸ τὸ χωριό, περνούσαμε τὸ πλεκτὸ γεφύρι τοῦ ποταμοῦ καὶ πηγαίναμε στὸν Πλατανό μας, κι' ἀφοῦ σκορπίζαμε τὸ σιτάρι γύρα στὲς φίλες του, καθόμαστε σ' ἔνα χοντροφρίζι, ποὺ εἴταν σᾶς σκαμνί, κι' ἔκει ἡ μάννα μου μυρολογοῦσε τραγουδιστά μιὰ ὥρα τὸν πάππου μου κι' ἔκλαιγε κι' ἔχυνε μαῦρα δάκρυα.

Ο πάππους μου κι' δ Πλάτανος εἶχαν ζῆσει πολὺν καιρὸ μᾶζυ κι' εἶχαν κοινὴ ίστορία. Ἐννιὰ μῆνες τὸν χρόνο ὁ πάππους μου ἐκοιμῶνταν στὴ φίλα τοῦ Πλατάνου μεσημέρι καὶ νύχτα. Ἐκεὶ ἔτρωγε γιῶμα-βράδυ. Ἐκεὶ δέχονταν τὸν φίλους του, ἔκει κύτταζε τές δουλειές τοῦ χωριοῦ, ἔκει συμβούλευε δσους ζητοῦσαν τὴν συμβούλη του, ἔκει δίκαιε τὸν κόσμο, ποῦ πήγαιναν καὶ ζητοῦσαν τὴν κρίσι του. Ἐτσι λοιπὸν αὐτὰ τὰ δυὸ δντα, τὸ ἔμψυχο καὶ τὸ ἀψυχο εἶχαν συνδεθῆ μέσα μας ἀναπόσπαστα τὸ ἔνα πρὸς τὸ ἄλλο, κι' ὅταν τὸ ἔμψυχο ἀπέθανε, τὸ ἀψυχο ἔχασε στὰ μάτια τοῦ κόσμου κάποια ὑπόστασι, κάποια περιωπή, κάποια ὑπόληψι. Καὶ δὲν ὑπῆρχε ἀνθρωπὸς ἀπὸ τὰ πλησιόχωρα, ποῦ, περνῶντας ἀπὸ τὴν ἄκρη τοῦ χωραφιοῦ, νὰ μὴν δυμιδῶνταν τὸν πάππου μου καὶ νὰ μὴν ἔλεγε μὲς ἀπὸ τὴν ιαρδιά του:

— Θεὸς σχωρέστον! Θεὸς σχωρέστον!

"Ἐτσι λοιπὸν ζόσαμε, ἡ μάννα μου, ἡ ἀδερφή μου κι' ἔγω, μὲ τὸν Πλάτανο, κι' δ Πλάτανος μ' ἐμᾶς, κι' ὅταν ἄλλα παιδιά, ὅμοήλικα μου, μοῦ ἔλεγαν, δτι ἥρθε ὁ πάππους τους ἀπὸ τὰ Γιάννινα καὶ τοὺς ἔφερε τέτοια καὶ τέτοια καλούδια, ὁ νοῦς μου δὲν πήγαινε καθόλου στὸν πεθαμένο μου τὸν πάππου, ἀλλὰ στὸν Πλάτανο καὶ ζῆλευα καὶ λυπάμουν ποῦ τὸ γέρικο δένδρο εἴταν βαθυὰ φίλωμένο στὸ κεφάλι τοῦ χωραφιοῦ καὶ δὲν εἶχε ποδάρια νὰ πάῃ κι' αὐτὸ στὰ Γιάννινα νὰ μοῦ φέρῃ κι' ἐμένα καλούδια...

"Ἄχ! μιὰ βραδειά... ποῦ νὰ μὴ εἶχορθει! Θὰ τὴν θυμοῦμαι δσο ζῶ ἔκεινη τὴν τρομεὸν βραδειά, βραδειὰ χινοπωριάτικη καὶ τρομαχτική, ποῦ ἔτρεμε τὸ σπίτι μας σᾶν τὸ καλάμι στὴν ἀκροποταμιά... — Θεέ μου τί βραδειὰ εἴταν ἔκεινη! — νομίσαμε, δτι βρισκόμαστε στὴ συντέλεια τοῦ κόσμου. Τὸ ἀστροπελέκια κινηγοῦσαν

ΛΑΪΟΣ

ΛΑΪΟΣ

τὸ ἔνα τὸ ἄλλο μὲ μανία, τὸ βαθὺ σκοτάδι γένονταν στιγμές - στιγμές μέρα - μεσημέρι, καὶ τὸ ἀστραπόφωτα χώνονταν ἀπὸ τὰς χαραμάδες τῶν παραθυριῶν μέσα στὸ σπίτι καὶ θάμποναν τὴν καντήλα τοῦ εἰκονοστασίου, ποὺ πήγαινε πέρα - δῶδε ἀπὸ τὸ μούγκρισμα τοῦ Νοτιᾶ, ποὺ μεθοκοποῦσε ἀπάνω στές στέγες καὶ κάτω στές αὐλές τοῦ χωριοῦ, καὶ ἔκανε τὰ γιδοπρόβατα νὰ βελάζουν δυνατά στὸ χειμάδι, τὰ βώδια νὰ μονυκρίζουν στές καλύβες, τὸ ἄλιγα νὰ χλημιτροῦνε στὰ κατώγια καὶ νὰ κλωτσομανοῦν, τὰ κοττιά νὰ κρακράζουν στὸ κοττέτσι, τές γάτες νὰ νιαουρίζουν στὰ μολώματα καὶ τὰ σκυλλιά νὰ υρλιοῦνται στὰ σκυλλούμασα, καὶ ὅλη αὐτὴ ἡ βιονοταραχή, ποὺ φοβέριζε νὰ ξεθεμελιώσῃ τὰ σπίτια καὶ νὰ τὰ πετάξῃ σᾶν πούπουλα πέρα ἀπὸ τὸ βουνό, στὴν ἀφρισμένη θάλασσα, πανηγύρι ἀπέιδων δρακόντων καὶ βρυκολάκων, δαιμόνων καὶ στοιχειῶν, δσο πήγαινε, μάνιονε καὶ θέριευε, ἡ δὲ μάννα μας ἀπὸ τὸν φόβο της μᾶς ἀγκάλιασε καὶ τὰ δυό, ἐμένα καὶ τὴν ἀδερφή μου καὶ μᾶς πήγε μπροστά στὸ εἰκονοστάσι, καὶ ἔκει γονατίσαμε καὶ οἱ τρεῖς καὶ κάνοντας τὸν σταυρό μας παρακαλούσαμε τὴν Κυρά τὴν Παναγιὰ καὶ τὸ ὅμορφο καὶ γελαστὸ θέόπαιδό της νὰ μᾶς λεημονηθῇ καὶ νὰ μᾶς σώσῃ ἀπὸ τὴν μανία τοῦ Νοτιᾶ.

Μέσα σ' αὐτὴν τὴν φριχτὴ κοσμοχαλασιὰ ἀκούονταν πότε - πότε κι' ἔνα ἄλλοιωτικό βουητό, καὶ μὰ τρομερὴ βιονοταραχή!..

— Πάει δὲ Φτελιᾶς τοῦ Κατζιώνη! (Εἰπ' ἡ μάννα μου μὲ ἀπελπισιά). Τὸν ξεροίζωσε ὁ ἄνεμος! Τί κακὸ εἶναι τοῦτο; Τῶβαλ ὁ Θεός νὰ χαλάσῃ τὸν Κόσμο του ἀπόψε. Τὴν ἀτιμη, τὴν στρίγγα! πῶς τῆς ἔκανε ἡ καρδιὰ νὰ κάνει αὐτὸ πούπανε;¹

Σὲ λίγο ἀκούστηκε κι' ἄλλη τρομερὴ καὶ συγκρατούμενη βιονοταραχή!

— Πάει καὶ τὸ πουρνάρι τοῦ Λέτα!

Ξανάειτε ἡ μάννα μου, δῦνηγούμενη ἀπὸ τὴν διεύθυνσι τῆς τρομερῆς βιονοταραχῆς.

Ἡ τρομερὴ μανία τοῦ Νοτιᾶ τέλος μὲ ζάλισε καὶ μὲ ἀποκοίμισε κι' ὅταν ξύπνησε τὸ πρωΐ καὶ βγῆκα στὴν κρεβάτα, εἶδα πεντέξη δέντρα τοῦ

¹ Στὴν "Ηπειρο" γίνονται πολλές καὶ δυνατὲς βροχὲς κι' οἱ ἄνεμοι εἶναι τρομεροί. Σὲ κανένα μέρος τῆς Ἑλλάδος, ἐλεύθερης ἡ δουλωμένης, δὲν γίνονται τέτοιες βροχές, τέτοιοι κεραυνοί καὶ τέτοιοι ἄνεμοι. Οἱ λαός πιστεῖε, ὅταν βρέχῃ πολὺ δυνατά, ἡ ὅταν φυσάῃ παραπολὺ ὁ ἄνεμος, διτὶ κάποια γεννησε παιδί παράνομα καὶ για ν' ἀποφύγῃ τὴν ἐντροπὴν καὶ τὴν κατακραυγὴν τῆς Κοινωνίας τὸ πνίγει τὸ παιδί της καὶ τὸ πάει μακριὰ ἀπὸ τὸ χωριό τὴν νύχτα τὰ μεσάνυχτα καὶ τὸ θάφτει, ἀλλ' ὁ Θεός δὲν μπορεῖ νὰ ὑποβρέψῃ αὐτὸ τὸ μεγάλο κακὸ «μάνα νὰ φονεύῃ τὸ γέννημα τῶν σπλάγχνων τῆς ἀπολάει τὸν ἄνεμο καὶ τὴν βροχὴν καὶ γίνεται συντέλειο, ὡς ποὺ νὰ ξεθαφτῇ τὸ σῶμα τοῦ ἐγκλήματος καὶ μάθῃ ὁ κόσμος τὸ κακούργημα.

χωριοῦ μας, τὸν Φτελιᾶ τοῦ Κατζιώνη, τὸ Πουρνάρι τοῦ Λέτα κι' ἄλλα κι' ἄλλα, ξεροίζωμένα καὶ πεσμένα κατὰ γῆς σᾶν νικημένοι γίγαντες, σᾶν σκοτωμένοι τιτᾶνες, καὶ ποὺν ἀναθυμηθῶ τὴν τρομερὴ νύχτα, ποὺ εἶχαμε περάσει, ἔνας πιστικός, ὁ Κουτσογιάννης, ἐδόχμενος ἀπὸ πέρα ἀπὸ τὸν κάμπο, φώναξε ἀπὸ τὴν αὐλότοιχο:

— Κυρά, Κυρά...

— Όρσε!

Απολογήθηκε ἡ μάννα μου.

— Ζωὴ στὴν ἀφεντιά σου, στὸν ἀφέντη μας καὶ στὰ παιδιά σου... Πάει δὲ καημένος ὁ Πλάτανος!

— Τί λές μωρέ; (Ξεφώνησε ἡ μάννα μου). Κρίνε καλλύτερα!

— Ναί, Κυρά, πάει δὲ Πλάτανος! Τὸν ξεροίζωσε ἀπόψε ὁ τρομερὸς Νοτιᾶς!

"Εμπτῆσε μὰ στριγγιὰ φωνὴ ἡ μάννα μου καὶ κοντὰ σ' αὐτὴ ἡ ἀδερφή μου κι' ἔγω, καὶ κοντὰ σ' ἐμᾶς κι' οἱ δοῦλοι κι' οἱ δούλες μας, γιὰ τὸν θάνατο τοῦ πολυαγαπημένου μας Πλατάνου!

Σὰν ἀστραπὴ μᾶς ἔπεισε στὸ κεφάλι αὐτὴ ἡ εἰδῆση. Οὔτε καν μᾶς ἔκανε ἡ καρδιὰ ν' ἀνοίξωμε τὸ βορεινὸ παραθύρο γιὰ ν' ἀγγαντέψωμε τὸ κακό, ποὺ μᾶς ἥρθε.

Στὴν στιγμὴ ὑποδεθήκαμε κλαίοντας καὶ μυρολογῶντας, καὶ ξεκινήσαμε γιὰ τὸ μεγάλο μας χωράφι γιὰ νὰ ἰδοῦμε τὸν μεγάλο μας τὸν νεκρό. Μόλις φοβούσαμε καὶ φθάσαμε στὴν κοντοροφαγούλα, ποὺ εἶναι ψηλὰ ἀπὸ τὸ χωράφι, εἶδαμε τὸν Πλάτανο γυρμένον στὴ γῆ. Πεδαμένος σωστός! Ἡ μάννα μου ἀρχισε τὸ μυρολόγι κι' ἐμεῖς, ἡ ἀδερφή μου κι' ἔγω, τὰ δυνατὰ κλάματα, κι' δοσο δυνάμονε τὴν φωνὴ ἡ ἀδερφή μου, τόσο τὴν δυνάμονα κι' ἔγω.

Γιὰ μένα, τότε ἀπέδινε δὲ Πάππους μου, ποὺ τὸ φέρω τὸ χιλιοτιμῆμένο καὶ πολυδιξασμένο τοῦ δύνομα, γιατὶ δὲν βρίσκονταν ἔνας στὰ 84 χωριὰ τῶν Κουρέντων καὶ στὰ 244 τῆς Τσιαμούριας, ποὺ νὰ μὴν τοῦ βλογοῦσε τὴν ψυχή.

Ἐποι, λοιπόν, κλαίοντας καὶ μυρολογῶντας, κατεβήκαμε στὸ ποτάμι, περάσαμε τὸ πλεχτογέφυρο, μπήκαμε στὸ χωράφι καὶ φτάσαμε στὸν ξεροίζωμένον Πλάτανο. Ἀγκαλίες καὶ φιλήματα τοῦ Πλατάνου καὶ δάκρυα ἀπάνω στὸ κουφαλιασμένο του κορμί, σᾶν νὰ εἴται ἀνθρωπος κι' ὅχι δέντρο. Ἐκεῖ πλειά ἡ μάννα μου ἀρχισε τὸ ψηλὸ μυρολόγι.

Σ' αὐτὸ ἐπάνω ἔφθασαν οἱ δοῦλοι καὶ οἱ δούλες μας καὶ καμπόσοι χωριανοί μας. Μᾶς εἶπαν λόγια παρηγορητικά, ἀλλὰ τοῦ κάρκου. Είναι κι' ἡ λύπη τρικυμία τῆς καρδιᾶς, ποὺ δὲν κόβεται ἀπότομα, ἀλλὰ πέφτει, ὅταν ξεθυμαίνῃ.

Πέρασε κάμποση ψρά κι' ἡ μάννα μου εἶπε σ' ἔναν υπηρέτη:

— Νὰ πεταχτῆς στὸ χωριό καὶ νὰ πάρης πεντέξη σύνεργα, νὰ θάψωμε τὸν Πλάτανο!

— Τί λές, Κυρά;

Εἶπε δειλὰ ὁ υπηρέτης, σᾶν νὰ μὴν πίστευε αὐτό, ποὺ ἥκουε...

— Αὐτὸ ποὺ σου εἶπα! (τοῦ εἶπε μὲ θυμό). Νὰ πάρης πεντέξη σύνεργα νὰ θάψωμε τὸν Πλάτανο. Πήγαινε κι' ἐσύ, (εἶπε καὶ στὸν δεύτερον υπηρέτη) γιατὶ δὲν μπορεῖ νὰ τὰ φέρῃ μόνος του.

Κίνησαν οἱ δυό υπηρέτες καὶ πῆγαν στὸ χωριό καὶ σὲ λίγο γύρισαν μὲ ὅλα τὰ χρειαζόμενα, πελέκια, τσαπιά, κασμάδες, δικέλλια, φτυάρια... κι' ἄλλοι ἀρχισαν νὰ κόφτουν τὰ κλωνάρια τοῦ Πλατάνου κι' ἄλλοι νὰ σκάφτουν λάκκο.

Τότε ἔγῳ ἀρχισαν τὰ δυνατώτερα τὰ κλάματα, λέγοντας σ' ἔκεινους, ποὺ ἔκοβαν τὸν Πλάτανο:

— «Μὴ μοῦ κόβετε τὸν Πλάτανο μ'...»

Ο γεροντότερος τοῦ χωριοῦ εἶπε στὴν παταληπημένη τὴν μάννα μου:

— Ξέρεις, Κυρά, τί λάκκος χρειάζεται γιὰ νὰ μπῇ αὐτὸς ὁ πλάτανος μ' ὅλα τοὺς τὰ κλωνάρια; Χρειάζεται λάκκος γιὰ ἑκατό ἀνθρώπως τὸ λιγότερο.

Η μάννα μου ἀρχισε νὰ καταλαβαίνῃ, διτὶ εἶχε δίκιο αὐτὸς, ποὺ τῆς εἶπε αὐτὰ τὰ λόγια. Στάθηκε μὰ στιγμή, κι' ὑστερα τὸν παταληπημένη τὴν μάννα μου:

— Σταθῆτε! Πάψτε! Νὰ πεταχτῇ ἔνας σας στὸ χωριό νὰ φέρῃ τρία τέσσερα πελέκια ἀκόμα νὰ τελειώσωμε γλήγορα.

"Εφυγε ἔνας γιὰ τὸ χωριό καὶ σὲ κομμάτια γύρισε μὲ τὰ πελέκια.

Αρχισαν δὲν ήταν μὲν πελέκουνε καὶ σὲ δυὸ δῶρες μέσα τὸ μεγαλόπερο κορμὶ τοῦ Πλατάνου εἶταν μιὰ μεγάλη θυμωνιὰ ἔντα λειανὰ καὶ χοντρά.

Κανένας δὲν εἶχε μπῆ στὸ νοῦ τῆς μάννας μου καὶ νόμιζαν, διτὶ θὰ διάταξε τοὺς υπηρέτες νὰ κουβαλήσουν τὰ ἔντα λειανὰ στὸ σπίτι.

Ἐκεῖ ποὺ ἔγῳ ἔκλαιγα, γιατὶ ἔβλεπα τὸ λεβεντόδερο δέντρο μας μιὰ θημωνιὰ ἔντα, καὶ μοῦ φαίνονταν πῶς δὲν μπορῶ νὰ ζήσω χωρίς τὸν Πλατάνο μας, καὶ χτυποῦσα τὰ ποδάρια μου καὶ πετροβολοῦσα μὲ βώλους τοὺς ἔντα λειόποιους, ἡ μάννα μου, χωρίς νὰ τὸ φαντάζεται πανείς, ἔβγαλε ἔνα κούτι πίστα στὸν κόρφο της, ἔκανε μικρὸ προσάναμμα κι' ὑστερα τὸν πατημένη τὴν μάννα μου:

— Ξέρεις, Κυρά, τί λάκκος χρειάζεται γιὰ νὰ μπῇ αὐτὸς ὁ πλάτανος μ' ὅλα τοὺς τὰ κλωνάρια; Χρειάζεται λάκκος γιὰ ἑκατό ἀνθρώπως τὸ λιγότερο.

Η μάννα μου πετροβολοῦσα τὸν πατημένη τὸν πατημένη τὴν μάννα μου: Ξέρεις, Κυρά, τί λάκκος χρειάζεται γιὰ νὰ μπῇ αὐτὸς ὁ πλάτανος μ' ὅλα τοὺς τὰ κλωνάρια; Χρειάζεται λάκκος γιὰ ἑκατό ἀνθρώπως τὸ λιγότερο.

— Ανάμερόσαμε ἀπὸ κοντὰ καὶ σταθήκαμε μακριὰ στὴν δύκη τοῦ ποταμοῦ, γιὰ νὰ μὴ μᾶς κατέρθη τὸ πύρια, καὶ σὲ δυὸ δρεῖς δῶρες ὁ Πλάτανος εἶχε γείνη μιὰ μεγάλη σταχταριά!

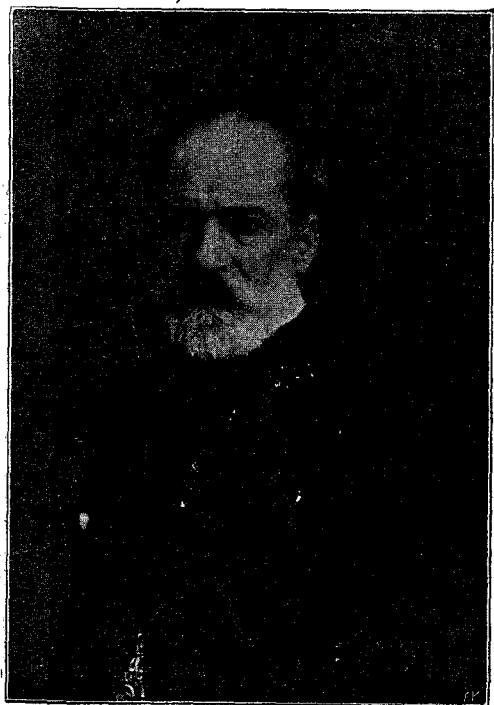
Θεὸς σχωρέστον!

X. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ

Ο ΞΥΛΟΘΡΑΥΣΤΗΣ ΤΟΥ ΦΙΛΙΠΠΟΤΗ

Η ιστορία τοῦ ψρού αὐτοῦ εἶναι καὶ ιστορία τῆς γλυπτικῆς τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος. Ο Φιλιππότης εἶναι ὁ ἀρχαιότερος τῶν ψυχήν τοῦ σημερινοῦ καλλιτέχνου καὶ ἀνοίγουν ἐμπρός του πλατειὰ τὴν σκέψιν καὶ βαθεία κινοῦν τὸ αἰσθημα. Ἐννοῶ ἔκεινους ποὺ ἥμιτορον νὰ ἴδουν καὶ νὰ θαυμάσουν τὸ καλλιτέχνημα, καὶ νὰ εῦρον εἰς τὴν μελέτην αὐτοῦ τὰ στοιχεῖα, τὰ ἀναγκαῖα διὰ τὴν δημιουργίαν τῆς νέας τέχνης, σύμφωνα μὲ τὸ σημερινὸν πνεῦμα καὶ μὲ τὴν σημερινὴν ζωὴν.

Η τόσον εὐεργετικὴ ἐπίδρασις τῆς ἀρχαιότητος εἶς τὸν Ξυλοθραύστην τοῦ Φιλιππότη εἶναι ἔνα πολὺ μεγάλο προτέρημα τοῦ ψρού, εὑρίσκει ὁ Ἑλλην τεχνίτης τὸν φυσικότερον καὶ τὸν πιὸ σοφὸν διδάσκαλον. Τὰ σωζόμενα ἔργα, μὲ τὴν ἀπλότητα τῶν γραμμῶν, μὲ τὴν σημαντικότητα, τὴν μετέπειτα γραμμῶν.

Δ. ΦΙΛΙΠΠΟΤΗΣ

αὐτῆς νὰ υυσιάσῃ ἐν μέρει τὴν αἰσθητικὴν τοῦ ἔργου. Αὐτὸς εἶναι ἔνα σημεῖον ὀξιῶν προσοχῆς διὸ τὴν ἴστορίαν τῆς νεωτέρας γλυπτικῆς, διτὶ τὸ ἔργον τοῦ Φιλιππότη συνδυᾶσι δύο τάσεις διαφορετικάς, τὰς ὁποίας δὲν ἡμπόρεσε τελείως ν' ἀφομοιώσῃ, ποὺ δείχνουν δῆμας ἔνα ἰσχυρὸν τάλαντον, καὶ μίαν εὐγενή καὶ ὑψηλὴν ἀντίληψιν.

Παρατηρῶ τὸν Ξυλοθραύστην κατὰ πρόσωπον. Ἐπεζήτησε δὲ καλλιτέχνης ν' ἀρμονίσῃ τὰς γραμμάς, ἐκείνας ποὺ δείχνει πρῶτα-πρῶτα εἰς τὸν θεατήν. Χάριν τῆς γραμμῆς παραβλέπει ἔνα φυσικὸν νόμον—ἀσυνειδήτως ἡ ὅχι, ἀδιάφορον—καὶ τοποθετεῖ τὸ δεξιὸν χέρι πλησιέστερα πρὸς τὸ πόδι μὲ τὸ διποίον συγχρατεῖ τὸ ξύλον, ποὺ δὲ ἐθραύστει πολὺ εὔκολωτερα ἀν τὸ χέρι ἐτοποθετεῖτο πιὸ ἔξω. Κ' ἔτοι μᾶς παρουσιάζει μονομᾶς ἔνα σύνολον γραμμῶν, τὸ διποίον μαζὶ μὲ τὴν κίνησιν καὶ τὴν ἰσχὺν τῆς ζωῆς, μᾶς δίδει πλήρη αἰσθητικὴν εἰκόνα. Δὲν ἀρκεῖται δὲ τεχνίτης εἰς τὴν κάθετον γραμμήν, ἀλλὰ τὴν ποικίλλει μὲ τὴν διάμεσον τοῦ ἀριστεροῦ χεριοῦ, ἡ ὁποία συμπληρώνει τὴν ἐντύπωσιν τῆς δυνά-

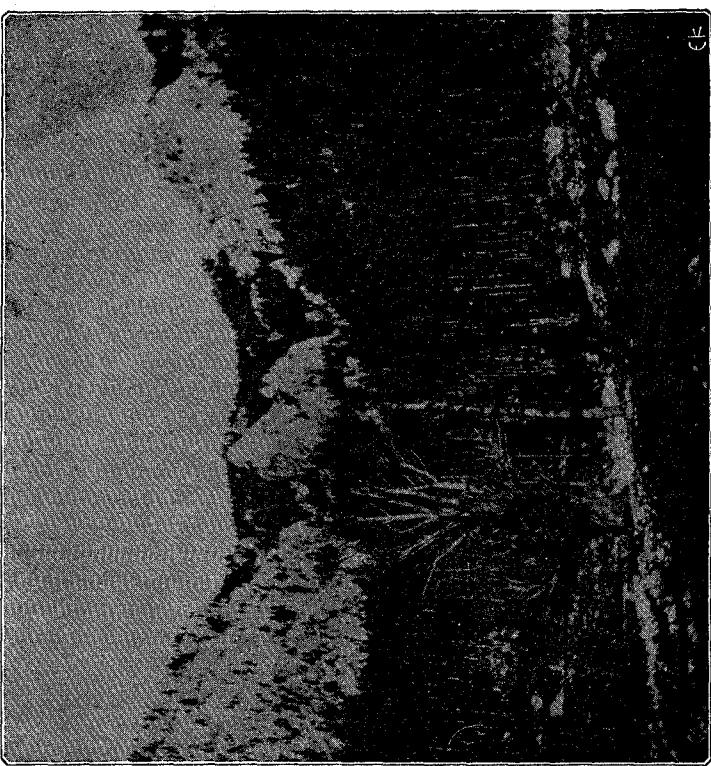
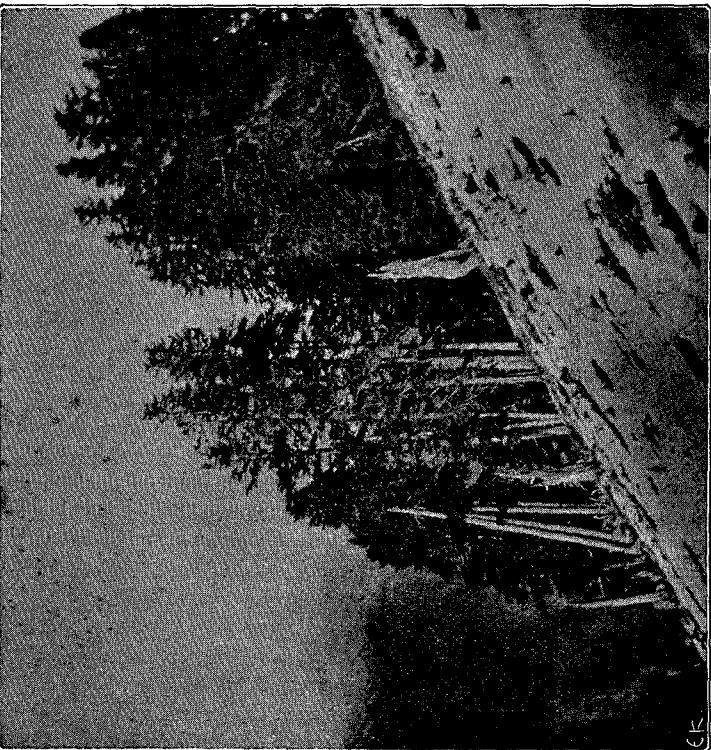
μεως μὲ τὴν ἐντύπωσιν τοῦ ὄραίου. Τὴν διάταξιν αὐτὴν τῶν χεριῶν καὶ τοῦ ἀριστεροῦ ποδιοῦ τοῦ Ξυλοθραύστου δὲν διστάζω νὰ τὴν ὀνομάσω καθαυτὸ σοφῆν.

Ἐτοι, μὲ τὸν Ξυλοθραύστην, προβάλλει ἡ νέα ἐλληνικὴ γλυπτική, ὅχι δειλὴ καὶ ἀναιμικὴ ἀλλὰ δυνατὴ καὶ τολμηρά. Παίρνει ἀπὸ τὴν γύρῳ ζωὴν τὸ θέμα της, ἔνα θέμα κοινόν, χαμηλὸν ἥμιτορω νὰ εἰπῶ, καὶ τοῦ δίνει τὴν εὐγένειαν τῆς τέχνης, ποὺ δὲν ὑποδουλώνεται εἰς τοὺς τύπους ἀλλ' ἡξεύρει νὰ ἐκλέξῃ τὰ στοιχεῖα τὰ δόποια θὰ πλάσουν κατὶ ποὺ θὰ ἀποδώσῃ τὴν ζωήν, χωρὶς νὰ σοῦ θυμίζῃ διαρκῶς τὴν πεζήν πραγματικότητα.

Παραπλεύρως αὐτῆς κινεῖται καὶ βαδίζει ἡ ἄλλη, ἡ ἀπλὴ μίμησις, ἡ ἔηρὰ προσκόλλησις εἰς τὸ παρελθόν, ἀτονος, ἀτολμος, στενή, ποὺ τίτοτε δὲν ὑπόσχεται καὶ ἡ ὁποίᾳ ἔξακολουθεῖ καὶ τώρα νὰ στολίζῃ! τὰς Ἀθήνας μὲ τὰ ἔργα ἐκείνων ποὺ δὲν ἡμπόρεσαν νὰ εἰσδύσουν εἰς τῆς ἀληθινῆς τέχνης τὰ ἀδυτά.

Ο Ξυλοθραύστης εἶναι ἀπὸ τὰ ἔργα ποὺ χαρακτηρίζουν βαθειὰ τὴν ἐποχήν των. Τὸ πρόπλασμα ἔγεινε πρὸ 35 περίου ἐτῶν καὶ τὸ εἰργάσθη εἰς τὸ μάρμαρον πρὸ δέκα ἔτην. Δὲν εἴπα δητὶ τὸ ἔργον εἶναι αὐτὸς καθ' ἕαυτὸ τέλειον. Δὲν ἡμπόρεσε δὲ καλλιτέχνης νὰ παρακάμψῃ κάθε σκόπελον καὶ νὰ ὑποτάξῃ τὴν ψλην. Ἄλλ' εἶναι τόσα τὰ προσόντα του. Ἡ πάλη θὰ ὑπῆρξε μεγάλη. Υπέκυψε δὲ τεχνίτης. Μᾶς ἔδωκε δῆμως ὑπόδειγμα ἐργασίας μοναδικῆς καὶ ζηλευτῆς μελέτης. Ἡσθάνθη καὶ τὸ ἐλάχιστον μέσα στοὺς παλιμοὺς τοῦ γυμνοῦ σώματος τοῦ ἐφῆβου μὲ τὴν ἐλληνικὴν κατατομήν. Ἄν ἀπὸ τὸ ἀριστερὸν πλαϊ καὶ ἀπὸ τὰ διπόσθια αἱ γραμμαί, πισταὶ εἰς τὴν ἀναπαράστασιν τοῦ σώματος, καταστρέφουν τὴν ὁραίαν ἐντύπωσιν τῶν δύο ἀντιστούχων πλευρῶν, ἀλλ' ἡ δύναμις καὶ ἡ ἀλήθεια ἡ πραγματικὴ εἶναι τόση, ποὺ γεννᾶται μιὰ ἀλλή ἐντύπωσις, ἡ ὁποία δὲν μετέχει βέβαια τῆς συγκινήσεως τοῦ τελείου καλλιτεχνήματος, σοῦ προξενεῖ δῆμως κατάπληξιν καὶ μένεις παρφωμένος νὰ θαυμάζῃς τὴν ἀντοχὴν καὶ τὴν τέχνην καὶ τὴν γνῶσιν τῆς σμύλης τοῦ τεχνίτου. Ἐξησε δὲ καλλιτέχνης, δὲν ἰδιος, τὴν ζωὴν τοῦ ἐφῆβου καὶ τὴν ἀπέδωσε πραγματικὰ ἀληθινὴν μέσα ἀπὸ τὸ ἀψυχον μάρμαρον.

KIMON MICHANLIDIS

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΤΑΞΙΔΙΑ
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ Π. Κ.
ΚΟΡΥΦΑΙ ΚΟΖΑΚΑΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ Π. Κ.
ΚΟΡΥΦΑΙ ΠΙΝΑΚΟΥ

ΝΥΧΤΟΛΟΥΛΟΥΔΑ

— Νανούρισμα —

... Άργα πάνε 'ς τὸν κάμπο νὰ πλαιμάσουνε
'ς τὴ χλόη τὸ ἀρνάκια δλόλευκα σᾶς χιόνι...
Ο λύκος μέσ' 'ς τὰ μαῦρα δάση ἐμούγκρισε
Καιρὸς νὰ κοιμηθῶντε....

Σουρουπάνει!

... Ένα χλωμὸ τριαντάφυλλο ἀναστέναξε,
τὸ ἀγκάλιασαν, σᾶς μιὰ μαρούλα, οἱ κλῶνοι...
Ἐσπάραξαν γλυκὰ τὰ φυλλαράκια τὸν
Καιρὸς νὰ ξεψυχήσῃ....

Σουρουπάνει!

... Αποσταμένος ἥλιος πέρα σέρνεται
'ς τὸ βελονδένιο τῆς ωνχιᾶς σεντόνι...
Ἐρωτικὰ οἱ ἀφροὶ τὸ βράχο ἐφίλησαν
Καιρὸς τον νὰ πεθάνῃ....

Σουρουπάνει!

... Καὶ τώρα ποὺ δλα γέροντον νὰ πεθάνοντε,
μέσ' 'ς τὴς καρδιές μας τί ζητάτε, ὡς πόνοι;
Ἡ χλόη, τὸ φῶς, τὸ κῦμα νανονρίζονται:
Καιρὸς νὰ κοιμηθῆτε....

Σουρουπάνει!

ΝΑΠΟΛΕΩΝ Δ. ΛΑΠΑΘΙΩΤΗΣ

ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΖΩΗ—ΤΡΑΠΕΖΑΙ ΔΕΚΑΛΕΠΤΩΝ ΚΑΤΑΘΕΣΕΩΝ

Εἰς τὸν μακρὸν κατάλογον τῶν μεγάλων γεγονότων καὶ τῶν μεγάλων προσόδων τοῦ παρελθόντος αἰῶνος πρέπει νὰ καταλεχθῇ καὶ διατάξεις ἀνάγκης ἀγώνων ὑπὲρ σωτηρίας τοῦ λαοῦ, ὑπὲρ βελτιώσεως τῶν δρῶν τοῦ βίου τῶν ἐργατικῶν τάξεων καὶ ὑπὲρ διαπαιδαγωγήσεως καὶ οἰκονομικῆς ἀνεξαρτησίας αὐτῶν, ἀγών, εἰς τὸν διποίον τὰς ἐπάλξεις ἐπωταγωνίστησαν πνεύματα ἐκλεκτὰ καὶ ὑπέροχοι ψυχαί, ὡσὰν τῶν Franklin, Horace Mann, Jefferson, Schulze-Delitzsch, Carnegie, Quesnay, Ed. Laboulay, Sam. Smiles καὶ τόσων ἄλλων ἥγετῶν καὶ διδασκάλων τοῦ λαοῦ, οἱ διποίοι ἀφιέρωσαν ἔαυτοὺς καὶ πᾶσαν τὴν ζωὴν αὐτῶν ὑπὲρ τῆς λυτρώσεως αὐτοῦ ἀπὸ τοὺς δύναχας τῆς ἀμαθείας καὶ τῆς ἀνάγκης.

Λαϊκαὶ βιβλιοθήκαι, λαϊκὰ κηφύγματα, λαϊκαὶ τράπεζαι, λαϊκὰ δημοσιεύματα, ἔταιρεῖαι λαϊκῶν κατοικιῶν, ἐπαγγελματικὰ σχολαί, ταχυδρομικὰ ταμιευτήρια, ἐσπερινὰ καὶ κυριακὰ σχολεῖα, συνεργατικαὶ ἔταιρεῖαι παραγωγῆς — λειτουργοῦν σήμερον παντοῦ ἀνὰ τὸν πολιτισμένον κόσμον, δημιουργήματα τοῦ λογισμοῦ των, ἰσχυρὰ καὶ ἀκούραστα προτύργια ὑπὲρ τῆς ἀνθρωπίνης προνοίας καὶ εὐδαιμονίας.

Ἐκ τῶν ἀποταμευτικῶν ἰδρυμάτων τὰ προστώτατα καὶ εἰς τοὺς πενεστάτους καὶ τάποτελεσματικώτατα ἵσως εἰς τὸν κύκλον τῆς δράσεώς των εἰν' οἱ Τράπεζαι τῶν δεκαλέπτων καταθέσεων (reppu banks) δηλαδὴ ταμιευτήρια εἴτε ἀνεξάρτητα, εἴτε ὡς παραρτήματα λαϊκῶν τραπέζων λειτουρ-

γοῦντα, τὰ διποῖα, ἰδρυθέντα κατὰ πρῶτον εἰς τὴν Ἀγγλίαν, δέχονται καταθέσεις μιᾶς δεκάδας καὶ προσελκύουν μέγα πλῆθος καταθετῶν, ἐργάτας, μαθητὰς καὶ πάσις τάξεως ἀνθρώπους τοῦ λαοῦ, καὶ ἀπὸ τὰ δύο φῦλα διότι ὑπάρχουν βέβαια πολλοί, οἱ διποῖοι δὲν εἰμιτοροῦν νὰ καταθέσουν ποσὸν ἐνὸς φράγκου (ι σεληνίου, ι μάρκου, ι λίρας Ιταλικῆς κλπ.), τὸ κατώτατον δηλαδὴ ὅριον καταθέσεως εἰς τὰς λαϊκὰς τραπέζας ἢ τράπεζα λοιπὸν διὰ καταθέσεις τῆς δεκάδας, ἢ τὸ παραρτήμα διὰ καταθέσεις δεκάδας, συνάζει τὸν δρυόν τοῦ πένητος καὶ τῆς χήρας καὶ, ἀφοῦ ἀπαρτισθῇ ἐν φράγκον, τὸ καταθέτει εἰς τὴν λαϊκὴν τράπεζαν.

Ἡ πρώτη τράπεζα δεκαλέπτων καταθέσεων ἰδρύθη κατὰ τὰ μέσα τοῦ παρελθόντας αἰῶνος εἰς τὸ Greenock τῆς Ἀγγλίας ὑπὸ τοῦ J. M. Scott, ἀπεταμίευσαν δὲ εἰς αὐτὴν τὸ πρῶτον ἔτος 5.000 καταθέται ποσὸν ἐν δλφ 1580 λιρῶν (39.500 φρ.). Ἡ δευτέρα τοιαύτη τράπεζα ἰδρύθη ἀμέσως ἐπειτα τὰς πτωχικὴν συνουσίαν τοῦ Λονδίνου ὑπὸ ἐνὸς ἀληθινοῦ λευκίτου, τοῦ ἐφημερίου Queckett, διόποιος παρὰ τὰς πρὸς τὴν Θείαν Πρόνοιαν εὐχάς ὑπὲρ τοῦ ποιμένον του, ἐνόμισε καθῆκον του καὶ τὴν γηῖνην πρόνοιαν νὰ διδάξῃ εἰς αὐτῷ καταπληκτικὰ ἥσαν τάποτελέσματα τῆς δευτέρας αὐτῆς τραπέζης ἀμέσως τὸ πρῶτον ἔτος ἐσυγκέντρωσεν διάγαθὸς ἱερεὺς 14.513 καταθέτας, μολονότι διόριθμὸς αὐτῶν εἶχεν δρισθῆ κατ' ἀρχὰς εἰς 2.000.

«Ἄλλοι ἀποταμεύσονται διὰ τὸ ἐνοίκιον των, ἔγραφεν διόρυτης, ἄλλοι δι' ἐνδύματα ἢ διὰ τὰ δίδακτρα τῶν παιδιῶν των ἢ διὰ διαφόρους ἄλλους σκοπούς κάθε ἀπόδοσις περονᾶς ἀπὸ τὰ χέρια μου καὶ οὐτωπῶς μοῦ δίδεται ἢ εὐκαιρία ν' ἀκούσω περὶ ἀσθενειῶν, περὶ δυστυχημάτων καὶ περὶ ἄλλων διαφόρων λόγων, διὰ τοὺς διποίους ἀποσύρεται τὸ μικρὸν κεφάλαιον.

«Ἡ τράπεζα ἡ δεχομένη καὶ δέκα λεπτῶν καταθέσεων εἶνε τροφοδότις τῶν μεγαλειτέρων ταμιευτηρίων, εἰς τὰ διποῖα συγκεντρώνονται αἱ ἐβδομιδιαι καταθέσεις, δταν ὑπερβαίνουν τὸ σύνθετος ποσὸν πολλοί ἀπὸ ἐκείνους οἱ διποῖοι κατ' ἀρχὰς μόλις εἰμιτοροῦν νὰ καταθέτουν μίαν δεκάδαν καθ' ἐβδομάδα, εἶνε ἀργότερα εἰς θέσιν νὰ καταθέτουν ἀργυροῦν νόμισμα».

Καὶ ἄλλαι ἀγγλικαὶ πόλεις ἥκολον ὑθησαν ἐπειτα τὰ παραδείγματα αὐτά: τὸ Halifax καὶ ἡ βιομήχανος Γλασκώβη, δπου περὶ τὰς τεσσαράκοντα τοιαῦται τράπεζαι ἰδρύθησαν ἐντὸς μικροῦ διλίγον, δὲ κατόπιν τὴν ἀγγλικὴν ἐπίνοιαν ἐμιμήθησαν καὶ ἄλλα κράτη τῆς Εὐρώπης καὶ πολλαὶ ἀμερικανικαὶ πολιτεῖαι.

Αἱ τράπεζαι αὐταὶ εἶνε ώστὲ ὅλοι χρηματοφυλάκιον τοῦ πτωχοῦ, χρηματοφυλάκιον ἀσφαλὲς τῶν δεκαρῶν του, αἱ διποῖαι, δταν γίνουν

δέκα, κατατίθενται εἰς τὸ λαϊκὸν ταμιευτήριον. Ἡ τράπεζα τῆς δεκάδας εἶνε διόριθμος τοῦ λαϊκοῦ ταμιευτηρίου, προπονητής καὶ προμηθευτής πελατῶν αὐτοῦ ἴσοβιών κατόπιν.

Οἱ κυριώτατοι καὶ σπουδαιότατοι καταθέται τῆς δεκάδας εἶνε τὰ τέκνα τοῦ λαοῦ καὶ οἱ μαθηταί, οἱ διποῖοι ποτίζονται σιγὰ-σιγὰ μὲ τὸ πνεῦμα τῆς ἀποταμεύσεως, ὡστε καταντᾶ ἔξις καὶ ἀνάγκη τοῦ βίου των ἐπειτα ἡ ἀποταμεύσεως καὶ παρασκευάζεται οὕτως ἀνυπόπτως γενεὰ προνοίας καὶ φειδούς.

Ο Smiles διηγεῖται, δτι μίαν ἐσπέραν προσῆλθεν εἰς μίαν τοιαύτην τράπεζαν ἐν παιδίον, καὶ ἔξήτησε ν' ἀποσύρῃ ι λίραν καὶ 10 σελίνια· σύμφωνα δμως μὲ τὸν κανονισμὸν τῆς τραπέζης, διέλων ν' ἀποσύρῃ ποσὸν ἀνώτερον τῶν 20 σελινίων, ὁπειλε νὰ εἰδοποιήσῃ τὸ ταμείον πρὸ μιᾶς ἐβδομάδος—καὶ διὰ τοῦτο δ ταμίας ἡρηήτη νὰ πληρώσῃ τὸ ζητηθὲν ποσόν.

— Μά, μοῦ χρειάζονται ἀπόψε, εἴτε τὸ παιδίον· ἡ μητέρα μου δὲν ἔχει νὰ πληρώσῃ τὸ ἐνοίκιο καὶ θὰ τὸ πληρώσω ἔγω, διότι δσα λεπτὰ ἔχω εἶνε διὰ τὴν μητέρα...

— Άλλοτε πάλιν ἐν παιδίον ἀπέσυρεν 20 λίρας, διὰ νὰ πληρώσῃ τὸ ἀντισήκωμα τῆς στρατιωτικῆς θητείας τοῦ μεγαλειτέρου ἀδελφοῦ του, διόποιος εἶχε κληρωθῆ.

— Η μητέρα μου τόσον πολὺ λυπεῖται, εἴτε, ὡστε ν' ἀποδάνη ἀπὸ τὴν λύπην της, ἀν δὲν ἀπαλλαγῇ δ ἀδελφός μου, καὶ πρέπει νὰ τὸν ἀπαλλάξωμεν.

Ούτω, πλὴν τῶν ἄλλων εὐεργετικῶν ἀποτελεσμάτων, τὰ ἰδρύματα αὐτὰ διδάσκουν τοὺς νέους νὰ μὴ δανείζωνται καὶ τοὺς παρέχουν τὰ μέσα νὰ βοηθοῦν τὴν οἰκογένειάν των εἰς ὅρας ἀνάγκης καὶ νὰ κάμινουν πράξεις γενναίας, χαρίζοντες εἰς τὴν ἀπαλλήλην συνείδησίν των στιγμὰς γηθοσύνης καὶ αὐτοσεβασμοῦ.

Παρὸ δ τὰ ἡθικὰ ἀποτελέσματα, τὰ ἀληθῶς σπουδαιότατα, μεγίστης πρωτικῆς σημασίας εἶνε καὶ ἡ ὑλικὴ ἀνακούφισις, ἡ διποία προσγίνεται εἰς τὸν ἡμερομίσθιον ἐργάτην καὶ εἰς τὴν ἀπροστάτευτον κρήσαν· βραδέως καὶ ἀνεπαισθήτως καὶ ἀνωδύνως γίνεται κύριος 50 η 30 καὶ 20 φράγκων, ἀλλημιῆς περιουσίας — ὑπάρχουν ἀνθρώποι λιτοδίαιτοι, διὰ τοὺς διποίους εἶνε ποσὸν 100 μὲ «περιουσίαν» τὸ ποσὸν τῶν 20 δραχμῶν.

Εὐλογητὸς δ ἀγών τῶν ἐπιλέκτων, οἱ διποῖοι δημηγοροῦν τὸν λαόν, πῶς νὰ σφυρηλατήσῃ δ 100 δισ. τὰς σφύρας, μὲ τὰς διποίας θὰ θραύσῃ τὰς ἀλύσεις τῆς τραπέζης, τοῦ μεγάλου διαμονού τῆς τραπέζης, τοῦ μεγάλης ζωῆς!

Καὶ εἴθε καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα νὰ ἔφθανε τῆς φωνῆς των δ ὀντίλαλος!

— Η «Λαϊκὴ Τράπεζα», τὸ πρῶτον ἔλληνικὸν πιστωτικὸν ἰδρυμα ὑπὲρ τοῦ λαοῦ, τὸ διποίον

τόσον εὔστοχα εὐεργετεῖ καὶ διδάσκει τὸν Ἀθηναϊκὸν καὶ τὸν Πειραιϊκὸν λαόν, δὲν θὰ ἔδυνατο τάχα νὰ μελετήσῃ καὶ νὰ θέσῃ εἰς ἐφαρμογήν, καὶ δοκιμαστικῶς ἔστω, ὡς παράρτημά της, τὸ πρῶτον ἐλληνικὸν ταμιευτήριον μὲν δεκαέπτους καταθέσεις;

Ἡ προστασία, τὴν δύοιαν τώρα κάμνει εἰς τοὺς Ἑλληνας πληβείους, θὰ γίνη ἑκατονταπλασία, θὰ εὐρυνθῇ ὁ κύκλος τῶν πιστῶν τῆς καὶ θὰ ἔξαπλωθῇ ἡ ἡμικὴ διαπαιδαγώγησις, τὸ ἔμμεσον ἀποτέλεσμα τῆς ἀποταμιεύσεως καὶ ὁ λαός

μας θὰ μάθῃ πόσον σοφὰ εἶνε τὰ σοφὰ αὐτὰ λόγια τοῦ Cobden:

«Ο κόσμος διαιρεῖται εἰς δύο: ἐκείνους, οἱ δοποῖοι οἰκονομοῦσαν καὶ ἐκείνους οἱ δοποῖοι ἔξωδεναν ὅλαι αἱ οἰκίαι, ὅλοι οἱ μύλοι, ὅλαι αἱ γέφυραι, ὅλα τὰ πλοῖα, ὅλοι οἱ σιδηρόδρομοι, ὅλα τὰ μεγάλα ἔργα, τὰ δύοια συναποτελοῦν τὸν πολιτισμὸν καὶ τὴν εὐτυχίαν τῆς ἀνθρωπότητος εἰν̄ ἔργα ἐκείνων, οἱ δοποῖοι οἰκονομοῦσαν, ἐνῷ ὅλοι δοἱ εσπαταλοῦσαν ἥσαν δούλοι τῶν».

ΣΠ. Ι. ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΜΕΓΑ ΣΠΗΛΑΙΟΝ ΚΑΙ ΑΓΙΑ ΛΑΥΡΑ *

Μετὰ δεῖπνον τὸ δύοιν, χωρὶς νὰ εἶνε πλούτον καὶ χωρὶς ν' ἀνταποκρίνεται εἰς τὴν φημισμένην καλογηρικὴν μαγειρικὴν, δὲν ἦτο δύμας ἀξιοκαταφρόνητον, ὀδηγήθημεν εἰς τὸ προσδιορισθὲν ἥμιν κατάλυμα. Ὁμοιογῶς ὅτι μεθ' ὅλην τὴν άκρωσιν κατειχόμην ὑπὸ ζωηρᾶς ἀνησυχίας, ὡς πρὸς τὴν μέλλουσαν ἥμῶν ἀνάπτωσιν. Οἱ κόρεις τῶν μοναστηρίων ἔν γένει καὶ τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου ἰδιαιτέρως φημίζονται διὰ τὴν ἀνημερότητα αὐτῶν καὶ εἴχα ἀκούσει περὶ τοῦ περιφήμου μονσαφιροῦ ὅτα. τῆς μονῆς φροικῶδεις διηγήσεις φύλων καὶ γνωρίμων μου. Εὗτης ὁ παραχωρηθεὶς ἥμιν θάλαμος καὶ αἱ κλῖναι καὶ αἱ σινδόνες ἥσαν καθαρώταται καὶ αἱ αἵμοχαρεῖς ἔμπουσαι δὲν ἔτραχαν τὸν ὑπνον μας, ὑπνον ἀπολαυστικώτατον ὑπὸ τὸ βαρὺ μάλλινον σκέπασμα, ἀπαραιτήτου καὶ ἐν ὧδα δέρους ὑπὸ τὴν θερμοκρασίαν τοῦ τόπου ἐκείνου.

Τὸ πρῶτον ἔσχομεν τὴν εὐκαιρίαν νὰ περιεργασθῶμεν κάλλιον τὴν μονὴν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ, μετὰ μικρὸν δὲ πρωΐνον περίπατον ἀναθεν τῆς ἐπικλινοῦς φράγαγγος μέχρι τοῦ μικροῦ κοιμητηρίου τῆς μονῆς πέραν τοῦ δύοιν ἐκτείνονται βουνά κατάφυτα ἔξι ἔλατων, ὑπὸ τὴν φιλόφρονα δηγίαν ἐνὸς τῶν πατέρων ἔξτάσιμεν μετὰ πλείονος ἀνέσεως καὶ ἐπιστασίας πάντα τὰ ἀξιούθετα. Ἡ μονή, δπως εἴπα, ἀποτελεῖ ἐν συνόλῳ μικρὸν συνοικισμόν, ἔχοντα σχῆμα ἡμικυκλικόν. Τὸ κύριον οἰκοδόμημα τὸ ἀρχικὸν καὶ ἀριθμοῦν βίον ἑκατονταετηρίδων, ὡς μαρτυρεῖ ἡ πυργοειδῆς αὐτοῦ κατασκευή, εἶνε οὕτως εἰπεῖν ἐντειχισμένον ἐντὸς τῆς κοιλότητος τοῦ ἀντρου, τοῦ κειμένου παρὰ τὸν πρόποδας τοῦ ὀρθοτενοῦς πελωρίου βράχου. Ἐκεῖ κατὰ τὴν παράδοσιν ὀνευρέθη ἡ θαυματουργὸς εἰκὼν τῆς Παρθένου παρὰ τὴν πηγὴν τοῦ ὕδατος, ἥν ἀνεῦρεν ἡ ποι-

μενὶς ἡ κατόπιν ἐκεῖ μονάσασα εὐσεβῶς καὶ κληροῦσα δύσια. Εὐφροσύνη καὶ Ἀγία Κόρη, ὀδηγούμενη ὑπὸ τράγου τινὸς τοῦ ποιμένου, δοτὶς κατὰ τὸ τέως ἀνυδρον ἐκεῖνο μέρος ἀποπλανώμενος ἐν ὧδα καυσωνος, ἐπανήρχετο μὲ τὸ γένειον ὑγρὸν καὶ ἀποστάζον ὕδωρ. Τὸν δὲ ναὸν καὶ τὴν μονὴν φροδόμησαν κατὰ τὴν Δ' ἑκατονταετηρίδα μ. Χ. θεοπέμπτως πάλιν ὀδηγηθέντες δύο ἀδελφοὶ προσκυνηταὶ οἱ Συμεὼν καὶ Θεόδωρος ἐπανερχόμενοι ἐκ τῶν Ἀγίων Τόπων, οἵτινες καὶ ὡς ἴδρυται μνημονεύονται. Ἀλλὰ τοῦ χρόνου προϊόντος καὶ ἴδιως κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, προσετέμησαν καὶ ἄλλα ἔνθεν καὶ ἔνθεν οἰκοδομῆματα, συνεχῇ ἡ ἀνεξάρτητα. Ταῦτα εἶνε κατοικίαι ἴδιοκτητοι, ἀνεγειρόμεναι ὑπὸ τῶν μοναχῶν ἴδιαις δαπάναις. Καὶ οἱ μὲν πλούσιοι ἐξ αὐτῶν ἐγείρουσι ταύτας ἀνέτως καὶ τὰς εὐτρεπίζουσι μετὰ χλιδῆς ἥκιστα ἀσκητικῆς. Κατ' ἐκείνας ἀκριβῶς τὰς ἡμέρας εἰς ἐξ αὐτῶν διὰ τὴν ἀνακαίνισιν τοῦ κελλίου τοῦ ἐδαπάναν περὶ τὰς ἔξακισχιλας δραχμάς. Οἱ δὲ πτωχοί, οἱ ἀπαιδευτότεροι, οἱ περὶ τὴν γεωργίαν, τὴν κηπουρικὴν καὶ τὰς ἄλλας χειρωνακτικὰς τῆς ιερᾶς κοινότητος ἐργασίας συνήθως ἀσχολούμενοι, πιναροὶ καὶ ἀτημέλητοι, ἔχουσιν ὡς κελλία εἰδη τινὰ τρωγλῶν πλέον ἡ πενιχρῶν. Ἡ ισότης, βλέπετε, δὲν βασιλεύει εἰς τὰ μοναστήρια, δπως καὶ εἰς οὐδεμίαν τῶν δημοκρατιῶν, πλὴν τῶν ἰδεολογικῶν κτισμάτων τοῦ Θωμᾶ Μώρου καὶ τοῦ Καμπονέλλα.

Ἀπὸ τοῦ προσανίου εἰς τὸν ναὸν εἰσερχόμενα διὰ διαδόμου βραχέος, θολωτοῦ καὶ ἔλαχιστα ἀνωφεροῦς ἐν τούτοις προβαίνων τις ἀπὸ τοῦ μικροῦ ἔξωστου τοῦ νάρθηκος, ἐνθα κρέμανται καὶ οἱ κώδωνες τῆς μονῆς, βλέπει καταθεν καὶ βάθος πολλῶν χιλιάδων ποδῶν, τόσον ἐπικινές εἶνε τὸ ἔδαφος. Τὰ παχέα καὶ σιδηρόστρωτα φύλλα τῆς παλαιοτάτης θύρας, καθὼς

καὶ τῆς εἰς τὴν ἀλλην πλέυραν κειμένης, ἡτις ἀλλοτε ἦτο καὶ ἡ κυρία εἰσοδος, μαρτυροῦσιν ὅτι τὸ κτίριον πολλάκις ἐχρησίμευσε καὶ ὡς φρούριον, νικηφόρως ἀντιστάνει εἰς πολλὰς ληστρικὰς ἐπιδρομὰς Ἀγαρηνῶν καὶ Ἀλβανῶν, ὡς ἀναφέρει τὸ κτίριον αὐτοῦ. Οἱ περίοικοι πληθυσμοὶ πολλάκις εὑρισκοῦν αὐτὸν καταφύγιον ἐν χαλεπαῖς περιστάσεσι.

Κατὰ δὲ τὴν Ἐπανάστασιν πολυάριθμοι οἰκογένειαι τῶν ἐγκρίτων ἐκ Καλαβρύτων καὶ ἄλλοθεν τῆς Πελοποννήσου κατέφυγον καὶ ὀχυρώθησαν ἐκεῖ, ἐν τῇ μονῇ δὲ ἀπεταμεύθησαν εἰς φύλαξιν οἱ θησαυροὶ πολλῶν εὐπόρων οἰκων. Διὰ τοῦτο μόνον ἡ πλεονεκτία καὶ ἡ ἐλπὶς πλουσίων λαφύρων παρεκίνησε τὸν ἔχθρονς νὰ ἐπιχειρήσωσιν ἐπανειλημένως τὴν ἀλωσιν αὐτοῦ, ὅπερ ἡ Ιβραήμ, κύριος πάστης σχεδὸν τῆς χώρας γενόμενος, περιήρχετο τὴν ἐπαρχίαν δηῶν καὶ πυρπολῶν.

Ἄλλ' ἡ ἀνδρεία τῶν μοναχῶν καὶ τινῶν ἐκ Καλαβρύτων σπευσάντων προμάχων σὺν τῇ θείᾳ συνάρσει ἀπέκρουσε τὴν ἐπίθεσιν καὶ ἔσωσε τὸ εὐγενὲς ἴδρυμα.

Ἄξιοθέατον κατὰ πρῶτον λόγον εἶνε τὸ σκευοφυλάκιον ἡ θησαυροφυλάκιον τῆς Μονῆς χρησιμεύον ἄμα καὶ ὡς βιβλιοθήκη. Καὶ τὰ μὲν βιβλία οὔτε πολλὰ οὔτε πολλοῦ λόγου ἀξια εἶνε φυλάσσονται ὅμως ἐκεῖ πολλὰ τιμαλφῆ ἀντικείμενα, χρυσόβισυλλα καὶ ἀναθήματα, σταυρὸς ἔγγυλφος καὶ λιθοκόσμητος ἔξαιρέστων τέχνης, ἀμφιφια καὶ μίτραι ἀρχιερατικαὶ πολύτιμοι, καθὼς καὶ τινες κώδικες χειρογράφων παλαιότατοι καὶ μεγάλης ἀξίας, ἴδιως ἐν Εὐαγγέλιον.

Διὰ μαίανδρων πολλῶν καὶ κλιμάκων περιήλθομεν καὶ ἐπεικέφυθμεν τὰ διάφορα τοῦ σπηλαίου ὥρμησε διεξελθεῖν, ὅπως ἀποφύγῃ τὸν σπηλαίον τοῦ προϊόντος πολλὰ παραδέξως βολίς τις ἀστραπόμορφος, ὡς ταχύπτερος διστός ἐκ τῆς ἀγίας ἔπηλθεν εἰκόνος, ἡτις τὸ φριβερὸν ἐκεῖνο τέφας μετέωρον φερόμενον, καιρίως βαλοῦσα κατέτρωσε θαυμασίμως. Καὶ ἔπεσεν δὲ δράκων περὶ τὸ στόμιον τοῦ σπηλαίου συστρεψόμενος καὶ ἀνελισσόμενος καὶ τὸ ἔδαφος πατάσσων καὶ συρίζων φοβερά. Ἐν τούτῳ καὶ ἡ φρίδης αὐτὸν καταλαβοῦσα τὸ μὲν ἄλλο σῶμα κατέκαυσε, ἐκ δὲ τῶν ὀστέων ἀφήκει λείφαντα εἰς τὴν σποδιάν καταχωσμέντα πρὸς ἔνδειξιν καὶ μνήμην τοῦ θηρίου. Ἐσώζοντο τὰ ὀστέα μέχρι καὶ τῆς ἐσχάτης τοῦ Μοναστηρίου πυρκαϊᾶς τῆς κατὰ αἷμα

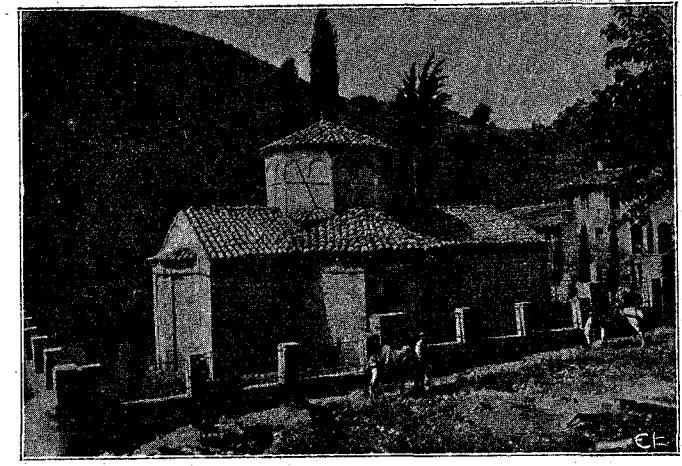
της τελείας τοῦ θηρίου.

Εἰς τὴν μονὴν φυλάσσονται ἀκόμη καὶ δύο τεμάχια ἐκ τῶν ὀδόντων τοῦ δράκοντος ἀτινα καὶ ἐπεδειχθησαν ἥμιν. Μοῦ ἐφάνησαν ὃσει θράυσμα διστοῦ ἀπολιθωμένου, καὶ καθ' ὃσον ἥδην

τὰ διαγνώσων, δύμοιτοςούσιοι πολὺ πρὸς καυλιόδοντας ἀγριοχόιρους.

Ἡ δοξασία αὕτη περὶ δρακόντων, στερρῶν, ἐρριζωμένη καὶ πολλαχοῦ τῆς ἡμετέρας χώρας ὑπάρχουσα, εἴτε ἐν συνδυασμῷ μετὰ θρησκευτικῶν παραδόσεων, εἴτε καὶ μεμονωμένως, εἶνε ἐκ τῶν περιεργοτάτων τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ.

Ἄλλα παραδοξότερον ἀκόμη εἶνε διεσώζοντο, καθὰ τούλαχιστον ἰσχυρίζονται πολλοί,

ΜΟΝΗ ΑΓΙΑΣ ΛΑΥΡΑΣ

ΚΛΙΣΕ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗΣ

καὶ ὡς ἀνοφέρει ἐν τῇ ἀνωτέρῳ περικοπῇ, ἵνη ἀπτὰ καὶ λεψίαν τῶν τοιούτων μυθολογικῶν τεράτων, ὃν τὴν ὑπαρξίην δὲν παραδέχεται ἡ ζωολογία, καὶ διὰ τοῦτο ὑπάρχουσι μαρτυρίαι ἰστορικῶν ἔγγονάφων.

Τί ἡτοῦ ἀρά γε τὸ φημίον τὸ φονευθὲν ἐν Ρόδῳ ὑπὸ τῶν ἱπποτῶν, τὸ τόσον δημοτίζον, κατὰ τὰς περιγραφάς, πρὸς τὸν φονευθέντα ὑπὸ τοῦ ἀγίου Γεωργίου δράκοντα; καὶ τί τὸ φημίον τοῦ δάσους τοῦ Αἴνου, οὐτινος κατὰ τὴν παραδόσιν, διεσώζοντο οἱ σπόνδυλοι χορησμεύοντες παρὰ τοῖς χωρικοῖς ὡς σκαμνία, καὶ περὶ τοῦ φόνου τοῦ δόπιον ὑπάρχει ἐπίσημος ἔκδεσις τῆς βενετικῆς ἀρχῆς διατηρούμενη ἔτι ἐν τῷ ἀρχειοφυλακίῳ τῆς Κεφαλλήνας; Ἐπὶ τῇ βάσει πληροφοριῶν καὶ σημειώσεων προτίθεμαι νὰ ἐπιχειρήσω τὴν ἔξήγησιν τοῦ φαινομένου προσχώς ἐν ἰδιαιτέρᾳ πραγματείᾳ.

Ἄλλ' ἀν ἔξελιπε τὸ φημίον ἀπὸ τοῦ ζοφεροῦ ἐκείνου τόπου, ἀντικατέστησαν αὐτὸν δύο ἄλλα, ἀψυχά μὲν αὐτά, παρέχοντα ὅμας ψυχὴν καὶ ζέσιν καὶ εὐεργεσίαν εἰς τὴν ἱερὰν ἀδελφότητα. Εἶνε δὲ ταῦτα τὰ τεράστια βυτία τοῦ οἰνῶνος τῆς μονῆς, τὰ καὶ ἀπασαν τὴν Πελοπόννησον γνωστά καὶ περιβόητα ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀγγελῆς καὶ Σταμάτης. Κατεσκευασμένα ἔξι ἀκατεργάστους ἔνδους τῶν δασῶν τῆς μονῆς εἰς παλαιάν βεβαίως ἐποχῆν, μετὰ πολλῶν σιδηρῶν ἀρμῶν καὶ μοχλῶν καὶ στεφανῶν ἔχουσι μῆκος καὶ περιμετρον ἀνήκουστον, χωρητικότητα δὲ πολλῶν χιλιάδων ὀκάδων ἔκαστον. Ἐν αὐτοῖς ἀποθηκεύετο καὶ ἴσως ἐναποτίθεται ἀκόμη, δὲ λεπτὸς καὶ ἔηρδος ἐρυθρὸς ὀίνος τῶν δρεινῶν ἀμπελῶν τῆς μονῆς. Ἐὰν δὲ εὔθυμος ἐφημέριος τοῦ Μιδάν ἐγίνωσκε τὴν ὑπαρξίην τῶν βεβαίων ἥθελε προτιμήσει τὸν ἔκει μονασμὸν ἀντὶ τῆς ἐφημέριας τοῦ, ἢ τοὐλάχιστον ἀντὶ αὐτοῦ ἥθελε πέμψει τὸν Γαργαντούν του.

Κατὰ τὴν διάβασιν ἡμῶν ἐκ τῶν διαδρόμων διὰ τῶν ἡμικλείστων ἢ ἀνοικτῶν θυρῶν τῶν κελλίων ἔξετοξεύοντο πρὸς ἡμᾶς βλέμματα περιεργείας ὑπὸ τῶν διαιτωμένων αὐτόθι μοναχῶν. Ἐκαστος ἔχει τὸ κελλίον τοῦ ἡντρεπισμένον ἀναλόγως τῆς φιλοκαλίας καὶ τῶν χρηματικῶν τοῦ δυνάμεων, διακονεῖται δὲ πολλάκις ὑπὸ νεαροῦ δοκίμου, δοτὶς αὐτὸς μὲν λέγεται ὑποτακτικός, τὸν δὲ προϊστάμενον ἀποκαλεῖ γέροντα. Ὑπηρετεῖ τοῦτον καὶ βοηθεῖ καὶ νοσηλεύει δταν ἀσθενῆ, μετὰ δὲ τὸν ὑδάνατον συνήθως κληρονομεῖ τὸ κελλίον καὶ τὰ ἐν αὐτῷ.

Πολλοὶ ἐπιφανεῖς ἀναδειχθέντες παρ' ἡμῖν κληρικοὶ οὕτω προήχθησαν, τυχόντες τῆς εὐνοίας καὶ τῆς στοργῆς μοναχῶν εὐπόρων — ἡ φράσις φαίνεται δὲν μωρὸς, ἀλλ' ὅμως εἶνε συνήθως εἰς τὰ ἡμέτερα ἐκκλησιαστικὰ ἔθιμα — ἐκπαιδευθέντες δαπάναις αὐτῶν καὶ βαθμηδὸν προαχθέντες εἰς τὸ ἀνώτατα ἐκκλησιαστικὰ

ἀξιώματα. Μαγειρεύονται δὲ συνήθως ἰδιαιτέρως οἱ τοιοῦτοι καὶ κάποτε ἀπὸ τῆς χύτρας ἥτις ἔβραξε παρὰ τὴν εἶσοδον κελλίον τινὸς ἔξηρχετο κνίσσα δρεκτικωτάτη νηστησίμου καρυκεύματος.

Οἱ μοναστικὸς βίος ἀπλοποιήθη ἀρκετὰ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς καὶ ἦν οἱ ἀσκηταὶ «ταῖς τῶν δακρύων οσαῖς τῆς ἐρήμου τὸ ἄγονον ἐγεώργησαν», δῆπας τὸ λέγει τὸ περιέργον τροπάριον, τὸ ὅποιον νομίζεται ὅτι συνετάχθη ἀπὸ κάπιον Γκόγκοραν ἢ Ἀχιλλίνην ἢ ἄλλον κανένα ποιητὴν τῶν ἐν Ἰταλίᾳ λεγομένων Seicentisti. Σήμερον εἰς μοναστὰ ὑπὲρ ἐπιλήπτωνται ἀναγινώσκοντες ἐν τῷ Συναξαριστῇ — ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ὅτι τὸν ἀναγινώσκουσι — τὴν δίαιταν εἰς ἥν ὑπεβλήθη ἐν τῇ σκήτῃ τοῦ Ἀγίου Ἀντωνίου δισιος Παῦλος ὁ ἀπλοῦς, λόγου χάριν, οὗ ἡ μνήμη πανηγυρίζεται τὴν 7 τοῦ Μαρτίου.

«Ἐπῆγεν εἰς τὸν Μέγαρον Ἀντωνίου καὶ πτυπήσαντος αὐτοῦ τὴν θύραν, λέγει δὲ Συναξαριστής, ἔξηρχετο δὲ Ἀντωνίος καὶ λέγει αὐτῷ: «Ποῖος εἰσαὶ σύ, ἀδελφέ; καὶ τί ζητεῖς ἐδῶ;» Οἱ Παῦλος ἀπεκρίθη: «Ἐένος είμαι καὶ ἡλιθον εἰς σὲ ἵνα γείνω μοναχός.» Οἱ Ἀντωνίος εἶπεν: «Ἐξήκοντα ἐτῶν γέρων δὲν ἡμπορεῖ νὰ γείνῃ μοναχός, οὐδὲ δύναται νὰ ἑπομείνῃ τὰς θλίψεις καὶ τὴν στενότητα τῆς ἐρήμου ἀλλ' ἐὰν θέλῃς, ὑπαγεί εἰς τὸ Κοινόβιον ἵνα καὶ τὰ σωματικὰ ἀγαθὰ πλούσια ἔκει εὑρῃς καὶ διανύσσῃς ἀκόπως μὲ τοὺς Κοινοβιάτας μοναχὸν τὴν ζωήν σου διδύτι οἱ ἀδελφοὶ θέλουν βοηθήσῃ τὴν ἀδυναμίαν σουν ἐγὼ δὲ κάθημαι μόνος καὶ ἀνὰ πέντε ἡμέρας τρόχῳ ἀρτον καὶ αὐτὸν μετὰ φειδοῦς.» Οἱ δὲ Παῦλος δὲν ἥθελε ν' ἀκούσῃ τὸν γέροντος, ἀλλ' ἐσπούδαζε νὰ καθήσῃ μετ' αὐτοῦ. Μὴ δυνηθεὶς λοιπὸν δὲ Ἀντωνίος νὰ διώξῃ αὐτόν, ἔκλεισε τὴν θύραν τοῦ σπηλαίου καὶ ἀφῆκεν αὐτὸν ἔξω τρεῖς ἡμέρας χωρὶς νὰ ἔξελθῃ νὰ τὸν ἤδη δὲ Παῦλος ἔμεινε νῆστος καὶ δὲν ἔψυγε. Τὴν δὲ τετάρτην ἡμέραν ἔχων χρείαν δὲ Ἀντωνίος ἤρνοιε τὴν θύραν τοῦ σπηλαίου, καὶ εὑρίσκων ἔξω τὸν Παῦλον, λέγει πρὸς αὐτόν: «Φύγε, γέρον, ἀπ' ἐδῶ καὶ μὴ μὲ ἀναγκάζῃς, διότι δὲν δύνασαι νὰ μείνῃς μετ' ἐμοῦ.» Οἱ Παῦλος ἀπεκρίθη: «Ἄδυτον νὰ ὑπάγω εἰς ἄλλο μέρος.» Τότε βλέπων αὐτὸν δὲ Ἀντωνίος ὅτι δὲν εἶχε μήτε δισάκκου, μήτε ἀρτον, μήτε ἄλλο τι, λέγει πρὸς αὐτόν: «Ἐὰν ἔχῃς ὑπακοὴν καὶ ἐκτελῆς ἀσκήσις καὶ ἀγγογύστως δὲ, τι ἥθελες παραγγελθῆ ὑπὲρ ἐμοῦ, ἥξεν δὲ τι καὶ ἐδῶ ἡμπορεῖς νὰ σωθῆς, εἴναι δὲ δὲν πράττεις δὲ τι σοὶ λέγω, τί ματαίως κοπιάεις καὶ δὲν ἐπανέοχεσαι ἔκει ὅθεν ἥλθες;» Οἱ Παῦλος λέγει: «Οσα μοὶ εἴπεις, δῆλα θέλω τὰ ἐκτελῆ προσθήσας.» Τότε δὲ Ἀντωνίος λέγει: «Στῆθι καὶ προσεύχου, μέχρις οὗ εἰσέλθω ἐν τῷ σπηλαίῳ καὶ σοῦ φέρω ἐργόχειρον.» Εἰσελθὼν δὲ δὲ Ἀντωνίος ἐν τῷ σπηλαίῳ,

ἔβλεπεν ἔξω ἐκ τοῦ μικρᾶς θυρίδος, δὲ δὲ Παῦλος ἵστατο ἀκίνητος καὶ προσηγύρχετο.

Μετὰ μίαν ἐβδομάδα, ἀφοῦ κατεξηράνθη δὲ Παῦλος ὑπὸ τοῦ καύματος τοῦ ἡλίου, ἔξηρχετο ὁ Ἀντώνιος ἐκ τοῦ σπηλαίου καὶ βρέχεις θαλλία τῶν φοινίκων, λέγει εἰς τὸν Παῦλον: «Λάβε ταῦτα καὶ πλέξον σειράν, καθὼς βλέπεις καὶ ἐμὲ πλένοντα.» Επλεξε λοιπὸν δὲ Παῦλος μέχρι τῆς ἐνάτης ὥρας δεκαπέντε δρυγιάς μετὰ πολλοῦ κόπου. Τότε λέγει πρὸς αὐτὸν δὲ Ἀντώνιος: «Κακῶς ἐπλεξες τὴν σειράν, χάλασον λοιπὸν αὐτὴν καὶ πλέξον πάλιν ἔξι ὀρχῆς». Ἡτο δὲ δὲ Παῦλος νῆστος ἐπὶ τὰ ἡμέρας, καὶ ταῦτα ἐπραττεν δὲ Ἀντώνιος, ἵνα στενοχωρηθῇ δὲ Παῦλος καὶ μοναστὰ ὑπὲρ ἐπιμάρτυραν. Οἱ πειρασμὸς ἐλλογεύεις διαχρημάτων ἐν ταυτῷ καὶ σπουδὴν ἔχαλασε τὴν σειράν, καὶ ἐπλεξε πάλιν ἀγοργύστως καὶ μετὰ μεγάλης προσθυμίας τοῦτο δὲ βλέπων δὲ Ἀντώνιος, ἔξεπλάγη. «Οδεν συμποτέρας αὐτὸν, κατὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, λέγει τῷ Παύλῳ: «Θέλεις νὰ φάγωμεν δὲλίγον ἀρτον;» Οἱ δὲ Παῦλος ἀπεκρίθη: «Καθὼς σοὶ φαίνεται ποίησον». Οὗτος δὲ δὲ λόγος περισσότερον συνεκίνησε τὴν καρδίαν τοῦ Αντώνιου.

Εἰς τὰς ἡμέρας μας ἡ σωτηρία τῶν ψυχῶν δὲν ἀπαιτεῖ τοιαύτην φρικώδη σκληραγωγίαν καὶ στέροσιν.

Οἱ μοναχοὶ ἀρκοῦνται νὰ παρευρίσκωνται εἰς τὰς ἡμέρας ἀκολουθίας τοῦ ναοῦ καὶ νὰ ἑσυχάζωσι τὸ λοιπὸν τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτός. Άλλα καὶ αὐτὸν ἀκόμη τὸ καθῆκον ἐκτελοῦσι μετ' ἀξιοσημειώτου φραγμίας.

Τούλαχιστον κατὰ τὰς Ἱεροτελεστίας καθ' ὃς παρευρέθημεν καὶ ἡμεῖς, παρετήρησα δὲ τινῶν ἐκατὸν περίπους διαιτωμένων ἐν τῇ μονῇ — πλὴν τῶν δοκίμων καὶ ὑπηρετῶν, διότι ἐν τῷ μοναχολογίῳ εἰσὶν ἐγγεγραμμένοι πλείονες, ἀλλὰ πολλοὶ αὐτῶν ἀπουσιάζουσι εἰςτε ἐπιμελούμενοι τῶν κτημάτων, εἴτε περιοδεύοντες ἐπ' ἀδείᾳ, εἴτε διωρισμένοι ὡς διδιάσκολοι ἢ ὡς ἔργοντος ἢ ἱεροκήρυκες εἰς πόλεις καὶ κώμας — μόλις τὸ ἐν τρίτον προσήρχετο εἰς τὸν ναόν. Ως πρὸς τὴν ἡμίσιαν, αὐτῇ δὲν ἔχει ἀφοριμὰς νὰ διατάρασσεται συχνά.

Μέροιναν περὶ τροφῆς καὶ τῆς ενδέσεως τῶν ἐπιτρεπτῶν δὲν ἔχουσιν.

Ἡ μονὴ εἶνε πλούσια καὶ εἰς κτήματα καὶ εἰς ἀφιερώματα. Ἐχει μετόχια καὶ κτήματα παντού εἰδῆ οὐ μόνον ἐν ταῖς ἐπαρχίαις Καλαβρύτων καὶ Αίγιαλεις, ἀλλὰ καὶ καθ' ἀπασαν τὴν Πελοπόννησον, καὶ ἐν Κωνσταντινούπολει καὶ ἐν Σμύρνῃ καὶ ἐν Ρουμανίᾳ, δὲ προϋπολογισμὸς τῶν ἐτησίων αὐτῆς ἐσόδων ἀνέρχεται εἰς τοῦ πολέμου ἀναπτέννυται φανερά. Μοῦ διηγήμησαν δὲ τι καταλαβάσωται τὸν ἀναπτύξαντα πονηρίας. Οὐαὶ τὰ μέσα καὶ ὅλα τὰ τεχνάσματα τῆς πολιτικῆς καὶ τῆς διπλωματίας τίθενται εἰς ἐνέργειαν ὑπὲρ τῆς καλογηρικῆς πονηρίας. Όταν δὲ δέξινθῇ δὲ ἀγάων, τότε καὶ αὐτὰ τὰ προσχήματα τῆς Ἱερότητος λησμονοῦνται καὶ ἡ φοινικὲς τοῦ πολέμου ἀναπτύξανται φανερά. Μοῦ διηγήμησαν δὲ τι καταλαβάσωται τὸν ἀναπτύξαντα πονηρίας. Οὐαὶ τὰ μέσα καὶ διαδηλώσεις ἐγένοντο καὶ πυροβόλα ἐκρότησαν ἐπὶ τῇ νίκῃ τῆς κατιοχυσάσης μερίδος καὶ βεγγαλικοὶ πυρσοὶ ἀνήφθησαν καὶ χαρμοσύνων ἐκρόντησαν αὐτῆς τοῦ πολέμου ἀνήλιθον εἰς τὰ ὑψη, καὶ ἀντήχησαν διὰ πρώτην φορὰν αἱ νάπαι καὶ οἱ δρυμοὶ ἀπὸ δχλοβοὶ νικητηρίων

ΘΕΑΤΡΟΝ "ΝΕΑ ΣΚΗΝΗ". — ΜΑΡΙΚΑ ΚΟΤΟΖΟΥΛΗ

παιάνων καὶ θουρίων, οἵαν δὲν ἤκουαν ίσως αἱ ἀγυιαὶ τῆς πρωτευούσης κατὰ τὰς ἡμέρας τῶν πεισματωδεστάτων πολιτικῶν ἐκλόγων.

Τὴν αὐτὴν κατάστασιν ἄλλ' εἰς δεξύτατον διατελοῦσαν σημεῖον εῦρομεν καὶ ἐν τῇ μονῇ τῆς Ἀγίας Λαύρας, ἦν ἐπεσκέψθημεν μετὰ διήμερον ἐν τῷ Σπηλαίῳ διαμονῆν.

Ἡ μετάβασίς μας ὑπῆρξε τὸ τερπνότατον μέρος τῆς δίλιγοντος ἡμῶν ἔκδομῆς. Διηνύσαμεν τετράραον πορείαν ἐφ' ἡμιόνων τιθασσῶν καὶ εὐαγώγων, διὰ τοποθεσιῶν ἐξόχου φυσικοῦ καλλους, προτιμήσαντες αὐτὸν τὸ μεταγωγικὸν μέσον ἢ τὸν σιδηρόδρομον οὖν ἢ διμαλωτάτη πλέον μέχρι Καλαβρύτων γραμμὴ οὐδὲν παρέ-

χει τὸ ἀξιοθέατον. Κατήλθομεν δορῇ καὶ βουνά κατάφυτα, ἀναπνέοντες ἀπλήστως τὸ ἀρωμα τῆς πεύκης καὶ τοῦ θύμου, εἰσήλθομεν δ' εἰς τὴν φάραγγα τὴν καταπράσινον ἐκ πλατάνων καὶ ἄλλων ὑδροχαρῶν δένδρων καὶ θάμνων, ἐν τῷ μέσῳ τῶν διποίων ρέει καλλίρροος ὁ Βουραϊκός.

Ἐσταθμεύσαμεν μόνον περὶ τὰ μέσα τῆς ὅδου, εἰς μικρὸν χάνιον, ὅπου ἡ ἀγαθὴ γυνὴ ἡ διευνούσα αὐτὸν ἐν ἀπουσίᾳ τοῦ συζύγου της μᾶς παρέθηκε λιτότατον καὶ πλέον ἡ ἀσκητικὸν πρόγευμα, διότι συνέπιπτε νὰ εἴνει κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας ἡ νηστεία τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου.

Ἡ ἐρημία τοῦ μέρους, ὅλως διόλου μακράν παντὸς κέντρου συνοικισμοῦ καὶ ἡ θέσις τῆς πενιχρᾶς καλύβης παρὰ τὴν ὅχθην ϕάνακος, διστις τὸν χειμῶνα καταπληκτικῶς θὰ ἔξογκοῦται καὶ θὰ καθίσταται ἀπειλητικὸς καὶ ἐπικύνδυνος, ἐνεποίησεν ἡμῖν ἐντύπωσιν, κάποιος δ' ἔξι ἡμῶν ἡρώτησε τὴν πανδόκισσαν πῶς διάγουν ἐκεῖ τὸν χειμῶνα.

— Σὰν πασάδες! ἀπήντησεν ἐκείνη· φαγητὸν ἔχομεν, κρασὶ ἔχομεν, τὰ ἔντα ἀπὸ τὴν γωνιὰ δεν μᾶς λείπουν . . .

Καὶ λέγουσα φαγητὸν καὶ ποτὸν ἔδεικνε τὰ παρατεθέντα πρὸς ἡμᾶς, ἐν τεμάχιον ἀρτου μέλανος καὶ σκληροῦ, μερικὰς ἔλαιας ἀπολυθωμένας καὶ δύο τρία ποτήρια οίνου, διστις ἡδύνατο νὰ ὑποστῇ ἀφόβως τὴν ἀντιμετώπισιν παντὸς δηλητηρίου τῶν Βοργιῶν ἢ τῆς Λοκούστις. Αὐτὴν ἡτο πραγματικὴ δίλιγόκεια, ἥτις θὰ ἔκαμνε τὸν Ὁράτιον νὰ αἰσχύνεται διὰ τὴν auream mediocritatem του!

Εἰς τὴν πόλιν τῶν Καλαβρύτων ἐσταθμεύσαμεν ἐπ' ὀλίγον χάριν προχείρου γεύματος· δὲν ἐπροφθάσαμεν διμως νὰ ἐπισκεψθῶμεν αὐτὴν, ἐπειγόμενοι νὰ φθάσωμεν εἰς τὴν Μονήν, ἀπέχουσαν περὶ τὰ τρία τέταρτα τῆς ὥρας ἐκεῖθεν. Μολονότι δὲ ἡτο μεσημβρία καὶ ὠδοιποροῦμεν διὰ χώρου ἀπεψυλωμένου, τὸ καῦμα τοῦ ἡλίου ἐμετριᾶτο ἐκ τινων ἀεροπορούντων νεφυδρίων, ἐκ διαλειμμάτων ἐπεκτεινόντων εὐεργετικὴν ἐφ' ἡμῶν σκιάν.

Γραφικὴ εἶνε ἡ ἀποψίς τοῦ σεπτοῦ ὑπὸ τε ψηφιστικὴν καὶ ἰστορικὴν ἐποψιν μοναστηρίου τῆς Λαύρας, μὲ τοὺς πυργοειδεῖς τοίχους του καὶ τοὺς προέχοντας ἔξωτας τῶν κελλῶν του. Ἀπὸ τοῦ συμφύτου λόφου, ἔνθα ἐγέρεται εἰς ἐξαίρετον θέσιν, ἡ θέα εἶνε μαγική. Ὑποκάτω ἐκτείνεται ἡ χαριεστάτη κοιλάς, ἢ μᾶλλον τὸ δροπέδιον τῶν Καλαβρύτων, μὲ τὸ τέμνον αὐτὸν εἰς τὸ μέσον ὡς ἀργυρᾶν ταινίαν ποτάμιον, μὲ τὸ χωρίον Βιοσκά γραφικῶτατα τοποθετημένον εἰς τὴν ὑπώρειαν τοῦ ἀπέναντι δρούς, ἐνῷ ἐκ τοῦ ἄλλου μέρους διακρίνεται πέραν μὲν ἀπώτατα τὸ Παναχαϊκόν, ἐντεῦθεν δὲ τὰ Ἀροάνεια καὶ ἡ ὑψηλὴ καὶ χιονοσκεπής κορυφὴ τοῦ Χελμοῦ, ἢν

ἔξυμνησεν ἡ λαϊκὴ Μοῦσα διὰ τῆς θαυμασίας παραβολῆς εἰς τὸ γνωστὸν δίστιχον

Τὰ βάσανά μου εἶνε πολλὰ σὰν τοῦ Χελμοῦ τὸ χιόνι
Ποῦ ὥστε νὰ λυώσῃ τὸ παλῷ, καινούριο τὸ πλακώνει.

Ἄλλα πρὸς τὴν χαρούσσαν θέσιν ἀποτελεῖ ἀντίθεσιν τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Μονῆς, τὸ πενιχρὸν καὶ ἀπεριποτίητον. Ἡ πτωχεία προκύπτει ἀμέσως εἰς τὸ βλέμμα ἀπὸ τὴν σαμρότιτα τῆς ἐσωτερικῆς στοᾶς τῶν κελλῶν καὶ ἀπὸ τὴν σχετικὴν αὐτῶν υπαρρότητα. Τὸ ἐτήσιον εἰσόδημα τῆς Μονῆς, ἀνερχόμενον εἰς 25 χιλιάδας περίπου δραχμῶν δὲν ἐπαρκεῖ, φαίνεται, πρὸς συντήρησιν αὐτῆς, ἔνεκα τῶν ὑπαρχουσῶν πολλῶν ἀναγκῶν καὶ ὑποχρεώσεων.

Μετὰ βραχεῖαν ἀνάπαυσιν, τυχόντες λίαν φιλό-

ΘΕΑΤΡΟΝ "ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΝ",
ΚΥΒΕΛΗ ΑΔΡΙΑΝΟΥ, ΦΩΤΕΙΝΗ ΣΑΝΤΡΗ

φρονος δεξιώσεως, ἐσπεύσαμεν νὰ ἐπισκεψθῶμεν τὸν ναὸν καὶ τὸ ἀξιοθέατα τῆς Μονῆς, πρὸ πάντων τὸ κτίριον τῆς παλαιᾶς μονῆς τὸ διποτίον θεωρεῖται ὡς ἡ Ἱερὰ κοιτίς τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἐλευθερίας. Ἡ παλαιὰ μονὴ, ὡς γνωστόν, ἐκάη πυροποληθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἀνημέρου Τβραήμ, διστις, ὡς λέγει ἡ παράδοσις καὶ καθὰ μαρτυρεῖ ἀπεριβόλας εἰλιών διασωζομένη ἐν τῇ μονῇ, ἔβλεπεν εὑροσύνως τὴν πυρκαϊκὰν καθήμενος ὄπλαδὸν ὑπὸ τὴν παχύσκοιν πλάτανον, τὴν ἐν τῷ προαντίλιψη τῆς μονῆς φυμένην καὶ ορφῶν ἡδυπαθῶς τὴν καπνοσύριγγά του, ἐν τῷ μέσῳ στίφους ἀνδραπόδων, εὐσεβάστως παρ' αὐτὸν ἐστώτων. Εἰς τὸν μικρὸν ἐκεῖνον ναΐσκον, κείμενον ἐν τῷ μέσῳ περιβόλου (ὅπου ἔκειτο ἀλλοτε τὸ τετράγωνον οἰκοδόμημα τῶν κελλῶν κατὰ τὸ σχέδιον τῆς ἀνοικοδομηθεῖσης μονῆς) φέροντα δὲ προφανῆ ἀκόμη τὰ ἵχνη τῆς ἀνοσίου πυρᾶς τῆς ἔξαλειψάσης τὰς Ἱερὰς τοιχογραφίας, ἐτελέσθη τὸ μέγα γεγονός τῆς ἀνυψώσεως καὶ εὐλογίας τοῦ λαβάρου ὑπὸ τοῦ διοιδίου ἀρχιεπισκόπου Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανοῦ τὴν 25 Μαρτίου 1821, ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν προκρίτων καὶ ὀπλαρχηγῶν τοῦ Αἴγιου καὶ τῶν Καλαβρύτων. Σημειώτεον δῆμος δτι ἡ ἡμέρα αὐτὴ ὥρισθη βραδύτερον ὡς ἡ ἐπίσημος τῆς ἀνακηρύξεως τῆς ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας, λόγω ἵσως τῆς συμπιπτούπτης κατ' αὐτὴν μεγάλης θρησκευτικῆς ἕορτῆς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, διότι ἡ ἴστορικὴ ἀρχίβεια εἶνε δτι ἡ ἐπανάστασις εἶχεν ἡδη ἀρχίσει τότε πρό τινων ἡμερῶν, εἶχον δὲ συμβῆ ἐν Καλαβρύτοις καὶ τοῖς πέριξ καὶ ἐν τῇ Στερεᾷ Ἐλλάδι διάφορα ἐπαναστατικὰ κινήματα.

Τὸ δὲ ὑψωθὲν λάβαρον, κακῶς παριστώμενον ἐν εἴδει σημαίας μετὰ τοῦ σταυροῦ ὡς γνωστά τινες εἰκόνες, ἔχει τὸ σύνηθες σχῆμα τῶν λαβάρων, εἶνε δὲ χρυσοκέντητον καὶ ἀπεικονίζει τὴν Κοιμήσεων τῆς Θεοτόκου, ἐπ' ὀνόματι τῆς διμοίας τιμᾶται ὁ ναός, πανηγυρίζει διμως τὴν 23 Αὐγούστου, ἡμέραν τῆς ἀποδόσεως τῆς ἕορτῆς τῆς Κοιμήσεως, ἵνα μὴ συμπτίη ἡ πανήγυρος μετ' ἄλλων πολυαριθμῶν. Τὸ πολύτιμον αὐτὸν κειμήλιον, διπερ ἔξετέθη κατὰ τὴν τελεσθεῖσαν ἐν Ἀθήναις ἐκδήσιν τῶν μηνημάτων τοῦ Ιεροῦ Ἀγῶνος ἐν ἔτει 1884, φυλάσσεται εὐλαβῶς ἐντὸς θήκης εἰς τὸ θησαυροφυλάκιον τῆς μονῆς, ἐν τῶν στενῶν δηλαδὴ καὶ καταρρεόντων κελλίων, ἀνακαινισθὲν δαπάνη τοῦ Διαδόχου τοῦ Ἐλληνικοῦ Θρόνου. Ἐκεῖ φυλάσσονται καὶ ἄλλα τιμαλφῆ ἀντικείμενα, στολαὶ ἀρχιερατικαὶ καὶ σκεύη Ἱερὰ καὶ σταυροὶ μετὰ γλυφῶν θαυμασίων καὶ ἐν εὐαγγέλιον πάγχρυσον μετὰ ἔξαισιών μικρογραφιῶν, δῶρον τῆς αὐτοκρατείρας τῆς Ρωσσίας Αἰκατερίνης. Ἐκεῖ ἡ πληθὺς ἀγίων λειψάνων, ἐντὸς ἀργυρῶν θηκῶν, ἐν οἷς καὶ ἡ πεφημισμένη κάρα τοῦ ἀγίου Ἀλεξίου, ἡ θαυματουργὸς ἴδιως κατὰ τῆς ἀκρίδος, καὶ διὰ τοῦτο

εύσεβῶς περιαγομένη εἰς τὰς πέριξ ἐπαρχίας καὶ λιτανευομένη κατὰ πᾶσαν ἐπιδρομὴν τῶν βλαβερῶν ἔκεινων ἐντόμων.

Οἱ μοναχοὶ διατηροῦσι μετ' ἀρκετῆς ἐπιμελείας τὰ ἴδιαίτερά των πενιχρὰ κελλία καὶ μετὰ φιλοκαλίας ὅσον ἐπιτρέπουσιν αὐτοῖς τὰ πενιχρά των μέσα· διότι ἐν τῇ Λαύρᾳ δὲν ὑπάρχουσιν οἱ ιερωμένοι Κροῖσοι τοῦ Σπηλαίου—δεξιοῦνται δὲ μετὰ φιλοφροσύνης τοὺς προσερχομένους. Ἀλλὰ δυστυχῶς τὸν εἰρηναῖον βίον των ταράσσει ἡ διχόνια, ὡς εἴπον ἐν ἀρχῇ τοῦ παρόντος κεφαλαίου. Ἐκεῖ ὅπου ἐπρέπε ν' ἀντηχῶσι μόνα τὰ ρήματα τῆς ἀγάπης τοῦ μεγάλου Ναζωραίου, ἔστησεν ὁ Ἄρης μετὰ τῆς Ἐννοῦς τὸ στρατηγεῖόν του. Ὁ πόλεμος κεκηρυγμένος ἥδη ἀπό τινος χρόνου μαίνεται μεταξὺ ἡγουμένων καὶ προηγουμένων καὶ συμβούλων καὶ μοναχῶν καὶ δοκίμων, διεξάγεται δὲ μεταξὺ τῶν δύο στρατοπέδων διὰ καταλαλιᾶς καὶ καταγγελιῶν καὶ ἀναφορῶν πρὸς τὴν προεστῶσαν ἀρχὴν καὶ διὰ διατριβῶν προσέτι εἰς τὰς ἐφημερίδας. Οἱ ἀντίπαλοι βλέπουσιν ἀλλήλους βλοσυρῶς καὶ συσκέπτονται καὶ ἴδιαν καὶ κατασκοπεύονταιν ἀλλήλους καὶ τυχούσης εὐκαιρίας ἀνακοινοῦσι πρὸς τὸν ἔνοντας ἐπισκέπτην τὰ παράπονα καὶ συνηγοροῦσι μετὰ θέρμης ὑπὲρ τῶν καταπατουμένων δικαιωμάτων των.

Εἰς τί συνίστανται δὲ τὰ παράπονα ταῦτα; Φεύ! Μεθ' ὅλην τοῦ κόσμου τὴν πρόοδον, τὰ Ἑλληνικὰ μοναστήρια δὲν προώδευσαν κατὰ τοῦτο. "Εμειναν στάσιμα δπως ἥσαν κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους, δτε δ περίφημος Θεόδωρος δ Πρόδρομος μὲ τὸ βάναυσον αὐτοῦ ἀλλὰ καὶ τόσον ζωντανὸν χιοῦμορ ἐξετραγῳδεῖ τὰ δεινοπαθήματα τῶν μοναχῶν εἰς τὸ κατὰ «Ἡγουμένων» ποίημά τού, πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Μανουὴλ τὸν Κομνηνόν. "Ο,τι συνέβαινεν εἰς τὴν μονὴν τῶν Φιλοθεῖτῶν τότε, συμβαίνει καὶ σήμερον εἰς τὰ πλειστα τῶν εὐαγῶν τούτων σκηνωμάτων. "Ο Θεόδωρος Πρόδρομος, ἥ δ μοναχὸς Τλαρίων

—ἄν ἀληθεύῃ ἡ τόσον εὐφυῶς ὑποστηριχθεῖσα γνώμη ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ κ. Χατζιδάκι, περὶ τῆς διπλῆς ὑποστάσεως τοῦ Πτωχοπροδρόμου— παρεπονεῖτο γοεῶς δτι οἱ μὲν ἡγουμένοι ἔζων ἐν χλιδῇ καὶ μαλθακότητι, δεινῶς δ' ἐταλαιπωροῦντο οἱ πτωχοὶ μοναχοί.

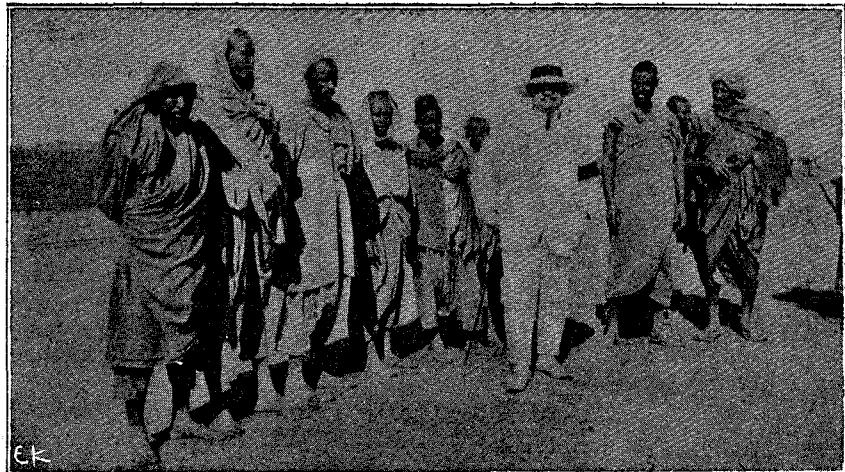
Τὴν ἐπαύριον κατηρχόμεθα διὰ τοῦ σιδηροδρόμου πρὸς τὸ Διακοφτόν. Ἡ κατάβασις ἐν γένει δὲν εἶχε τὰς δραματικὰς περιπτείας τῆς ἀνόδου, διότι δπωσδήποτε εἶνε εὐχερεστέρα. Ἀλλὼς τε καὶ ἡ ἐντύπωσις μετά τὴν πρώτην φορᾶν κατὰ τὴν διάβασιν τῆς φοιβεῶς φάραγγος εἶχεν ἥδη ἔξασθενήσει. Οὐχ ἡττον ὅτε ἔξηλθομεν ἀπὸ τὴν στενοπορίαν ἔκεινην καὶ τὸ ἀτμήλατον ἄρμα ἡμῶν ἐτρέχει γοργὸν πλέον ἐπὶ τῆς πρασίνης πεδιάδος, ἐφάνη ὡς ν' ἀπεσείσαμεν ἀπὸ τοῦ στήθους καὶ τὸ τελευταῖον ἔγκονος τοῦ Ἐφιάλτου. Ἐνομίζαμεν δτι ἐπανηγύριζεν ἡ πάγκαιος ἑλληνικὴ φύσις. Φῶς ἀγλαὸν διεκύνετο εἰς τὸν αἰθέρα· πέραν ἐκάνιζον τὰ ὅρη τῆς Στερεάς, ἐχλόαζεν ἡ ἔκτασις κύκλῳ καὶ ἐμειδίᾳ γλαυκὸς ὁ πόντος ἐνώπιον μας. Οἱ πελώριοι ἔκεινοι γρανίται, ἐκ τῶν ὅποιων ἔξηχρόμεθα, λείψανα φρικώδους σπαραγμοῦ τῶν ἐγκάτων τῆς γῆς, ὑπενθύμιζον τὰς ἀλκύμους ἀλλὰ στυγνάς θεότητας τῶν ὑπερβορείων χωρῶν, ἐνῷ τὸ πρό ημῶν πανόραμα τοῦ φωτὸς καὶ τὸν κάλλονς ἥτο ἡ κοιτίς καὶ τὸ ἐνδιάτημα τοῦ ίλαροῦ ἐσμοῦ τῶν θεῶν τῆς Ἑλλάδος. Καὶ τότε διὰ πρώτην ἵσως φορᾶν συνηθάνθην βαθυτάτην τὴν ἀληθείαν τῶν θαυμασίων στίχων τοῦ Καρδούτση:

Muojoно gli altri dei; di Grecia i numi
Non sanno occaso; ei dormon ne' materni
Tronchi e nei fiori, sopra i monti, i fiumi,
I mari eterni.

ἵτοι :

Θνήσκουσιν οἱ ἀλλοι θεοί· ἀλλὰ τῆς Ἑλλάδος οἱ θεοί δύνονται οὐκ οἰδασσον. Υπνώττουσιν εἰς τοὺς μητρόφους κορομούς καὶ τ' ἄνθη, ἐπὶ τῶν ὄρέων, τῶν ποταμῶν καὶ τῶν αἰώνιων θαλασσῶν.

ΧΑΡΑΛΑΜΠΗΣ ANNINOS

Σουδανοί τοῦ "Οιμδουρμαν"

Ο ΜΔΟΥΡΜΙΑΝ

Δὲν πρόκειται νὰ κάμω οὔτε γεωγραφικήν, οὔτε Δίστορικήν, ἡ ποιητικὴν περιγραφὴν τῆς περιωνύμου πρόην πρωτευούσης τοῦ Σουδάν. Απλῶς θὰ σηκώσω λίγο τὸν μυστηριώδη πέπλον ποὺ τὴν σκεπάζει καὶ θὰ οᾶς δείξω ἔνα κομμάτι ἀπὸ τὴν ἐσωτερικήν της ζωήν, τὴν δποίαν πολὺ δλίγοι Εύρωπαῖον ἐγγνώρισαν, μὲ τὸ περιβάλλον καὶ βρώμα τοῦ μάχλεπ¹. Ἐστάθηκα λίγο, σὰ νὰ ἐδίσταξα νὰ προχωρήσω.

— Τί ἔπαθες, χαβάγκα; μὲ ρώτησε δ "Οσμάν.

— Ζέστη.

— Μαλές², θὰ περάσῃ· ἔλα γιατὶ εἶναι ἀργά.

"Αν ἥτο ἄλλη περίστασις θὰ ἐγύριζα ἀμέσως δπίσω. "Εβγαλα τὸ κολλάρο μου, ἐτύλιξα ἔνα μανδήλι στὸν λαιμό μου καὶ χωθήκαμε σ' ἔνα δρόμο.

Ἐλενε δύσκολο νὰ σχηματίση κανεὶς ἰδέαν γι' αὐτὰ τὰ δίκως σπίτια ἀνοίγματα, τὰ δποία μόνον κατ' εὐφημισμὸν ἥμποροῦν νὰ δνομασθῶν δρόμοι τοῦ "Οιμδουρμαν, χωρὶς νὰ τὰ ἴδῃ. Τὸ δτι εἶναι δλως διόλου ἀκανόνιστοι καὶ εἰς

πρωτογενῆ κατάστασιν, δὲν εἶναι τίποτε. Τὸ περίεργον εἶναι ποὺ ἐνῷ εἶναι τὴν ἀρχὴν παρουσιάζουν κάποιαν δημητριαῖον δρόμου, μόλις προχωρήσῃς λίγο μέσα, ἔξαφρα ἔνα σπίτι κτισμένο μέσα στὴ μέση, ἥ ἔνας λάκκος, ποὺ συγχρά εἶναι γεμάτος νερό, κλείουν τὸν δρόμον. Περνᾶς ἀπὸ

τὸ πλαΐ, ἀπὸ ἔνα ἀνοιγμα τηνάμισυ - δύο μέτρα πλατύ, καὶ μπαίνεις σὲ ἄλλο προχωρεῖς δέκα μέτρα καὶ ἀναγκάζεσαι νὰ στρέψῃς δεξιά ἥ ἀριστερά· σὲ ἄλλα δέκα - δεκαπέντε μέτρα, ἄλλη

¹ Κύριε.

² Εορτή· γλέντι.

¹ "Ενα είδος λάδι, ποὺ ἀλείφονται οἱ ἐντόπιοι.

² Δὲν πειράζει.

στροφὴ καὶ οὕτω καθεξῆς ὑστερα κατὰ λάθος μπαίνεις σὲ καμιὰ αὐλὴ ἢ ἀδιέξοδον, καὶ ὅν εἰσαι μόνος ἡμίπορεῖς νὰ γυρίζῃς μιὰν ἡμέρᾳ πάντα στὸ ἴδιο μέρος, χωρὶς νὰ γνωρίζῃς οὕτε ποὺ εὑρίσκεσαι οὕτε ποὺ πηγαίνεις. Καὶ αὐτὸς συμβάνει εἰς ὅλη τὴν ἀπέραντη πόλι, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ κεντρικὸν μέρος, δύον ὑπάρχουν δύο-τρεῖς ὅπως-δήποτε δρόμοι δύον περνᾶ ὁ σιδηρόδρομος.

Ἄκολουθοῦσα τὸν Ὁσμάν σκουπίζοντας ὅλη τὴν ὥρα τὸν ἵδρο καὶ τὴν σκόνη. Τέλος σταθήκαμε σὲ μιὰ γωνιά.

— Στάσον ἔδω, μοῦ λέγει, κύτταξε καλά τὸ μέρος γιὰ νὰ τὸ γνωρίσῃς ὑστερα, καὶ τώρα ἔρχομαι. Ἐπροχώρησε λίγα βήματα, ἐσπρωξε μιὰ μισάνοιχτη ἔστριψε τὸ μέρος σὲ μιὰν αὐλήν. Μετὰ πέντε λεπτὰ ἐβγῆκε ἀπὸ τὴν ὥρα τῆς διπλανῆς αὐλῆς καὶ μοῦ ἔγνεψε νὰ πλησιάσω.

— Τώρα;

— Τώρα θὰ γνωρίσῃς πίσω ἀπὸ αὐτὸν τὸ σπίτι καὶ θὰ ἐβγῆς στὸ δρόμο ποὺ περνᾶ ὁ σιδηρόδρομος, ὃ ἀκολουθήσῃς τὰ σίδερα καὶ θὰ πάξε στὴν ἀγορά, θὰ φᾶς καλά, ὑστερα θὰ ἀγοράσῃς δύο μποτίλιες οὐίσκυ ἀπὸ τὸ κλούμπι καὶ μετὰ μὰ ὥρα νὰ εἰσαι ἔδω εἶναι εὔκολο νὰ εἴρηξης τὸ σπίτι ἀν δυσκολευθῆς, ωρτησε δύποιον δῆς ἔδω κοντά, ποιὸ εἶναι τὸ σπίτι τῆς Μάριαμ καὶ θὰ σοῦ τὸ δεῖξουν.

“Εφρυγα.

Κατὰ τὰς ὄκτωμισυ εύρισκόμουν σ' ἔκεινα τὰ μέρη, περιπλανώμενος ἀπὸ ἀδιέξοδον σὲ ἀδιέξοδον καὶ ἀπὸ χόσι¹ σὲ χόσι, μὲ τες δυὸ μποτίλιες κατὰ ἀπὸ τὴν μασχάλη. Ὁ οὐρανὸς εἶχε συννεφιάση ὅλως διόλου — φανάρια δὲν ὑπάρχουν — καὶ εἰς ἀπόστασιν δύο μέτρων δὲν διέκρινα τίποτε. Ἡ ἀτμοσφαῖρα γεμάτη ἡλεκτρισμὸν πολλαπλασίαζε τὴν ζέστη καὶ τὸν ἵδρο· φυσοῦσα σὰν ἀτμομηχανή, σκούπιζα ἀδιάκοπα τὸν ἵδρο καὶ περπατοῦσα πάντα μὲ τες δυὸ μποτίλιες κατὼ ἀπὸ τὴν μασχάλη. Καὶ τὸ κακὸ ἥτον δῆι ποὺ δὲν ἡμποροῦσα νὰ εὔρω τὸ σπίτι, ἀλλὰ ποὺ δὲν ἡμποροῦσα νὰ εὔρω τὸν δρόμο τοῦ σιδηροδρόμου καὶ γυρίσω διπέσω, οὕτε ὑπῆρχε ἔκει κανεὶς ἐντόπιος, γιὰ νὰ ωρτησα ποὺ εἰμαι. Τέτοιαν ὥρα δῆι ἔκοιμαντο. Εὔτυχῶς κατώρθωσα τέλος νὰ συναντήσω ἔνα γκαφίρη² δὲν διόποιος ἀφοῦ ἔβαλε στὴν τσέπη τὸ ἀταραίτητο μπαξίσι, μὲ ὀδήγησε στὸ σπίτι τῆς Μάριαμ.

Ἐστάθηκα λίγο ἔξω ἀπὸ τὴν ὥρα, ἀνάσανα δυνατὰ σὰν κάποιο βάρος νὰ ἔφυγε ἀπὸ πάνω μου καὶ ἐκτύπησα.

— Ποιὸς εἰσαι; ἐρώτησε ἀπὸ μέσα μιὰ φωνή.

— Ὁ Ὁσμάν εἶναι ἔδω;

— Ναι! σὺ ποιὸς εἰσαι;

— Ὁ Πασκιάτη.

¹ Αὐλή.

² Νυκτοφύλακα.

— Καλά· στάσου ν' ἀνοίξω.

“Ἐσυραν τὸν στῦλο, δὲν διόποιος εἰς ὅλα τὰ σουδανικὰ σπίτια ἔκτελει χρέη κλειδαρίας καὶ μοχλοῦ, ἡ θύρα, τέσσερα παμπάλαια σανίδια καρφωμένα μαζί, ἔτριξε εἰς τὰ παμπάλαια στηρίγματα, καὶ εἰς τὸ φῶς ἐνὸς σπίρτου διέκρινα ἔνα βρωμερὸ καὶ ἀπαίσιο γραΐδιον, δλόγυμνο, μὲ μόνο ἔνα κομμάτι πανί στὴ μέση, νὰ στέκεται ποντά εἰς ἔνα ἐπίσης βρώμικο καὶ παλῆρ ἀγκαρίπι¹ μὲ . . . ἔνάμισυ ποδάρι.

“Ἀνοίξε δῆσον ἡμίποροῦσε τὰ τσιμπλιάρικα μάτια του, μ' ἐκντάκει μ' ἔνα ἡλίθιο βλέμμα καὶ μοῦ εἴλε νὰ περάσω. Ἡ ἀλήθεια εἰναι πῶς στὴν ἀρχὴν ἔδιστασα, γιατὶ δὲν ἡξερα τί ἡμίποροῦσα νὰ συναντήσω ἔκει μέσα. Σκέφθηκα ὅμως πῶς δῆι καὶ νὰ συνέβαινε, ὡς χαράγκας δὲν θὰ ἐπάθινα τίποτε κακὸ καὶ ἔμπηκα. Ἡ θύρα ἔκανατριξε, δὲν στῦλος ἐπῆγε στὴ θέση του καὶ μὲ τὴ βοήθεια μερικῶν σπιρτῶν περάσαμε τὴν αὐλὴ κ' ἐπλησιάσαμε τὴν θύρα τοῦ κυρίως σπιτιοῦ, ἀφ' οὐ ἐπηδήσαμε δύο-τρεῖς φρόδες ἐπάνω ἀπὸ κατοίκες καὶ ἀρνιά, που ἐκοιμῶντο τὸν ὑπνον τοῦ δικαίου, ἔκαπλωμένα ἔδω κ' ἔκει. Τότε ἤκουσα πολλές ἀνδρικές καὶ γυναικείες φωνές νὰ ἔρχωνται ἀπὸ μέσα. Τὸ γραΐδιον ἐκτύπησε, ἔγειναν αἱ γνωσταὶ διατυπώσεις, ἡ θύρα ἤνοιξε καὶ ἔμπηκα. Τὸ σπίτι κτισμένο μὲ ὅμιλα τοῦβλα καὶ κῶμα, δπως δλα σχεδὸν τὰ σπίτια τοῦ Ὁμδουρμαν, ἀπετελεῖτο ἀπὸ ἔνα μεγάλο δωμάτιον πρὸς τὰ ἔμπρόδες καὶ ἔνα μικρὸ πρὸς τὰ δόπισω. Δύο μεγάλα ἀνοίγματα εἰς τὰ πλάγια ἔχορσίμεναν ὡς παραμύρα, ἀφθονούσος ὅμιος ὡς πάτωμα καὶ στὴ μέση ἔνας ἀρκετὰ κυνδρός στῦλος, περίτου τέσσερα μέτρα ὑψηλός, ἐσήκωνε τὴ σκεπὴ καμωμένη ἀπὸ μερικὰ ἔύλα, ϕάδες καὶ κῶμα.

“Ἡ φανταζία ἔγινετο εἰς τὸ μεγάλο δωμάτιον δύο κεριὰ στημένα στὴ μέση ἀπάνω εἰς ἔνα τραπέζα, προσπαθοῦσαν νὰ διώξουν τὸ σκοτάδι μὲ τὸ τρεμουλιαστὸ φῶς των γύρω τριγύρω ἐκάθιμνο σὲ χαμηλὰ ἀγκαρίπια ἀπὸ τὸ ἔνα μέρος οἱ ἀνδρες καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο αἱ γυναικες, καὶ στὴ μέση κατὰ γῆς δύο μεγάλες μπούρμες² σκόρπιζαν εἰς δῆλον τὸ δωμάτιον τὴ δυνατὴ μυρωδιὰ τῆς μαρίσας³ καὶ τὸν μπύλπι.⁴ Ὁ Ὁσμάν ντυμένος κατάσπρα, ἥτο μισοξαπλωμένος ἔκει ἔμπρός. Μόλις μὲ εἶδε, σηκώθηκε, ἐπῆρε τες δύο μποτίλιες καὶ μὲ ἐσύστησε εἰς τὸν φύλο του Σαΐτ, δὲν διόποιος γιὰ νὰ μὲ τιμήσῃ μοῦ ἔδωκε θέσιν εἰς τὸ ἀγκαρίπι μὲ τὸ παχὺ στρῶμα, κανούνιο σκέπασμα καὶ . . . βρώμικα μαξιλάρια, ποὺ ἐκάθιτο.

Μόλις εἶχαν δράχιση, καὶ δῆι ἦσαν ἡσαν ἡσανχα.⁵ Επιναν λίγο, λίγο, καὶ συνιωμιλοῦσαν. Ὁ Ὁσμάν ἐπῆγε κοντὰ στὴ Μάριαμ, μιὰ γυναικάρα πελω-

¹ Εἶδος χαμηλοῦ κρεββατιοῦ.

² Μικρὰ κομμάτια πυθάρια.

³ ⁴ Ποτὰ σὰν τὴ μπύρα καμωμένα ἀπὸ Σουδανικὸ νταρι.

⁵ Κελεμπίες.

⁶ Ρόμπες.

⁷ Τσαρούχια.

⁸ Δοχεῖον ἀπὸ κολοκύθη.

ρίων διαστάσεων, καὶ ἀρχισαν νὰ διμιοῦν γιὰ τὸ σπίτι καὶ τὴ γυναικα του, γιὰ τὴν Ἀτάνα τὴ Χάδεμ¹ ποὺ εἶχε ἀκόμη ἔως προχθὲς καὶ τὴν ἔδωλης, γιατὶ δὲν ἦτο βέβαιος ἀν τοῦ ἦταν πιστή, γιὰ τὸν Βεχίτ ποὺ ἔφαγε εἴκοσι κουροπατσίες στὸν γάμο τοῦ Ἰησοῦ.² Αχμετ καὶ τὴ φανταζία διπάντης στὸν πολιούχο τοῦ Οσμάν καὶ σε λίγο δῆι μόνο γιὰ τὰ κατορθώματά του μιλοῦσαν. Καὶ γιατὶ ὅχι; Μήπως στὴν ἐποχὴ του δὲν ἦτο δερβίσης καὶ πρῶτος ἀχούλ μπινάτ³; δὲν εἶχε δικές του γκαγιάσες⁴ καὶ ἔνα σωρὸ δούλους καὶ δούλες; ἀκόμη πρὸ τρία χρόνια δὲν ἔφαγε ὅγδοντα λίρες σὲ δύο μῆνες μὲ τὴ Μάριαμ καὶ τὲς πιὸ εύμορφες χάραμει τοῦ Ὁμδουρμαν, ἐν φῆ ἤ γυναικα του καὶ τὰ παιδιά του ἔχουσαν μὲ μόνο μιὰ λίρα τὸ μῆνα; Τώρα ἦτο ἐπιστάτης δερβίσης μὲ δύο λίρες μισθό, τί ἔχει νὰ κάμη!⁵ Άλλαχ κερίμ . . .

“Υστερα ἀρχισαν νὰ διμιοῦν γιὰ τὴν χρυσῆ ἐποχὴ ποὺ δὲν ὑπῆρχαν Ἀγγλοι εἰς τὸ Σουδάν διάθε δερβίσης ἐπῆγαν στὸν πόλεμο καὶ ἔφερνε σκλάβους καὶ σκλάβες γιὰ νὰ δουλεύουν, κ' ἔκεινος ἔσπατον τοὺς πολιούχους στὸν πόλεμον τοῦ Ομδουρμαν, μὲ τὸν μεγάλους μεγάλους μαρούπια⁶ τοῦν, ἐκάθιμνο τοῦν, μεγάλους μαρούπια⁷ τοῦν, μεγάλους μαρούπια⁸ τοῦν, μεγάλους μαρούπια⁹ τοῦν, μεγάλους μαρούπια¹⁰ τοῦν, μεγάλους μαρούπια¹¹ τοῦν, μεγάλους μαρούπια¹² τοῦν, μεγάλους μαρούπια¹³ τοῦν, μεγάλους μαρούπια¹⁴ τοῦν, μεγάλους μαρούπια¹⁵ τοῦν, μεγάλους μαρούπια¹⁶ τοῦν, μεγάλους μαρούπια¹⁷ τοῦν, μεγάλους μαρούπια¹⁸ τοῦν, μεγάλους μαρούπια¹⁹ τοῦν, μεγάλους μαρούπια²⁰ τοῦν, μεγάλους μαρούπια²¹ τοῦν, μεγάλους μαρούπια²² τοῦν, μεγάλους μαρούπια²³ τοῦν, μεγάλους μαρούπια²⁴ τοῦν, μεγάλους μαρούπια²⁵ τοῦν, μεγάλους μαρούπια²⁶ τοῦν, μεγάλους μαρούπια²⁷ τοῦν, μεγάλους μαρούπια²⁸ τοῦν, μεγάλους μαρούπια²⁹ τοῦν, μεγάλους μαρούπια³⁰ τοῦν, μεγάλους μαρούπια³¹ τοῦν, μεγάλους μαρούπια³² τοῦν, μεγάλους μαρούπια³³ τοῦν, μεγάλους μαρούπια³⁴ τοῦν, μεγάλους μαρούπια³⁵ τοῦν, μεγάλους μαρούπια³⁶ τοῦν, μεγάλους μαρούπια³⁷ τοῦν, μεγάλους μαρούπια³⁸ τοῦν, μεγάλους μαρούπια³⁹ τοῦν, μεγάλους μαρούπια⁴⁰ τοῦν, μεγάλους μαρούπια⁴¹ τοῦν, μεγάλους μαρούπια⁴² τοῦν, μεγάλους μαρούπια⁴³ τοῦν, μεγάλους μαρούπια⁴⁴ τοῦν, μεγάλους μαρούπια⁴⁵ τοῦν, μεγάλους μαρούπια⁴⁶ τοῦν, μεγάλους μαρούπια⁴⁷ τοῦν, μεγάλους μαρούπια⁴⁸ τοῦν, μεγάλους μαρούπια⁴⁹ τοῦν, μεγάλους μαρούπια⁵⁰ τοῦν, μεγάλους μαρούπια⁵¹ τοῦν, μεγάλους μαρούπια⁵² τοῦν, μεγάλους μαρούπια⁵³ τοῦν, μεγάλους μαρούπια⁵⁴ τοῦν, μεγάλους μαρούπια⁵⁵ τοῦν, μεγάλους μαρούπια⁵⁶ τοῦν, μεγάλους μαρούπια⁵⁷ τοῦν, μεγάλους μαρούπια⁵⁸ τοῦν, μεγάλους μαρούπια⁵⁹ τοῦν, μεγάλους μαρούπια⁶⁰ τοῦν, μεγάλους μαρούπια⁶¹ τοῦν, μεγάλους μαρούπια⁶² τοῦν, μεγάλους μαρούπια⁶³ τοῦν, μεγάλους μαρούπια⁶⁴ τοῦν, μεγάλους μαρούπια⁶⁵ τοῦν, μεγάλους μαρούπια⁶⁶ τοῦν, μεγάλους μαρούπια⁶⁷ τοῦν, μεγάλους μαρούπια⁶⁸ τοῦν, μεγάλους μαρούπια⁶⁹ τοῦν, μεγάλους μαρούπια⁷⁰ τοῦν, μεγάλους μαρούπια⁷¹ τοῦν, μεγάλους μαρούπια⁷² τοῦν, μεγάλους μαρούπια⁷³ τοῦν, μεγάλους μαρούπια⁷⁴ τοῦν, μεγάλους μαρούπια⁷⁵ τοῦν, μεγάλους μαρούπια⁷⁶ τοῦν, μεγάλους μαρούπια⁷⁷ τοῦν, μεγάλους μαρούπια⁷⁸ τοῦν, μεγάλους μαρούπια⁷⁹ τοῦν, μεγάλους μαρούπια⁸⁰ τοῦν, μεγάλους μαρούπια⁸¹ τοῦν, μεγάλους μαρούπια⁸² τοῦν, μεγάλους μαρούπια⁸³ τοῦν, μεγάλους μαρούπια⁸⁴ τοῦν, μεγάλους μαρούπια⁸⁵ τοῦν, μεγάλους μαρούπια⁸⁶ τοῦν, μεγάλους μαρούπια⁸⁷ τοῦν, μεγάλους μαρούπια⁸⁸ τοῦν, μεγάλους μαρούπια⁸⁹ τοῦν, μεγάλους μαρούπια⁹⁰ τοῦν, μεγάλους μαρούπια⁹¹ τοῦν, μεγάλους μαρούπια⁹² τοῦν, μεγάλους μαρούπια⁹³ τοῦν, μεγάλους μαρούπια⁹⁴ τοῦν, μεγάλους μ

Είναι, βέβαια, πολὺ ωραία ή δευτέρα πρᾶξις. Καὶ ὅμως, ὅταν ἡ Δόρα, ἡ γυναικα τοῦ Φαιδήν, πηγάνει εἰς τὸ διτλανὸν δῶματιον, νά φέρῃ τὸ δῶρον των ἄγο-
ρασσων εἰς τὸ ταξίδι των διὰ τὴν φύλην των Λιάνων,
πομπώδως διαναγέλλει εἰς τὸ Φαίδην καὶ τὴν Λιάνων
«ὅτι θ' ἀργήσῃ λίγο γιατί τὸ ἔχει κρυμμένο στὸ βάθος
τῆς βαλίτσας της». Σάν νὰ τοὺς λέγῃ: «μπορεῖτε νὰ τὰ
πῆτε μὲ τὴν ἡσυχίαν σας; μὴ σᾶς μέλῃ γιὰ μένα».
Ἀπορῷ πᾶς δ. κ. Χρηστομάνος νὰ πέσῃ σ' ἔνα τέτοιο
λάθος. Ή Πρόδοσός του ἔγινοι πρέπει νὰ βαθεῖ ἐν
ἄγνοιᾳ τῶν προσώπων του δράματος. Νομίζω νὰ τὸ
είπε ἔνας μεγάλος κριτικός, ὁ Διδερό.

“Η Λιάνα ἀγαποῦσε τὸν Φαιδήν πρὶν ἀκόμα νυμφευθῆ ἀντὸς τὴν Δόραν. Καὶ ὁ Φαιδῆς, ἀφοῦ ὑπανδρεύθη, εἶδε ὅτι η̄ πόδες τῆς Λιάναν συμπατέαι του ἦτον κάτι περισσότερον παρὰ φίλια. Καὶ η̄ προταφαρσκευασθεῖσα ἔτοι τοικῆς ἔξοιολογήσεως τοῦ Φαιδήν πρόδες τὴν Λιάναν, ἔξειλίσεται ώραιά πραγματικῶς, μὲ λόγια ποιητικά. “Ἄς σημειωθῇ ὅτι ὁ κ. Λούνης καὶ ή̄ κ. Οὐνύλη ἔπαιξαν ἔμορφα, φυσικά καὶ ἀβίαστα. Η̄ Δόρα ἐμφανίζεται ἔξαφρα καὶ τοὺς βλέπει, σχεδὸν νὰ φιλιοῦνται.

Ἐδῶ ἡμποροῦσε καὶ νὰ τελειώῃ ἡ δευτέρα πρᾶξις.
Ἡ Δόρα δινεῖ τῆς Λιάνας τὸ δῶρον ποὺ τῆς ἔφερε
καὶ τὴν φιλεῖ καὶ ἀναγκάζει καὶ τὸν Φαιδόνην νὰ τὴν
φιλήσῃ !! μὲ τὸ δικαίωμα τῆς παλαιᾶς των φιλίας. Ὁ
Φαύδης τὴν φιλεῖ στὸ στόμα. Καὶ Η Δόρα, βεβαία πειά
διὰ τὴν ἐνοχὴν των, τὴν φιλεῖ ἐπίσης εἰς τὰ χεῖλα μὲ
δόμην, γιὰ νὰ τῆς πάρε πίσω τὸ φιλί του Φαιδόν.

“Η οποίη αντή κατορθώνει νά άρσεται εις πολλούς,
οι δύοιοι, με τό ίδιον αἰσθήμα που ὠδήγησε τὸν συ-
γραφέα, ἀπέβλεψαν εἰς τὴν ὁραιοφάνειαν μόνον αὐτῆς.
Οὐοὶ βέβαια ἔχειροκρότησαν τὸ τέλος τῆς δευτέρας
πρᾶξεως, διότι ή Διὸς Μαρίκα Κοτοπούλη συνήγρατε
μὲ τὴν τέχνην τῆς καὶ συνεκίνησε μὲ μίαν ἀριστοτε-
χνικὴν σκηνὴν πάθους, ή δύοια ἔσπατ στὸ τέλος εἰς
λυγμούς. Ἐτοὶ ὥραια ἐκτελεσθεῖσα. ἀπὸ τὴν καλλιτέ-
χνιδα, τῆς δύοις ἔξαιρετικῶς τιμῶ τὸ τάλαντον, μία
τέτοια σκηνὴ ἔκαμε κ' ἐμάς ἀκόμη τοὺς γκρινά-
ρηδες νά λησμονήσωμεν τὸ ἀτίθανον τοῦ πράγματος
καὶ νά χειροκρότησωμεν. Κοίμα ὅτι τὸ δρᾶμα, ἵκανὸν
νά δώσῃ παθητικωτάτας σκηνάς καὶ νά ἔξειλχθῇ
ἀφ' ἕαυτον τραγικώτατα, προκαλεῖ τόσον συγνάς ἀπο-
δοκιμασίας.

Ἐπί την πρώτη προδέξια, φυσικά, ἡτον ἀπλῶς εἰσαγωγὴ εἰς τὴν ψήφισμα. Οὐτε ζητοῦσε κανεὶς περισσότερα. Ἐνας διάλογος μεταξὺ τῆς Δόρας καὶ τῆς Λιάνας καὶ κατόπιν μια ἐρωτικὴ συνάντησις τῆς Δόρας μὲ τὸν ενελλεπιτή Φαιδίνη. Μὲ κάριον γραμμένη καὶ μὲ λυγισμόν. Καὶ ὅμως θυμούματα ἔναν ἀδιάκριτον θεατὴν δίπλα μου, δ ὅποιος διακόπτων ἔξαφρα τὸν μακρὸν διάλογον, ἐφώναξε σχεδὸν δυνατά: Οὐφ! τί φλυαρία!

‘Η πρώτη βραδειά, κάτι πον’ ἔμοιαζε μὲ θρίαμβον τοῦ ποιητοῦ, ἦτον ὠραιῶν θέαμα. ‘Ο κόσμος ἥθέλησε εἰς τὴν περίστασιν αὐτῆν τῆς πρώτης ἐμφανίσεως τοῦ κ. Χρηστομάνου ὃς δραματικού συγγραφέως, νὰ δειξῃ ἀπτότερα τὴν ἐκτίμησίν του πρὸς τὸν ίδρυτην τῆς «Νέας Σκηνῆς». Τί ήθανθνό δ κ. Χρηστομάνος ἐπάνω εἰς τὴν σκηνὴν ὅταν τὸν ἑσκέπασαν τὰ ἄνθη καὶ οἱ φοίνικες; Νὰ χαμογέλασε ἄφα γε μὲ τὸ συνειθυμένον του, σᾶν δίνοπο μαχαζοί, χαμογέλο ἡ νά λησμονήθηκε καὶ νὰ ἐδάκουσε;

“Ο χ. Χρηστομάνος είναι μάγος. Και αι ἐλλείψεις του του ἀκόμη καταντοῦν νὰ είναι προτερήματα εἰς τὸν ποιητὴν τῆς «Αὐτοκρατείρας Ἐλισάβετ». «Οταν αὐτὸς μιᾶς, ἔχηγάς καθετί πον είχες νὰ ειπῆς, γάλ ν' ἀκούσης αὐτὸν. Εἶναι ἀτ' τὰ μεγαλύτερα δόπλα του, δὲ λόγος. Ἀλλοὶ σὲ κείνον ποὺ πέσῃ εἰς τὴν δυσμένειαν τοῦ ποιητοῦ»

Ἐγὼ εἶχα τὴν ἀτυχίαν νὰ τὰ χαλάσω μαζί του,

τότε μὲ τὴν δημοσίευσιν τῆς «Ἀντοκρατείρας Ἐλισάβετ» εἰς τὰ «Παναθήναια» ἀλλὰ καὶ τὴν εὐτυχίαν νὰ ἐπαναλάβωμεν ἔνα βράδυ στὸ σαλόνι τῆς κυρίας Παρογένη, τὰς ὁμαλάς σχέσεις μας. «Ἐκτοτε φυλάγμαι πειά· καὶ οὔτε πιστεύω ὅτι ἡ κριτική μου αὐτὴ—ποὺ ἡ τύχη τἀφερε νὰ τὴν γράψω ἐγώ—θὰ μοῦ στερήσῃ καὶ δευτερόν την εὐχαριστησὶν τῆς μοναδικῆς συντροφιᾶς του.

Ἐλέγει λοιπὸν ὅτι δὲ καὶ Χρηστομάνος εἶναι μάγος.
Ἐναὐτῷ δέ τοι πάντα τὰ τοιά φιλιά, θέλων νὰ εἰτῇ μὲ
αὐτὸν ὅτι δὲν ἔννοησα τὸ δράμα. Νὰ σᾶς πῶ τὴν ἀλή-
θεια, φρεδόντης λίγο στενοχωρεμένος, ποιὸ ἄπο τόσα
φιλιά νὰ διαλέξω. Είχα δεχθῆ τὸν τίτλον ὃς δεδο-
μένον, καὶ ἤμουν ἡσυχος. Ἐκεῖνος μὲν ἐβοήθησε εἰς τὴν
λύσιν τῆς μαγικῆς εἰκόνος καὶ μοῦ λέγει. «Εἴναι τὸ φιλί
που στέλλεις ἡ Λιάδια πρός τὸν Φαιδίνον». Είναι ἀλήθεια
καὶ τώρα ποὺ ἔμαυτα ποιὸ εἶναι τὸ πρώτο φιλί, δὲν
ἄλλαξα γνώμην. Ἔσκεψθηκα μάλιστα για μιὰ στιγμή:
«Αν δέ καὶ Χρηστομάνος, ἀντὶ νὰ ὀνομάσῃ τὴν Σονάταν
τους «Τρία Φιλιά» την ὀνομάζει ἔξαφνα «Τέσσερα
Φιλιά», δὲν θὰ ἥτον πολὺ πιὸ δύσκολη ἡ θέσις μου νὰ
ενδύω ποιὸ θά ἥτον τὸ τέταρτο φιλί; Θυμοῦμαι τώρα
ὅτι ἔνας φίλος ποιητῆς, δέ καὶ Δροσίνης, ὀνόμασε «Τὰ
Τρία Φιλιά» του καὶ Χρηστομάνου κατ ἔξοχην φιλολο-
γικὸν ἔργον.

Ἐρχεται δὲ τρίτη πρᾶξις. Ὄλοκληρος ἀνήκει εἰς τὸ πρόγοραμμα τῆς ὡραιοφανείας. Ἡ Δόρα ἀπὸ τὸ ταξέδι τοῦ γάμου της ἐπῆρε ἔνα δυνατὸ κρυστάλλιγμα καὶ ἔβηχε διαρκώς. Εἶναι φθισική. Ἡ ἀπίστα τοῦ Φαΐδη ἐτείνει τοὺς κακούς. Ἡ Δόρα αἰσθάνεται νὰ φεύγῃ ἵζων τῆς, καὶ ἡ καρδιά της λιπομυχεῖ ἀπὸ τὴν ἐγκατάλειψιν. Θέλει νὰ θέσῃ ἔνα φραγμὸν μεταξὺ τοῦ Φαΐδη καὶ τῆς Λιάνας μὲ τὸν θάνατόν της. Ἐρχεται δὲ Λιάνα. Ἡ Δόρα στέλλει τὸν Φαΐδην καὶ τῆς φένει ἄνθη. Μὲ τὰ λουλούδια στὴν ἀγκαλιά της κάμνει δύο στροφές χοροῦ καθ' ὑπόδειξην τοῦ συγγραφέως. Νὰ ἥτο αὐτὸ μια τελευταία ἀνάλαμπή τῆς ζωῆς ποὺ τὴν ἀποχαιρετᾷ; Εἰς τὴν Ιδίαν στάσιν, μία κίνησις πρὸς τὸν οὐρανόν, πρὸς τὴν ἀνταρξίαν, θ' ἀπέδιδε τὴν σκέψην τοῦ ποιητοῦ χωρὶς νὰ πειράξῃ τὸ αἰσθάνετο τοῦ θεατοῦ. Μὲ τὰ ἄνθη ἔκεινα πλέκει δύο στεφάνια: ἔνα μὲ κόκκινα καὶ ἔνα μὲ ἀσπρα τριαντάφυλλα. Τὸ ἔνα τὸ φρεεῖ τῆς Λιάνας, μὲ τὰ τριαντάφυλλα τῆς χροᾶς καὶ τῆς ζωῆς: τὸ ἀλλο τὸ φρεεῖ ή ιδία, στολισμένη για τὸν θάνατον. Καὶ τότε ἀναγκάζει τοὺς δύο ὄγκατομένους νὰ ἔναγκαλισθοῦν, νὰ φιληθοῦν. Καὶ ἔτοι, ἀγκαλιασμένους, τοὺς ἀφίνει για νὰ τοὺς κάψῃ τὴν surprise (γαλλικά εἰς τὸ κείμενον) ποὺ τοὺς ἓπεσχέθη. Πηγαίνει στὸ διπλανὸν δωμάτιον καὶ αὐτοκονεῖ μὲ τὸ πιστόλι τοῦ Φαΐδη. Στὰ ἀκούσμα τοῦ διπλού, τρελλού, ὁ Φαΐδης και ἡ Λιάνα γνωίζονται.

καὶ η Ἀνα, χωρίσονται.
Οὐ καὶ Χρονικάνος ἀφειλε ν' ἀποφύγη ὅλα αὐτὰ τὰ στοιχειώδη λάθη. Ἀλλὰ πάλιν σκέπτομαι ὅτι οἱ δραματικὸς συγγραφεὺς εὐρίσκεται ἀκόμη εἰς τὰ πρῶτα του βήματα. Ας ήμεδα ἐπιεικεῖς.

ΚΙΜΩΝ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΕΞΕΔΟΘΗ εἰς τὰς Πάτρας ἔνα βιβλιαράκι 40 σελίδων *Blos καὶ θάνατα τοῦ ἐν ἀγίοις πατρῶς ἡμῶν Διονυσίου* ὑπὸ τοῦ κ. Ἀντώνιου Μπούσκην· Ὁ συγγραφεὺς συνέλεε μὲν ἐπιμέλειαν καθετὶ ἀπὸ τὴν ζωὴν τοῦ Ἅγιου καὶ μᾶς ἐδόκιμα μίαν ὁράσαν μονογραφίαν. Μελέτην διὰ τὸν Ἅγιον Διονύσιον τοῦ φίλου συνεργάτου μας κ. Σπ. Δὲ Βιάζῃ ἐδήμοσίευσαν πέρους τὸν Αὔγουστον τὰ

«Παναθήναια». Εἰς τὸ ἐν λόγῳ βιβλίον του ὁ κ. Μπισκίνης ἐπρόσθετον εἰς τὸ τέλος καὶ διάφορα τροπάρια, ἀπολυτίκια κλπ. ψαλλόμενα εἰς τὸν "Αγιον, καθὼς καὶ τὰ θαύματα τὰ ἀναφερόμενα εἰς αὐτὸν.

Αναδημοσιεύομεν τὸ ἔπομενον:

«Ἐπί Ναπολέοντος· τοῦ Μεγάλου, ὅτε ἡ πειλούντο αἱ Ιόνιοι νῆσοι ὑπὸ προσβολῆς τῶν Γάλλων, προτιθέμενος ὁ Ἀγγλὸς διοικητὴς τῆς Ζακίνθουν νὰ ἀποστείλῃ δύο ἔγγραφα σπουδαῖα τῆς πτησεσιακά, ἐν εἰς Κέρκυραν καὶ ἔτερον εἰς Μάλταν, παρέδωκε ταῦτα εἰς δύο πλοῖα, τὰ δόπια διημύνθησαν τὸ μὲν εἰς τὴν πρώτην πόλιν, τὸ δὲ εἰς τὴν δευτέραν. Ἀλλ’ ἄμα τῇ ἀναχρήσει τῶν πλοίων τούτων ἐκ τοῦ λιμένος τῆς Ζακίνθου ἀνεκάλυψεν ὁ εἰσιλμένος διοικητὴς ὅτι τὸ διὰ τὴν Μάλταν ὕδισμένον ἔγγραφον ἀπεστέλλετο εἰς Κέρκυραν, τὸ δὲ διὰ ταύτην εἰς Μάλταν. Φοιβούμενος δὲ ὁ διοικητὴς ἔκεινος ὅτι ἡ ἀνταλλαγὴ τῆς διευθύνσεως τῶν ἔγγραφων θὰ προξενήσῃ σπουδαῖα συνετίας ἔνεκεν τῆς ἀνωμάλου ἐποχῆς τῶν πραγμάτων, εἰπεν εἰς τὴν σύζυγον τοὺς τὰς ἀνησυχούσσας αὐτὸς σκέψεις. Αὕτη δὲ οὖσα ὁρθόδοξος Ζακυνθία, συνεβούλευσεν αὐτὸν νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν βοήθειαν τοῦ Ἀγίου Διονυσίου. Οὗτος δῆμος ἐν ἀρχῇ ἀπέρροψε τὴν συμβουλὴν ταύτην καὶ μάλιστα μεθ’ ὅδουν ἀλλ’ ἐπὶ τέλους ὁ φόβος καὶ ἡ προαισθησία μέλλοντος διστυχῆματος τὸν ἔφερον εἰς συναίσθησιν νὰ ὑπακούσῃ εἰς τὰς προτροπάς τῆς γυναικός του, καὶ μεταμεληθείς, ὅχι μόνον ἐξήτησε παρ’ αὐτῆς συγγνώμην, ἀλλὰ μεταβάσας καὶ εἰς τὸν ναὸν τοῦ Τεράρχου ἐπεκαλέσθη τὴν βοήθειαν αὐτοῦ. Αἴφνης ἐξήγερθη λαϊλαὶ ὁρμητικὴ περὶ τὰς Ἰονίους νήσους, ἔνεκεν τῆς ὁποίας ἡ ναυαγάσθησαν ἀμφότερα τὰ κοιμῆσαντα τὰ ἔγγραφα πλοῖα νὰ ὀπισθοδομήσωσι πρὸς τὴν Ζάκυνθον καὶ καθ’ ἣν στιγμὴν ὁ Ἀγγλὸς ἐπεβιβάζετο ἐπὶ τοῦ πρώτου καταπλέουσαντος πλοίου, ἔφθασε καὶ τὸ δεύτερον καὶ ἀντίκλαλαξε τὴν διεύθυνσαν τῶν ἔγγραφων. Ἐνέκεν τὸν θαύματος τούτου ὁ διοικητὴς οὗτος ἐγένετο ὁρθόδοξος καὶ εἰς ἀνάμνησιν τοῦ θαύματος ἀνήρτησεν ἐξ εὐγνωμοσύνης ἐπὶ τοῦ στήθους τοῦ ἱεροῦ αὐτοῦ λειψάνου ἐν τῶν βαρυτιμοτέρων τιμητικῶν ἔγκολπιών, τὸ δόπιον εἶχε λάβῃ παρὰ βασιλικῆς χειρός ἐν τῇ πατρῷδι τού».

ΑΠΟ τὰ τραγουδάκια τῶν «Νέων Παναθηναίων»:

Οι δάσκαλοι ποὺ περπατοῦν μὲ ἄκρα ἡσυχία
Τὸν Σὐλοσάχιστη βλέπουνε εἰς τὴν δεινδροστοιχία.
Ἐμπόδις ἀπὸ τὸ ἄγαλμα μὲ σεβασμὸ περνᾶνε
Καὶ ἔνει μὲ κατάγνωνε: «Σῶνάδειλος μας θήναι».

Μέ τρόπον καὶ μὲ ἐκπλήξιν τὸ ἔμαθεν ἡ γῆ
Πῶς γίνονται δοιστικῶς οἱ πέντε Στρατηγοί.
Κ' ἔστι καθένας τώρα πειάθα εἰπωδῷ γὰ πῆ.
Πῶς πέντε μᾶς γοείαζονται γὰ ἰδόνυ ποοκοτή.

Ο κ. Δ. Κακλαμάνος, ώς πρόεδρος της ελληνικῆς αντιπροσωπείας είς τὸ ἐν Βερολίνῳ Διεθνὲς Συνέδριον, τοῦ Τύπου, ἐπρότεινε νὰ γείνῃ τὸ προσεχὲς Συνέδριον είς τὰς Ἀθήνας.

“Η Ἀγορά κύριοι, επέτε, ἔκειτο πλησίον τοῦ Παρθενῶνος — ἡ δὲ Ἀγορά ὑπῆρχεν ἵως ή πρώτη μορφή, ὑπὸ τὴν δύοιν ὁ τύπος ἐνεφανίσθη. Ἐκυλωφόρουν ἔκει αἱ καθημεριναι εἰδῆσις—ἀκριβεῖς καὶ μὴ—ἐσχολίζοντο, οἱ συνεργόμενοι συνεζήτουν ἰδέας ἀντιθέτους, ἐπάλαιον εὐγλώττως καὶ εὐρυῶς καὶ πάντες προσεπάθουν νὰ φίψωσιν δλίγον φῶς ἐπὶ τοῦ τόσον σικετεινοῦ ἀντοῦ πράγματος,—τῆς ιστορίας τῆς ήμερας, γραφομένης ἐντὸς τῆς ήμέρας. Τινὲς τῶν σαφεστέων, τῶν φωτεινότερων, ὅρθοτέρων ίδεων, διὰ τὰς διοίας καυχᾶται ἡ ἀνθρωπότης, ὑπῆρχεν τὸ ἀταύγασμα τῶν συζητήσεων αὐτῶν. Ήδον νομίζω, διοία ή

ποστολὴ τοῦ συγχρόνου τόπου. Ὁχι νὰ ταράσσῃ
άς συνειδήσεις, δχι νὰ παροξύνῃ τὰς συζητήσεις, νὰ
πείσῃ τὴν διχονίαν καὶ τὰ μίσι, ἀλλὰ διὰ τῆς καλῆς
εἰσεστε, τῆς μετριοπαθείας καὶ τοῦ συνδιαλλακτικοῦ
τενέύματος νά ψύχσῃ τὰς διανοίας καὶ τὰς καρδίας
ὅρδε τὸ κοινὸν αὐτὸν ίδεωδες τῆς ἀληθείας καὶ τῆς
ικαιοσύνης, τὸ δόποιον, ἐπὶ τέλους, ἀπομένει ὁ μόνος
όργος τῆς οὐτάρξεως ἡμῶν. Τὰ Διεθνῆ Συνέδρια τοῦ
ήπου ειργάσθησαν τελεσφόρως κατὰ τὴν ἔννοιαν
αὐτην· Γνωρόζουμενοι καλλιτέρον, ὑποπτεύομεν ἀλλή-
λους ὀλιγάστερον, ἐκτιμώμεθα καλλιτέρον καὶ ἐπὶ τέ-
λους συνδέομεθα διὰ μονίμων συμπαθειῶν.

» Αποδεχόμεθα εὐχαρίστως, δύνας τὸ προσεκές Συνέδριον συνέλθῃ εἰς διτάλην σύνοδον, εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν. «Ἄς ἐγκαινιασθῇ εἰς τὰς Ἀθήνας, ἀς λἱξῃ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Θά ίδητε ὑπὲρ τὴν Ἀνατολὴν ὑφ' ὅλας αὐτῆς τῆς ἀπόνεις καὶ ἀλλὰ ἐνδιαφερόθητε εἰς τὸ ἔργον τῆς πνευματικῆς καὶ πολιτικῆς ἀνατάλασσεως, τὸ συντελούμενον ἔκει.

»Ἐλθετε, κύριοι, εἰς Ἀθήνας καὶ θά σᾶς ἀκολουθήσωμεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, θέλομεν δὲ προσανθίσει νῷ φανῶμεν ὑπὸδεέστεροι τῆς ἐμπιστοσύνης, τὴν δόποιαν θὰ δείξετε πρὸς ἡμᾶς καὶ πρὸς τὰς φροσπαθείας ἡμῶν, ὅπως ὑψωθῶμεν μέχρι τῶν ἴδεων τῆς Δύσεως.

»Οποιαδήποτε ὅμως καὶ ἀν εἰνε ή ἀπόφασίς σας, ρίλοι κύριοι συνάδελφοι, σῆμερον, δὲν θέλω να ἀφήσω τὴν θέσιν ταύτην, χωρὶς νὰ σᾶς είτω:

—»Καλὴν ἀντάμωσιν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν

Η αικρά γερμανική πόλις Βάιμπαρ, δύονταν αναπταύονται οἱ δύο μεγάλοι ποιηταὶ τῆς Γερμανίας, ἐδέχθη τῷ ἡμερῶν τὸ προσκήνημα τῶν μελῶν τοῦ Συνεδρίου τοῦ Τύρου. Ἐκ μέρους τῆς Ἑλλάδος ὁ κ. Κακλαμάνος τροφωνῶν εἰπε·

«Φέρω ἐνταῦθα τὸν φόρον τῆς τιμῆς καὶ τῆς εὐλαβείας ἐκ μέρους τῆς πατρίδος τοῦ Ὀμήρου, τοῦ Πινάράδου καὶ τοῦ Σοφοκλέους πόδες τοὺς δύο ποιητὰς τῶν επετέρων χρόνων, οἱ δποῖοι ἔφεραν ἡμᾶς ἐγγύτερον πόδες τῷ ἐλληνικὸν ιδεῶδες. Φέρω πόδες τὸν Γκαΐτεν καὶ λαζανὸν δάφνης ἐκ τῆς ὅχθης τοῦ Εύρωτα δύον δέκαστον ἡλικία νὰ ενδῇ τὴν Ἐλένην μεταξὺ ρόδων καὶ κιρίων. Φέρω ἐκ τοῦ Ἐλικάνδρου κλαδὸν δάφνης πόδες τῶν Σίλλερ, δοστὶς ψάλλων τοὺς θεοὺς τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, εἰπε· Auch ich bin in Arcadien geboren. Καὶ ἐγώ εἰς τὴν Ἀρκαδίαν ἐγεννήθην).

Ο κ. Γ. Δ. Κοδομηλᾶς περιγράφων εἰς τὰς Ἀθήνας τὴν ὑποδοχὴν τῶν ἐκδρομέων τῶν Ἀθηνῶν εἰς τὴν βασιλεύουσαν λέγει:

«Ακούω μεμακρυσμένον τὸν πρῶτον συιγμόν. Εἶνε συιγμός προφυλακτικός κατὰ τῆς ὁμίχλης ἢ εἰνε ὁ πρῶτος χαιρετισμός τῆς Κοινωνίας νοούπολεως; ··Η· αὐτή ἀμφιβολία κρατεῖ εἰς πάντας τοὺς ἐκδρομεῖς οἵτινες ἀψηφοῦντες τὴν βροχήν, ἴστανται ἐπὶ τοῦ καταστρώματος. ··Ο· συιγμός ἐπαναλαμβάνεται πάλιν καὶ τάφα διακρίνω καὶ μίαν βοήν. Δὲν εἶνε ἡ βοή τοῦ θαλασσίου κύματος. Εἶνε βοή ἀνθρωπίνων πόθων, εἶνε τὸ γαούδινον ἄσμα τῆς Ἐθνικῆς Ψυχῆς.

» Ἀλλος συδιγμός ἀκούεται παρέξει, καὶ ἄλλος, τάριτος, βραδύτερον. Ἐρχονται εἰς προϋπάντησίν μας τὰ σκάφη τῆς Κανονιτινούστολεως, καὶ μετ' ὅλιγον μεσόφ τοῦ πανδαιμονίου τὰ συδιγμῶν, μέσῳ τῶν ἡγετικών γαῶν τῶν παρατεταμένων καὶ τῶν ἥχων τῶν μουσικῶν τοὺς ὄποιοὺς πότε δυναμώνει καὶ πότε σκιρτεῖς ὁ ἀνεμος, ἡ διμήλη διαλύνεται, καὶ ὅγδοήκοντα περίποτον σκάφη κινούμενα ἀπὸ τὴν αὐτῆν χαράν κυκλώνουν τὰ τρία πλοῖα τῆς ἐκδομῆς καὶ τὰ παρακολούθουσιν εἰς ἔξαλλον χορὸν ἐνθουσιάσθους πανταγγέως.

» Ζητῶ τὴν Πόλην ἐπὶ τῆς γῆς ἣν καλύπτει ἀκόμη ἡ πυκνὴ ἄχλως, καὶ τὴν βλέπω διαγραφομένην ἐπὶ τοῦ

ούδανον μὲ τοὺς ὑπερηφάνους μιναρέδες καὶ τὸν γραφικοὺς τρούλους τῆς, μὲ τὰς θελκτικὰς καμπάλας τῶν λόφων τῆς, μὲ τὴν παραστατικότητα τοῦ συνόλου ἐκείνου, τὸ δόποιον δὲν φαίνεται νὰ ἔχῃ τὰ θεμέλια τοῦ ἐπικάθητα τῶν οὐδανίων νεφῶν. Καὶ οὗτο ἀντικρύσαμεν τὴν ἴδιαν ἡμῶν ψυχήν.

ΕΙΣ ἐν ἀπὸ τὰ τελευταῖς φύλλα τοῦ «Πρωΐου Ταχυδρόμου» τοῦ Λονδίνου ὁ κ. Οὐδίλιαν Μίλλερ, ὁ γνωστὸς φύλος τῆς Ἑλλάδος καὶ βιβλίος ἐρευνητῆς τῆς μεσαιωνικῆς ἡμῶν ἴστορίας καὶ ἀρχαιολογίας, ἰδιαιτέρως δὲ ἐγκώνιος καὶ ἐργαζόμενος ἐπὶ τῆς φραγκοκρατούμενῆς Ἑλλάδος, γράφει περὶ τῶν ἐρειπίων τῆς Γλαρέντζας τὰ ἔξης ἐν περιλήψει:

«Τὸ μικρὸν χωρίον, τὸ δόποιον κατοικεῖται σύμερον σχεδὸν ἀποκλειστικῶς ἀπὸ ἀλιεῖς, ὑπῆρξεν ἄλλοτε περίφημον ἐμπορικὸν κέντρον. Τὰ μεσαιωνικὰ ἐρείπια τῆς Γλαρέντζας—ἀπὸ τὴν δόποιαν ὑποτίθεται, ὅτι ἔλαβε τὸν τίτλον τὸν δ. πρῶτος "Αγγλος δονές τῆς Κλαρεντίας,—ἐνε λόγω μέσα εἰς τοὺς ἀσφοδέλους καὶ τ' ἀγριολογίου.

«Ἡ γραφικὴ αὐτὴ τοποθεσία ἡτο δ. πρῶτος σταθμὸς κατέ έκεινον ταξιδεύοντος ἐξ Ἰταλίας εἰς τὸν Μαλέαν. Αὕτη ἔξελεται ὁ Βοκάκιος διὰ τὴν σκηνοθεσίαν ἐνὸς τῶν διηγημάτων τού, καὶ εἶναι ἀκόμη γνωστόν, διτὶ οἱ φλωρεντινοὶ τραπεζῖται ἐθεωρήσανταν αὐτὴν ὡς ἐμπορικὸν κέντρον ἵσης σπουδαιότητος μὲ τὸ Λονδίνον.

«Ἐδῶ, εἰς τὴν θέσιν ὅπου μόρτουται ἐρειπώμενον κτίριον μὲ γοτθικὸν ποράθυρον, ἐνε λόγων ὅτι ὑπῆρξεν ἄλλοτε ὁ περιφήμος νάδος τῶν Μινοιτῶν τοῦ Αγίου Φραγκίσκου, ἐντὸς τοῦ δόποιον ἐνίοντο αἱ συνεδριάσεις τοῦ φραγκικοῦ πριγκιπάτου τῆς Ἀχαΐας καὶ ἀντίχει μέσα εἰς τὸν γάμον τοῦ ἡ στομφωδής λατινικὴ γλώσσα τοῦ μεσαίου, ἡ ἡ ρομαντικὴ γαλλικὴ τῶν βασιλικῶν διαγεγμάτων, ὀσαὶς δὲ βασιλεὺς τῆς Νεαπόλεως ἀπέστελλε κανένα νέον πρίγκιπα νὰ διοικήῃ τὸν δχι καὶ πολὺ ἀφοσιωμένους ὑποτελεῖς τοῦ βαρόνους τοῦ Μωρέως. Ἐκεὶ πλησίον, εἰς τὸν μικρὸν ὑπόγειον βυζαντινὸν ναὸν παρὰ τὴν ἀκτήν, ὃ ἦρχεν βεβίως νὰ προσκυνήσῃ ὁ ἡρῷος Κωνσταντίνος, δὲ τελευταῖς Αντοκράτῳ τοῦ Βυζαντίου, ὃνταν ἔλαβεν ὡς προῖνα παρὰ τῆς Ἱταλίδος συζύγου τοῦ τὸ φραγκικὸν φρούριον τῆς Γλαρέντζας, τοῦ δόποιον τὰ ἐρείπια σκεπάζουν ἀκόμη τὸν βράχον τὸν ὑψούμενον ὑπεράνω τῆς θαλάσσης.

«Ἐπάνω λοιπὸν εἰς τὸν μονήρην ὑπὸν βράχον, μεταξὺ τῶν γαλανῶν κυμάτων τοῦ Ἰονίου καὶ τῶν χιονοσκεπῶν βουνῶν τοῦ Μωρέως συνηγήθησαν ἄλλοτε ὅλα τὰ ισχυρὰ ἔθνη τοῦ μεσαίου, Βενετοὶ καὶ Γενοβέζοι, Καταλάνοι καὶ Φράγκοι, Φραγκισκανοὶ μαναχοί, περίγκιπες τῆς Σαβρῶν καὶ ἀρχοντες τοῦ Βυζαντίου. Τέλος μίαν μέραν, ὁ τελευταῖς τοῦ Κωνσταντίνου, ἐπρότιμης νὰ καταστρέψῃ τὴν ἔνδοξον πόλιν παρὰ νὰ τὴν ἀφίσῃ λείαν εἰς τὸν ἔχθρον, καὶ ἡ πτῶσις τῆς Γλαρέντζας ἡτο δὲ προανάγκουμα τῆς πτώσεως τῆς Κωνσταντίνου, μέρικα ἐρείπια σκεπασμένα μὲ ἄνθη εἰνε τὸ μόνον τὸ δόποιον ἀπέμενεν ἀπὸ τόσην περοσμένην δέξαν.

Τὸ ἐνδιαφέρον τοῦτο ὄφθον περιλαμβάνει ἀκόμη πληροφορίας περὶ τῆς μονῆς τῶν Βλαχερνῶν, ἡ δόποια ἀλεχεὶς ἥμεσιν ὕδατας τῆς Γλαρέντζας, καὶ ὅπου διαμένουν δεκατέσσαρες πελοποννήσοις μοναχοί. Ἡ μονὴ τῶν Βλαχερνῶν, διομασθεῖσα οὕτως ἀπὸ τοῦ αντοκρατορικοῦ ἀνακτόρου τῶν Βλαχερνῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, περιέχει πολλὰ μηνημεῖα μεσαιωνικὰ καὶ ἀνάγλυφα φραγκικά. Δυστυχῶς ὅλα τὰ χειρόγραφα τῆς μονῆς ἔχάθησαν μαζὶ μὲ τὸν ἥγονόμενον, εἰς ἐν ναυάγιον πλησίον τῆς Ζακύνθου, ὅπε κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 21 οἱ φοιτησμένοι μοναχοὶ ἐξήτησαν νὰ καταφύγουν εἰς τὴν πλησιεπέρεαν τῶν Ιονίων νήσων, φεύγοντες τὰς ὀμότητας τῶν Τουρκῶν.

Θ.

ΕΙΣ τὸν «Γαλάτην» τῶν Παρισίων ἐδημοσιεύθη ὡς πολὺ ἐνδιαφέροντα διάλεξις τοῦ κ. Μαρίς Ἐμμανουέλ περὶ τῆς λαϊκῆς μουσικῆς τῶν Ἑλλήνων. Ὁ κ. Ἐμμανουέλ, ὁ δόποιος φαίνεται διτὶ ἔχει μελετήση κατά βάθος τὸ θέμα αὐτό, φρονεῖ διτὶ ἡ Ἑλλάς ἔξακολουθεῖ νὰ είναι ἡ πατρικὶς τοῦ χοροῦ καὶ τοῦ ἄσματος. Τὰ ἔλληνικὰ τραγούδια, λέγεται, διαφέρουν βέρανα ἀπὸ ἐπαρχίας εἰς ἐπαρχίαν, ἀναγνωρίζομεν διμοσιανὸν παντοῦ τὰ αὐτὰ θέματα, ὑπὸ μηδίας μεταμορφώσεις καὶ παραλλαγάς, σύμφωνα μὲ τὰς συνθήκας τοῦ περιβάλλοντος. Τὰ τραγούδια αὐτὰ ψάλλουν τὴν χιράν καὶ τὴν λύπην τῆς καθηλειρίης ζωῆς, τὸν ἔρωτα καὶ τὸν γάμον, τὴν γέννησην καὶ τὸν δάντρον. Καὶ εφίσκει ἀκόμη, διὰ τὰς ἀσμάτας αὐτὰς εἰνε ὁ Ἰσχυρὸς κρίκος διὰ τοῦ δόποιας ἡ ἔλληνικὴ φυλὴ τῶν ἡμερῶν μας συνδέεται μὲ τὸν ἀρχαιοτάτους προγόνους τῆς. Εἰς ἐν τῶν τραγούδων αὐτὰ ψάλλουν τὴν χιράν καὶ τὴν λύπην τῆς καθηλειρίης ζωῆς, τὸν ἔρωτα καὶ τὸν γάμον, τὴν γέννησην καὶ τὸν δάντρον. Καὶ εφίσκει ἀκόμη, διὰ τὰς ἀσμάτας αὐτὰς εἰνε ὁ Ἰσχυρὸς κρίκος διὰ τοῦ δόποιας ἡ ἔλληνικὴ φυλὴ φυλὴ τῶν ἡμερῶν μας συνδέεται μὲ τὸν ἀρχαιοτάτους προγόνους τῆς.

«Τὸ μικρὸν χωρίον, τὸ δόποιον κατοικεῖται σύμερον σχεδὸν ἀποκλειστικῶς ἀπὸ ἀλιεῖς, ὑπῆρξεν ἄλλοτε περίφημον ἐμπορικὸν κέντρον. Τὰ μεσαιωνικὰ ἐρείπια τῆς Γλαρέντζας—ἀπὸ τὴν δόποιαν ὑποτίθεται, ὅτι ἔλαβε τὸν τίτλον τὸν δ. πρῶτος "Αγγλος δονές τῆς Κλαρεντίας,—ἐνε λόγω μέσα εἰς τὸν περιφέρειαν τῆς Γλαρέντζας τὰς ἔξης ἐν περιλήψει:

«Τὸ μικρὸν χωρίον, τὸ δόποιον κατοικεῖται σύμερον σχεδὸν ἀποκλειστικῶς ἀπὸ ἀλιεῖς, ὑπῆρξεν ἄλλοτε περίφημον ἐμπορικὸν κέντρον. Τὰ μεσαιωνικὰ ἐρείπια τῆς Γλαρέντζας—ἀπὸ τὴν δόποιαν ὑποτίθεται, ὅτι ἔλαβε τὸν τίτλον τὸν δ. πρῶτος "Αγγλος δονές τῆς Κλαρεντίας,—ἐνε λόγω μέσα εἰς τὸν περιφέρειαν τῆς Γλαρέντζας τὰς ἔξης ἐν περιλήψει:

«Τὸ γεγονός δὲν είναι ἐκπληκτικὸν διὰ μίαν ίδιοσυγκαρασίαν ὃς τοῦ Μπερλίδης τόσον ενύπομπον καὶ τόσον μελφόδιαν είνε ἡ γνωστή, τοῦ Σιγάλα, γραμμένη ὁμως μὲ τὴν βυζαντινὴν παρασηματικήν, ἡ δόποια εἰνε ἀγνωστος σχεδὸν εἰς τὸν πολὺν κόσμον. Τὸ συλλογὴν τοῦ Μπερλίδηα είνε ἐπίσης γνωστή. Εσχάτως (τῷ 1902) ὁ κ. Ούμβρετος Περόνι 1822 χρονολογεῖται ἡ δριστική τοῦ πλούσιας ἀπόφασις νὰ ἐπιδοθῇ καθ' ὅλοκληρίαν εἰς τὴν λατρείαν τῶν ἀπορριμμάτων τὸν ἀηδίλαζε.

«Τὸ γεγονός δὲν είναι ἐκπληκτικὸν διὰ μίαν ίδιοσυγκαρασίαν ὃς τοῦ Μπερλίδης τόσον ενύπομπον καὶ τόσον μελφόδιαν είνε ἡ γνωστή, τοῦ Σιγάλα, γραμμένη ὁμως μὲ τὴν βυζαντινὴν παρασηματικήν, ἡ δόποια εἰνε ἀγνωστος σχεδὸν εἰς τὸν πολὺν κόσμον. Τὸ συλλογὴν τοῦ Μπερλίδηα είνε ἐπίσης γνωστή. Εσχάτως (τῷ 1902) ὁ κ. Ούμβρετος Περόνι 1822 χρονολογεῖται ἡ δριστική τοῦ πλούσιας ἀπόφασις νὰ ἐπιδοθῇ καθ' ὅλοκληρίαν εἰς τὴν λατρείαν τῶν ἀπορριμμάτων τὸν ἀηδίλαζε.

«Τὸ γεγονός δὲν είναι ἐκπληκτικὸν διὰ μίαν ίδιοσυγκαρασίαν ὃς τοῦ Μπερλίδης τόσον ενύπομπον καὶ τόσον μελφόδιαν είνε ἡ γνωστή, τοῦ Σιγάλα, γραμμένη ὁμως μὲ τὴν βυζαντινὴν παρασηματικήν, ἡ δόποια εἰνε ἀγνωστος σχεδὸν εἰς τὸν πολὺν κόσμον. Τὸ συλλογὴν τοῦ Μπερλίδηα είνε ἐπίσης γνωστή. Εσχάτως (τῷ 1902) ὁ κ. Ούμβρετος Περόνι 1822 χρονολογεῖται ἡ δριστική τοῦ πλούσιας ἀπόφασις νὰ ἐπιδοθῇ καθ' ὅλοκληρίαν εἰς τὴν λατρείαν τῶν ἀπορριμμάτων τὸν ἀηδίλαζε.

«Τὸ γεγονός δὲν είναι ἐκπληκτικὸν διὰ μίαν ίδιοσυγκαρασίαν ὃς τοῦ Μπερλίδης τόσον ενύπομπον καὶ τόσον μελφόδιαν είνε ἡ γνωστή, τοῦ Σιγάλα, γραμμένη ὁμως μὲ τὴν βυζαντινὴν παρασηματικήν, ἡ δόποια εἰνε ἀγνωστος σχεδὸν εἰς τὸν πολὺν κόσμον. Τὸ συλλογὴν τοῦ Μπερλίδηα είνε ἐπίσης γνωστή. Εσχάτως (τῷ 1902) ὁ κ. Ούμβρετος Περόνι 1822 χρονολογεῖται ἡ δριστική τοῦ πλούσιας ἀπόφασις νὰ ἐπιδοθῇ καθ' ὅλοκληρίαν εἰς τὴν λατρείαν τῶν ἀπορριμμάτων τὸν ἀηδίλαζε.

Θ.

«Τὸ γεγονός δὲν είναι ἐκπληκτικὸν διὰ μίαν ίδιοσυγκαρασίαν ὃς τοῦ Μπερλίδης τόσον ενύπομπον καὶ τόσον μελφόδιαν είνε ἡ γνωστή, τοῦ Σιγάλα, γραμμένη ὁμως μὲ τὴν βυζαντινὴν παρασηματικήν, ἡ δόποια εἰνε ἀγνωστος σχεδὸν εἰς τὸν πολὺν κόσμον. Τὸ συλλογὴν τοῦ Μπερλίδηα είνε ἐπίσης γνωστή. Εσχάτως (τῷ 1902) ὁ κ. Ούμβρετος Περόνι 1822 χρονολογεῖται ἡ δριστική τοῦ πλούσιας ἀπόφασις νὰ ἐπιδοθῇ καθ' ὅλοκληρίαν εἰς τὴν λατρείαν τῶν ἀπορριμμάτων τὸν ἀηδίλαζε.

«Τὸ γεγονός δὲν είναι ἐκπληκτικὸν διὰ μίαν ίδιοσυγκαρασίαν ὃς τοῦ Μπερλίδης τόσον ενύπομπον καὶ τόσον μελφόδιαν είνε ἡ γνωστή, τοῦ Σιγάλα, γραμμένη ὁμως μὲ τὴν βυζαντινὴν παρασηματικήν, ἡ δόποια εἰνε ἀγνωστος σχεδὸν εἰς τὸν πολὺν κόσμον. Τὸ συλλογὴν τοῦ Μπερλίδηα είνε ἐπίσης γνωστή. Εσχάτως (τῷ 1902) ὁ κ. Ούμβρετος Περόνι 1822 χρονολογεῖται ἡ δριστική τοῦ πλούσιας ἀπόφασις νὰ ἐπιδοθῇ καθ' ὅλοκληρίαν εἰς τὴν λατρείαν τῶν ἀπορριμμάτων τὸν ἀηδίλαζε.

«Τὸ γεγονός δὲν είναι ἐκπληκτικὸν διὰ μίαν ίδιοσυγκαρασίαν ὃς τοῦ Μπερλίδης τόσον ενύπομπον καὶ τόσον μελφόδιαν είνε ἡ γνωστή, τοῦ Σιγάλα, γραμμένη ὁμως μὲ τὴν βυζαντινὴν παρασηματικήν, ἡ δόποια εἰνε ἀγνωστος σχεδὸν εἰς τὸν πολὺν κόσμον. Τὸ συλλογὴν τοῦ Μπερλίδηα είνε ἐπίσης γνωστή. Εσχάτως (τῷ 1902) ὁ κ. Ούμβρετος Περόνι 1822 χρονολογεῖται ἡ δριστική τοῦ πλούσιας ἀπόφασις νὰ ἐπιδοθῇ καθ' ὅλοκληρίαν εἰς τὴν λατρείαν τῶν ἀπορριμμάτων τὸν ἀηδίλαζε.

«Τὸ γεγονός δὲν είναι ἐκπληκτικὸν διὰ μίαν ίδιοσυγκαρασίαν ὃς τοῦ Μπερλίδης τόσον ενύπομπον καὶ τόσον μελφόδιαν είνε ἡ γνωστή, τοῦ Σιγάλα, γραμμένη ὁμως μὲ τὴν βυζαντινὴν παρασηματικήν, ἡ δόποια εἰνε ἀγνωστος σχεδὸν εἰς τὸν πολὺν κόσμον. Τὸ συλλογὴν τοῦ Μπερλίδηα είνε ἐπίσης γνωστή. Εσχάτως (τῷ 1902) ὁ κ. Ούμβρετος Περόνι 1822 χρονολογεῖται ἡ δριστική τοῦ πλούσιας ἀπόφασις νὰ ἐπιδοθῇ καθ' ὅλοκληρίαν εἰς τὴν λατρείαν τῶν ἀπορριμμάτων τὸν ἀηδίλαζε.

«Τὸ γεγονός δὲν είναι ἐκπληκτικὸν διὰ μίαν ίδιοσυγκαρασίαν ὃς τοῦ Μπερλίδης τόσον ενύπομπον καὶ τόσον μελφόδιαν είνε ἡ γνωστή, τοῦ Σιγάλα, γραμμένη ὁμως μὲ τὴν βυζαντινὴν παρασηματικήν, ἡ δόπο

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ 16^ο ΤΟΜΟΥ

Α. Δ. ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΥ

Μυστρᾶς — Γεράκι, σ. 9.

E. X. ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗ

Στὸ θάνατο τῆς μάμμης μου, σ. 6.

A. M. ΑΝΔΡΕΑΔΗ

Σίρι Έρωτος Κάμβελ - Βάνερμαν, σ. 44.

Α. ΑΝΔΡΕΪΕΦ μετάφρ. ΟΥΡ. ΜΑΚΡΗ

*Ονειρο ηταν, σ. 166.

X. ANNINOUY

Μέγα Σπήλαιον καὶ Ἀγία Λαύρα, σ. 252, 300.

ΓΑΒΡΙΗΛ Δ' ΑΝΟΥΝΤΣΙΟ Μετάφρ. N. ΠΟΡΙΩΤΗ

*Η Τζοκόντα, σ. 194.

ΣΤΑΜΑΤΙΟΥ ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΥ

*Αναμνήσεις ἐκ Μανδροβούνιου, σ. 147.

ΠΕΤΡΟΥ ΑΞΙΩΤΙΔΗ

Τὸ νέον ἐν Τονχρίᾳ παθεστώς, σ. 257.

ΜΙΧΑΗΛ ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΥ

Στὸ κοιμητῆρι τῆς ἀγάπης, σ. 43.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΟΣ

*Η κεραμικὴ ἀγαλματοποιία κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, σ. 242.

ΜΑΡΚΟΥ ΑΥΡΗΛΙΟΥ Μετάφρ. A. ΘΕΡΟΥ

Ἐις ἁντόν, σ. 214.

ΛΑΖΑΡΟΥ ΒΕΛΕΔΗ

*Ο Καποδίστριας ὡς θεμελιωτὴς τῆς δημοτ. ἐκπαίδευσεως ἐν Ἑλλάδi, σ. 107.

CAMILLE BELLAIGUE

Χάϋδη, σ. 53.

Ἄμβροσίος Θωμᾶς, σ. 215.

Σοῦμπερτ, σ. 261.

P. ΒΙΖΟΥΚΙΔΗ

Τὸ Οθωμ. Σύνταγμα καὶ αἱ Ἑλλ. προνομίαι, σ. 289.

Δ. ΒΙΚΕΛΑ

Στίχοι, σ. 228.

Ο Παπλᾶ Νάρκισσος, σ. 229.

ΒΟΡΕΙΟΥ

*Ιωάννης Νεπομονή Σέππη, σ. 82.

ΔΗΜ. ΒΟΥΤΥΡΑ

Παπᾶς εἰδωλολάτρης, σ. 12, 47.

G. P. BYZANTINOY

*Ἀπ' Ἀθηνῶν εἰς Ἐπιδαυρον σ. 111.

ΚΩΝ. Σ. ΓΟΥΝΑΡΗ

Ροδόπη, σ. 137.

Albin Putzker, σ. 155.

CHARLES DIEHL

*Ο Πιωχορόδοφος, σ. 155.

ΕΜΕΡΣΟΝ μετάφρ. Γ. ΣΤΡΑΤΗΓΗ

*Ο ποιητής, σ. 20.

I. ZEPBOY — ΑΡΕΤΑ

*Ο Πειρασμός, σ. 145.

ΠΕΤΡΟΥ ΖΗΤΟΥΝΙΑΤΗ

Αὔγοντος Κόντη, σ. 3.

*Ο Ψυχάρης ὡς συγγραφέας, σ. 59.

*Η Βασιλεύοντα, σ. 65.

*Ο Οίκουμενικὸς Παιδιάρχης Ἰωακεῖμ Γ', σ. 97.

*Τούντης Γρυπάρης, σ. 123.

*Ἀπὸ τὴν Λήμνου, σ. 283.

W. HUYSHE

*Η ιστορία τῆς Ἀφροδίτης τῆς Μήλου, σ. 191.

ΣΠ. I. ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ

Τράπεζαι δεκαλέπτων παταθέσεων, σ. 298.

ΘΩΜΑ ΘΩΜΟΠΟΥΛΟΥ

Συμεὼν Σαββίδης, σ. 137.

ΙΩΝΟΣ

*Ἐπιστολαὶ ἐκ Παρισίων, σ. 29.

ΟΜΑΡ ΚΑΓΙΑΜ μετάφρ. I. ΒΕΛΗΣΙΩΤΗ

Τετράστικα, σ. 192.

ΕΑΠΙΔΟΣ ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΟΥΛΟΥ

Tὸ Μονσεῖον Vela, σ. 285.

Δ. ΓΡ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥ

Πῶς ἀγαλοῦν οἱ Ἀγγλοι, ἐπιστολαὶ Ἐν τοῖς Οὐντιτικοῖς σ. 103).

Π. ΚΟΝΤΟΥ

*Η θήρα ἐν Ἑλλάδi, σ. 183.

ΑΙΜΙΛΙΑΣ ΚΟΥΡΤΕΛΗ

Trio, σ. 144.

ΝΑΠΟΛ. Λ. ΛΑΠΑΘΙΩΤΗ

Παραφροσύνη, σ. 210.

ΜΙΧΑΗΛ Χ. ΛΟΥΚΑ

*Ομδονδαν, σ. 307.

ΠΡΟΣΠΕΡ ΜΕΡΙΜΕ μετάφρ. N. ΓΑΒΡΙΗΛ

*Ο ἀββᾶς Ωμιέν, σ. 115.

ΚΙΜΩΝΟΣ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗ

*Ἐκθέσεις, Ζάππειον, σ. 60.

Τὸ «Βασιλικόν» σ. 91.

Θέατρον: Φωτεινὴ Σάντρη, σ. 268.

*Ο Ευλογράφων τοῦ Φιλιππότη, σ. 295.

Τὰ «Τολα Φιλιά», σ. 313.

ΜΠΑΛΖΑΚ

Σκέψεις, σ. 263.

ΠΑΥΛΟΥ ΝΙΡΒΑΝΑ

Δόγοι καὶ ἀντίλογοι, σ. 25, 56, 89, 121, 168, 218, 265, 311.

Τὰ βιβλία, Βίος καὶ ἔργα Βαλαωρίτη, σ. 26.

Συναποθανόμενοι, σ. 177.

*Ἀγάπες, σ. 239.

Τὸ Χειλότη, σ. 273.

ΣΤΕΦΑΝΟΥ Α. ΞΑΝΘΟΥΔΙΔΗ

Οἱ ἄρχοντες Βαροῦχαι ὡς φεονδάρχαι, σ. 73.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΥ

Τὰ βιβλία, Ρόδα καὶ Μῆλα, σ. 57.

*Η Κερένια Κούκλα, σ. 90.

Τὸ ἔργον τοῦ Βικέλα, σ. 225.

*Ο Κακὸς δρόμος, σ. 129, 199, 245.

Θέατρον: Σαλώμη, Μπρισιάνω, σ. 168.

Τσοκόντα, Τὸ Χελότη, Ἰωάννης Κωλέττης, Τὰ Νέα Παναθήναια, Οἱ Περιοχάρηδες, Η Πρωθυπουργία, Κινηματογάφος, σ. 218. Μαρία Πενταγιώτησα, Τὸ Τίμιο Σπίτι, Η Ἡχώ τῆς Μύρης, Τὰ ἀπόδοτα τῆς ἀπογραφῆς, Ο Μητσέλος, Στὰ παρατήγματα, Η Χειραφετημένη, Ο Μαρμαρωμένος Βασιλῆς, Οἱ Δησποι τοῦ Δήλου, σ. 266.

Τὸ Κόκκινο Πουκάμισο, Ροδόφυλλα ἢ Ἀγκάθια, Ανταρά σ. 312.

ΟΣΚΑΡ ΟΥΑΪΛΔ μετάφρ. A. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗ

Φλωρεντικὴ Τραγωδία, σ. 33.

ΑΡ. N. ΠΑΝΑΓΙΩΤΙΔΗ

Τὰ μεγάλα Παναθήναια, σ. 140.

Α. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ

Τὰ καλαμπούρια ἐνὸς δασκάλου, σελ. 7.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

Ψεύτικο στεφάνη, σ. 102.

Ἐνίας ἐνοίας, σ. 102.

Z. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

Ο Ροΐδης εἰς τὴν Γαλλίαν, σ. 124.

ΕΙΚΟΝΕΣ

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑΙ

N. Άλεντοφίδη: Προσώπαι ἀκτῖνες, σ. 72.

Βιτσέντσον Βέλα: Τὸ θύμα τῆς ἔργασίας, σ. 273.

Αἱ τελευταῖαι ἡμέραι τοῦ Ναπολέοντος, σ. 286.

*Ἀπελπισία, σ. 287.

Σπάρτανος, σ. 288.

*Ίδε ὁ ἀνθρωπός, σ. 289.

GIOVANI PAPINI

Ο Διάβολος, σ. 70.

ΝΙΚΟΛΑΟΥ Π. ΠΑΡΚΑ

Περὶ τῆς ἔλλ. τοῦ Ἰησοῦ ἐκπαίδευσεως, σ. 84.

I. ΠΟΛΕΜΗ

Μπάμπης Ἀνίνος, σ. 69.

Ποιήματα, σ. 100.

ΠΕΡΙΚΛΗ Δ. ΡΕΙΔΑΛΗ

*Ἐλλ. ναυτικὸν μονοεῖτον, σ. 16.

Ο. I. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΔΗ

Μονοκή, σ. 29, 60, 92, 169, 269.

Δr CHAMPEAUX μετάφρ. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΔΗ

Κρητικὴ τῶν συνθηματικῶν γλωσσῶν, σ. 151.

ΣΤΕΛΙΟΥ ΣΕΦΕΡΙΑΔΗ

Ποιήματα, σ. 67.

ΜΑΡΙΝΟΥ ΣΙΓΟΥΡΟΥ

Νικόλαος Κονεμένος, σ. 208.

A. ΣΥΓΓΡΟΥ

*Ἀπομημονεύματα, σ. 162.

ΑΙΜ. ΦΑΓΚΕ

*Ο βίος τῆς Ἰωάννας Δ' Ἀρκ, σ. 79.

ΦΙΛΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ

*Ἐκδρουμὴ εἰς τὸ Νότιον Πόλον, σ. 249.

ΑΝΑΤΟΛ ΦΡΑΝΣ

*Ἐπὶ ἐνὸς ἀποσπάσματος τῆς Ὁδυσσείας, σ. 19.

Χ. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗ

Πλατάνου κηδεία, σ. 291.

I. ΧΡΥΣΑΦΗ

*Η γυμνασική, σ. 50.</p

Γ. Ροΐλον: Σπουδή, σ. 21.

Σ. Σαββίδη: Καλοκαῖτο, σ. 129.

Ανατολίτης φιλόσοφος, σ. 139.

Ζαχαροπλάστης, σ. 199.

Ο τυφλὸς ἐπαίτης, σ. 143.

Α. Σβάρτες: Ό Κάϊερ, σ. 1.

Π. Τσιφγώτη: Σκηνὴ εἰς τὴν ἔρημον, σ. 153.

Δ. Φιλιππέτη: Ο Συλοθράστης, σ. 235.

ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑΙ

Θ. Αρρίουν: Miss-Ellin, σ. 88.

Διαβολός, σ. 167.

ΠΡΟΣΩΠΟΓΡΑΦΙΑΙ

Αριστοτέλης Βαλαωρίτης, σ. 33.

Σίρος Ερρίκος Κάμβελ-Βάννερμαν, σ. 44.

Χαροκόπειος Αννινος, σ. 69.

Ιω. Νεπομοὶν Σέππη, σ. 83.

Ανυκια Ιωάννου, σ. 92.

Ο Πατριάρχης Ιωακεὶμ Γ', σ. 97.

Ιωάννης Γρυπάρης, σ. 123.

Αλφρέδος Ζαρρό, σ. 124.

Ιωάννης Σάλτας, σ. 125.

Σ. Σαββίδης, σ. 138.

Ο Ηγεμὼν τοῦ Μανδοβονίου, σ. 148.

Άλμπιν Πούτσκερ, σ. 155.

Μαρίκα Κοτοπούλη, σ. 202.

Δ. Βικέλας, σ. 225.

Σοῦμπερτ, σ. 261.

Βιταέντας Βέλας, σ. 285.

Δ. Φιλιππότης, σ. 296.

Μαρίκα Κοτοπούλη, σ. 304.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑΙ

Η προπομπὴ τῶν μαστόφων, Μυστρᾶς, σ. 8.

Η ἀγία λειτουργία Μυστρᾶς, σ. 11.

Οἰκόσημον οἰκογενείας Βαρούχα, σ. 73.

Η θόλος τῆς Ἐπιδαύρου, σ. 112.

Τὸ θέατρον τῆς Ἐπιδαύρου, σ. 113.

Η Ἀφροδίτη τῆς Μήλου, σ. 186, 190.

Εἰκόνες 4 τῆς ἀρχαίας κεφαλαιοποίης.

ΔΙΑΦΟΡΟΙ

Η ὑποδοχὴ τοῦ Κάϊερ εἰς τὴν Κέφχναν, σ. 24.

Ἄντιγραφον Βαλαωρίτη, σ. 27.

Διὰ τῆς Λαγκάδας, σ. 105.

Πλατεῖα Ναυπλίου καὶ τὸ Βουλευτικόν, σ. 109.

Τὸ διπλωμ πρατορεῖον τῆς Ἑλλάδος ἐν Κεττίγη, σ. 149.

Ο πυλὼν τοῦ ἀνακτόρου τοῦ Ὀθωνος εἰς τὸ Ναύπλιον, σ. 159.

Η βατὴ ὁδὸς μεταξὺ τῶν βράχων τῆς Λαγκάδας, σ. 159.

Η Τζούντα, σ. 195.

Κυβέλη Ἀδριανοῦ, Συλβία, σ. 196.

Α. Μαρίκος Κοσμᾶς Δάλβος, σ. 197.

Σαγιώτ, Μπρισαρτό, σ. 202.

Τὸ «Χελιδόνι», σ. 203.

Οἶκος τυφλῶν, σ. 208, 209.

Τὸ ἐν Σμύρνῃ Ὁμηρον, σ. 212, 213.

Ο Βικέλας εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ Συλλόγου, σ. 226.

Ο Σύλλογος τῶν ὠφελίμων βιβλίων, σ. 227.

Μαρίκα Κοτοπούλη, Μαρία ἡ Πενταγιώτισσα, σ. 247.

Α. Μαρίκος εἰς 6 διαφόρους ἐνφράσεις, σ. 250, 251.

Ἀπὸ Διακοφτὸς εἰς Καλάβρυτα, σ. 254.

Τὸ Μέγα Σπήλαιον, σ. 255.

Ἀπὸ τοὺς ἄγωνας τοῦ Λορδίου καὶ Παρισίων, σ. 259.

Ο Ταῦγετος ἐκ τῆς Σπάρτης, σ. 293.

Ο Μνιστᾶς, σ. 293.

Κορυφαὶ Πίνδου, σ. 297.

Κορυφαὶ Κόζακα, σ. 297.

Αγία Λαύρα, σ. 301.

Κυβέλη Ἀδριανοῦ, Φωτεινὴ Σάντοη, σ. 305.

Ομδουρμαν, σ. 307.